ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

GG
ΜΠΛΕ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Μ.Π.Σ: «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ»

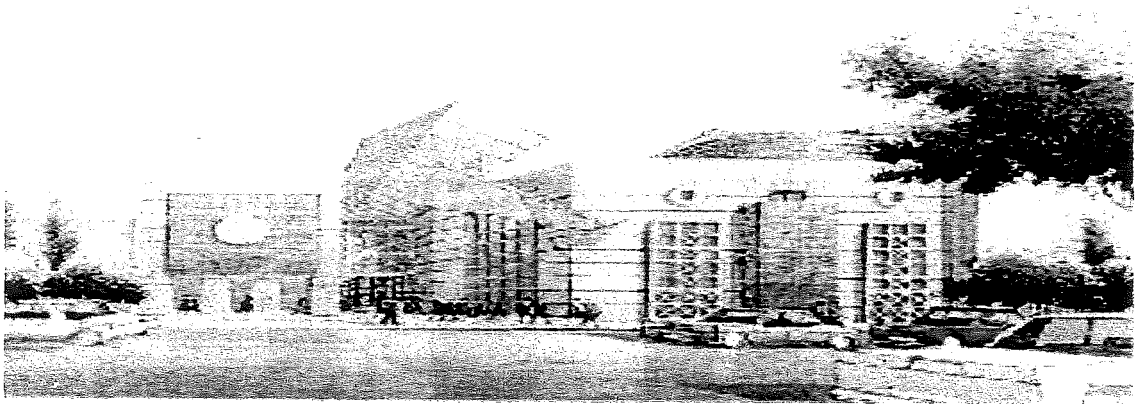

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ:

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ ΕΥΤΥΧΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΑΒΟΥΡΑΣ Σ. ΙΩΑΝΝΗΣ

ΑΘΗΝΑ 2007

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Σελ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Έννοια και σημασία της ανταγωνιστικότητας 1

1.2. Ορισμός της ανταγωνιστικότητας 2

1.3. Ολοκληρωμένη στρατηγική 5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

2.1. Συνοπτική παρουσίαση 7

2.2. Στόχοι της Στρατηγικής της Λισσαβόνας 10

2.3. Δείκτες αξιολόγησης της πορείας υλοποίησης των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας 13

2.4. Η πορεία της υλοποίησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας στην Ελλάδα .14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΘΝΙΚΑ – ΔΙΕΘΝΗ ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΜΕΛΕΤΟΥΝ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

3.1. Ε.Σ.Α.Α. (Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας & Ανάπτυξης) 18

3.1.1. Η εθνική στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα 19

3.2. Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας Ευρωπαϊκής Ένωσης 22

3.3. Ελληνικό Σύστημα Μέτρησης Ανταγωνιστικότητας (Ε.Σ.Μ.Α) 25

3.3.1. Παράγοντες - προϋποθέσεις ανταγωνιστικότητας 26

3.3.2. Οριζόντιες πολιτικές/εισροές στην διαδικασία ανταγωνιστικότητας 29

3.3.3. Ενδιάμεσα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας 33

3.3.4. Τα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας 35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

4.1. Γενικά 36
4.2. Δείκτης Ολικής Ανταγωνιστικότητας (Συνολικός Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας) 41
4.3. Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας..... 47
4.3.1. Τα κυριότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της Ελλάδας..... 53
4.3.2. Ισχυρά και αδύνατα σημεία της Ελλάδας το 2005 54
4.4. Δείκτης IMD (Επετηρίδα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας, 2005) 56
4.5. Δείκτες της Παγκόσμιας Τράπεζας(WB) 58
4.6. Διεθνής οδηγός κινδύνου της χώρας 60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΟΙ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.

5.1. Δείκτες ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας..... 64
5.2. Η ανταγωνιστικότητα και ο περιορισμός της εξωτερικής ισορροπίας..... 69
5.2.1. Η δυναμική των εξωτερικών υποχρεώσεων 70
5.2.2. Κατευθυντήριες γραμμές που προκύπτουν από την μακροοικονομική ανάλυση 72
5.3. Η ανταγωνιστικότητα τιμής και τα περιθώρια κέρδους στον επιχειρηματικό τομέα της ελληνικής οικονομίας 74
5.4. Η ανταγωνιστικότητα τιμής και το κόστος εργασίας 78
5.5. Διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα: Στρατηγική και κατευθυντήριες γραμμές 80

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: Το Νέο Αναπτυξιακό Υπόδειγμα

6.1. Γενικά 87
6.2. Συμπεράσματα για την πορεία της ανταγωνιστικότητας 88

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

7.1. Γενικά 93
7.2. Η γνώση ως συντελεστής παραγωγής 94
7.3. Οικονομία της γνώσης και καινοτομία 95

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

8.1. Γενικά 98
8.2. Μακροοικονομικό περιβάλλον 98
8.3. Επιχειρηματικό περιβάλλον 99
8.4. Συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης 100

ΣΧΗΜΑΤΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Σελ.

3.1. Το Ελληνικό σύστημα μέτρησης ανταγωνιστικότητας – Η «πυραμίδα» του ΕΣΜΑ 26

4.1. Κατάταξη της Ελλάδας στον Δείκτη Ανταγωνιστικότητας για Ανάπτυξη από το 2002 έως σήμερα 48

4.2. Κατάταξη της Ελλάδας στον Δείκτη Επιχειρηματικής Ανταγωνιστικότητας από το 2002 έως σήμερα 51

4.3. Τα πιο σημαντικά προβλήματα για την επιχειρηματικότητα το 2005 52

4.4. Δείκτες Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας WEF: Κατάταξη της Ελλάδας 1998 - 2005 55

4.5. Συνολική κατάταξη IMD 56

4.6. Διεθνής Οδηγός Κινδύνου Χώρας..... 60

5.1. Άνοιγμα της ελληνικής οικονομίας προς την ΕΕ – 15 (διεθνές εμπόριο προς ΕΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ) 64

5.2. Εξαγωγές προς ΕΕ – 15 (% του ΑΕΠ) 65

5.3. Διείσδυση εισαγωγών από ΕΕ – 15 (εισαγωγές από την ΕΕ ως ποσοστό της εγχώριας κατανάλωσης) 66

5.4. Λόγος εξαγωγών - εισαγωγών με την ΕΕ-15 67

5.5. Μερίδια στην αγορά της ΕΕ -15. Εξαγωγές χώρας προς ενδοκοινοτικές εισαγωγές ΕΕ 68

5.6. Ανταγωνιστικότητα τιμής εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών 75

5.7. Μεταβολές στην ανταγωνιστικότητα τιμής των εξαγωγών που οφείλονται στις μεταβολές των περιθωρίων κέρδους 77

5.8. Μεταβολές στην ανταγωνιστικότητα τιμής των εξαγωγών που οφείλονται στις μεταβολές του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος 78

5.9. Σωρευτική συμβολή του κόστους εργασίας και των περιθωρίων κέρδους στην ανταγωνιστικότητα τιμής των εξαγωγών 78

ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Σελ.

4.1. Συνοπτική παρουσίαση κατάταξη Ελλάδας στους διεθνείς δείκτες ανταγωνιστικότητας 43
4.2. Επιμέρους στοιχεία του Δείκτη Ολικής Ανταγωνιστικότητας: Συγκριτική θέση της Ελλάδας μεταξύ 117 χωρών το 2005 -2006 51
4.3. Συγκριτική θέση της Ελλάδας στα επιμέρους στοιχεία του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας για Ανάπτυξη 55
4.4. Συγκριτική θέση της Ελλάδας στα επιμέρους στοιχεία του Δείκτη Επιχειρηματικής Ανταγωνιστικότητας 57
4.5. Συγκριτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της Ελλάδας 59
4.6. Ισχυρά και αδύνατα σημεία της Ελλάδας ανά τομέα 2005-2006 60
4.7. Κατάταξη της Ελλάδας στους Δείκτες της Παγκόσμιας Τράπεζας (2004) ... 65
4.8. Έλλειμμα του Δημοσίου ως ποσοστό του ΑΕΠ 67
4.9. Συντελεστές ελαστικότητας ΑΕΠ ως προς τους Δείκτες Ανταγωνιστικότητας (χώρες προς σύγκριση) 69
5.1. Στρατηγικές και κατευθύνσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας 82

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Έννοια και σημασία της ανταγωνιστικότητας

Η ανταγωνιστικότητα[1], όρος πολυσύνθετος και ευρύς, αποτελεί προϊόν πολύπλοκων οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών διεργασιών. Καθορίζει την οικονομική και κοινωνική πρόοδο μιας χώρας μέσα στο νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον σε σχέση με άλλες ανταγωνίστριες προς αυτήν χώρες και η ενίσχυσή της έχει στόχο την καλυτέρευση του βιοτικού επιπέδου και της ευημερίας των κατοίκων της και συγκεκριμένα την διαρκή βελτίωση των πραγματικών εισοδημάτων, την αύξηση των θέσεων εργασίας και γενικότερα την βελτίωση της ποιότητας ζωής, μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα μίας οικονομίας είναι το μακροοικονομικό περιβάλλον, το πλαίσιο του εμπορίου, η ποιότητα της εκπαίδευσης, το επίπεδο μόρφωσης του εργατικού δυναμικού, η ποιότητα των υποδομών, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών, η ικανότητα στην καινοτομία κ.ά.

Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας επιφέρει πλήθος σοβαρών συνεπειών, καθώς συνεπάγεται χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα για τους πολίτες της χώρας, χαμηλό ποσοστό απασχόλησης και υψηλή ανεργία. Έτσι η χώρα αναγκάζεται να πραγματοποιεί σημαντικά υψηλότερες εισαγωγές σε σχέση με τις εξαγωγές και να δέχεται αρκετά περιορισμένες ξένες επενδύσεις, με επιπλέον αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση.

Για τις επιχειρήσεις, η χαμηλή ανταγωνιστικότητα έχει σαν συνέπεια την αδυναμία τους να ανταγωνιστούν σε διεθνές επίπεδο, γεγονός που συνεπάγεται μειωμένη κερδοφορία και επιπλέον περιορισμένη φοροδοτική ικανότητα.

Δυσάρεστη συνέπεια των παραπάνω, είναι ο περιορισμός της δυνατότητας της πολιτείας να πραγματοποιήσει αυξημένες δαπάνες για την υγεία, την παιδεία, τις κοινωνικές παροχές, την έρευνα κ.ά.

Η ελληνική πολιτεία ανακήρυξε το 2005 «έτος ανταγωνιστικότητας», με στόχο την ευαισθητοποίηση των ελλήνων πολιτών πάνω στο θέμα αυτό, καθώς όλο και περισσότερο τα τελευταία χρόνια η έννοια της ανταγωνιστικότητας αρχίζει να

[1] Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα

απασχολεί μεγάλα τμήματα του πληθυσμού της χώρας μας. Τα αποτελέσματα πρόσφατης έρευνας[2] μάλιστα, με αντικείμενο την στάση των ελλήνων πολιτών απέναντι στην έννοια της ανταγωνιστικότητας, τονίζουν την θετική τοποθέτησή τους, καθώς και το γεγονός ότι είναι απολύτως έτοιμοι να ενημερωθούν σχετικά και να απαντήσουν στην «πρόκληση της ανταγωνιστικότητας», διότι συνειδητοποιούν ότι αποτελεί μονόδρομο για την ικανοποίηση των αναγκών τους, την προσωπική και συλλογική του εξέλιξη.

1.2. Ορισμός της ανταγωνιστικότητας

Ένας μεγάλος αριθμός ορισμών της ανταγωνιστικότητας παρέχεται από τη διεθνή βιβλιογραφία, ενώ παρεμφερείς ορισμοί έχουν υιοθετηθεί από διεθνείς οργανισμούς και εθνικά συμβούλια. Η ανταγωνιστικότητα μπορεί να οριστεί σε επίπεδο επιχείρησης, τομέα (κλάδου) οικονομικής δραστηριότητας, ή κράτους.

- Σε επίπεδο επιχείρησης, ανταγωνιστικότητα είναι η ικανότητα μίας επιχείρησης να επιβιώσει και να αναπτυχθεί, εντός του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος των άλλων επιχειρήσεων του ίδιου κλάδου της αγοράς. Ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων πραγματοποιείται για αγορές και πόρους, δηλαδή για ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.
- Ο τομέας (κλάδος) ή βιομηχανία μιας χώρας, αποτελείται από μια ομάδα επιχειρήσεων οι οποίες, όχι μόνο ανταγωνίζονται μεταξύ τους, αλλά και ως σύνολο με αντίστοιχες ομάδες επιχειρήσεων άλλων ανταγωνιστριών χωρών. Συνήθως οι βιομηχανικές επιχειρήσεις μιας χώρας ακολουθούν παρόμοιες στρατηγικές, συγκροτώντας έτσι μια στρατηγική της εθνικής βιομηχανίας, διαφορετική από την στρατηγική μιας άλλης εθνικής βιομηχανίας. Επίσης, οι βιομηχανίες διαφέρουν μεταξύ τους λόγο ιστορίας, θεσμών, περιβάλλοντος, δομής, σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ προμηθευτών και αγοραστών, δηλαδή παραγόντων που μπορούν να οδηγήσουν σε μια διαδικασία αυξανόμενης ανταγωνιστικότητας.

Συνεπώς, ο τομέας (κλάδος) μιας χώρας είναι ανταγωνιστικός, εάν συγκρινόμενος με τους αντίστοιχους τομείς των ανταγωνιστριών χωρών, έχει

[2] Η έρευνα διενεργήθηκε από την εταιρεία MRB Hellas (δ΄ τρίμηνο 2005)

αναπτύξει τόσα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα όσα του είναι απαραίτητα, ώστε να δημιουργήσει υψηλότερη προστιθέμενη αξία και υψηλότερα κέρδη.

- Σε επίπεδο κράτους και επειδή ένα κράτος δεν είναι το ίδιο με μια επιχείρηση ή μια βιομηχανία, η έννοια της ανταγωνιστικότητας γίνεται πιο περίπλοκη και δύσκολα κατανοητή.

Τα κράτη ανταγωνίζονται μεταξύ τους ως πόλοι ανάπτυξης στην παγκόσμια οικονομία, με στόχο την δημιουργία κατάλληλων συνθηκών ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας και την προσέλευση ξένων και εγχώριων επενδυτών, ώστε να επενδύσουν σε ανταγωνιστικές επιχειρήσεις εντός των εθνικών συνόρων ή να ενισχύσουν την εξωστρέφεια της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επίσης ανταγωνίζονται ως συστήματα, ώστε να δημιουργήσουν τις πολιτικές, να δρομολογήσουν τις διαρθρωτικές αλλαγές, να διορθώσουν δυσλειτουργίες των αγορών και να συστήσουν εκείνο το θεσμικό πλαίσιο που θα ενισχύει τη διαφάνεια, την εμπιστοσύνη και θα ενθαρρύνει την επιχειρηματικότητα, δημιουργώντας τις συνθήκες για πιο πολλές και ποιοτικά βελτιωμένες θέσεις εργασίας, θα αυξάνει τις δεξιότητες των εργαζομένων, θα δημιουργεί νέες ευκαιρίες και θα συντελεί στην κοινωνική συνοχή και στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών. Η αποτελεσματική λειτουργία ενός τέτοιου συστήματος, οδηγεί στην επίτευξη των εθνικών στόχων και στην βελτίωση της παραγωγικότητας.

Μέσα από την διαδικασία της παγκοσμιοποίησης και ενώ οι βασικοί παράγοντες που συντελούν στην βελτίωση της παραγωγικότητας και την ανάπτυξη μιας χώρας διαχρονικά δεν έχουν αλλάξει, το πλαίσιο επίτευξης των εθνικών στόχων μεταβάλλεται: η εξωστρέφεια της οικονομικής δραστηριότητας και το άνοιγμα των αγορών αποτελούν, για όλες τις χώρες και φυσικά για την Ελλάδα, νέα εν δυνάμει πηγή ανάπτυξης, καθώς και πρόκληση για αυξημένη ανταγωνιστικότητα.

Λαμβάνοντας υπόψη το νέο αυτό πλαίσιο ανάπτυξης, η ανταγωνιστικότητα ορίζεται:

- Στις ΗΠΑ ως: *«η ικανότητα αύξησης του πραγματικού εισοδήματος των Αμερικανών πολιτών, παράγοντας υψηλής ποιότητας προϊόντα, τα οποία ανταποκρίνονται στη ζήτηση των παγκοσμίων αγορών»*[3].

[3] U.S. Council on Competitiveness (2001), www.compete.org

- Στην Ιρλανδία ως *«η ικανότητα της διατήρησης και επικράτησης οικονομικών δραστηριοτήτων στην εσωτερική και διεθνή αγορά»*[4].
- Στην Ε.Ε. ως *«η σταθερή βελτίωση των πραγματικών εισοδημάτων και του επιπέδου διαβίωσης, με θέσεις εργασίας για όλους εκείνους που επιθυμούν να εργαστούν»*[5].

Σύμφωνα με τους διεθνείς οργανισμούς, ανταγωνιστικότητα είναι:

- *«...η ικανότητα μιας χώρας να επιτύχει και να διατηρήσει υψηλά επίπεδα ανάπτυξης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ»*[6] και
- *«...η ικανότητα μιας χώρας να δημιουργήσει προστιθέμενη αξία ώστε να αυξήσει τον εθνικό πλούτο, διαχειριζόμενη πόρους διαδικασίες, ελκυστικότητα και επιθετικότητα, παγκοσμιοποίηση και εγγύτητα και συνθέτοντας αυτές τις σχέσεις σε ένα οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο»*[7].

Σύμφωνα με τον ορισμό που υιοθέτησε το Ε.Σ.Α.Α.[8], η ανταγωνιστικότητα αναφέρεται στην *«ικανότητα διατήρησης και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της χώρας – αναβάθμισης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυσης της απασχόλησης και της πραγματικής συνοχής, της περιβαλλοντικής προστασίας και αναβάθμισης, της διαρκούς βελτίωσης της παραγωγικότητας – υπό συνθήκες παγκοσμιοποίησης»*.

Οι προσδιοριστικού παράγοντες της ικανότητας αυτής είναι:

α) Η αναβάθμιση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, καθώς και του συνόλου των παραγόντων μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η βιώσιμη ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας. Με άλλα λόγια, κρίνεται απαραίτητη η βελτίωση των δεξιοτήτων των εργαζομένων, η δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, ώστε να γίνουν ελκυστικότερες οι εγχώριες επιχειρήσεις τόσο σε ξένους όσο και σε Έλληνες επενδυτές, η ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου, μέσω αυξημένων επενδύσεων στην παιδεία, στην υγεία και τον πολιτισμό και η δημιουργία υποδομών ανάλογων με αυτές των ανταγωνιστριών χωρών, στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης.

β) Η δυνατότητα οικονομικής ολοκλήρωσης της χώρας και η διασύνδεσή της με τις παγκόσμιες αγορές, μέσω των άμεσων επενδύσεων, του διεθνούς

---

[4] Irish National Competitiveness Counsil (2001), www.forfas.ie/ncc
[5] Έκθεση για την Ευρωπαϊκή Ανταγωνιστικότητα (2001), www.europa.eu.int
[6] World Economic Forum, www.eef.org (1996, p.19)
[7] International Institute for Management Development (2001, www02.imd.ch/ncc).
[8] Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (Ε.Σ.Α.Α.), www.esaa.gr.

εμπορίου την αύξηση των εσόδων από τον τουρισμό, τις διακρατικές επιχειρηματικές συνεργασίες κ.ά.

γ) Η ενίσχυση της έρευνας και της επιχειρηματικότητας, η τεχνολογική ανάπτυξη, η εισαγωγή καινοτομιών, η μετάβαση στην οικονομία της γνώσης, η βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας, του κεφαλαίου και γενικότερα όλων των πόρων που συντελούν στην παραγωγή των αγαθών και υπηρεσιών, ώστε να επιτυγχάνεται υψηλή, διαρκώς αυξανόμενη παραγωγικότητα.

Αποτέλεσμα της ικανότητας αυτής, είναι η εξασφάλιση υψηλού εισοδήματος, ποιοτικών και πολλών θέσεων εργασίας, υψηλής ποιότητα ζωής, αναβαθμισμένου περιβάλλοντος και προοπτικών για περαιτέρω πρόοδο, δηλαδή η εξασφάλιση υψηλού βιοτικού επιπέδου για τους πολίτες της χώρας.

1.3. Η ανάγκη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μιας χώρας είναι μια πολυσύνθετη διαδικασία, η οποία αφορά σε όλους τους προσδιοριστικούς παράγοντες της οικονομικής δραστηριότητας, καθώς και στην κοινωνική πρόοδο και την αναβάθμιση του περιβάλλοντος.

Ως οι βασικότεροι απ' αυτούς τους παράγοντες κατά καιρούς, έχουν θεωρηθεί ο ρόλος του δημοσίου τομέα, η αφθονία και η ποιότητα των παραγωγικών συντελεστών, η παραγωγικότητα της εργασίας, το μακροοικονομικό περιβάλλον, η διάρθρωση των αγορών και η διασύνδεσή τους με τις διεθνείς αγορές και οι επενδύσεις σε κοινωνικό κι υλικό κεφάλαιο, χωρίς ωστόσο ο καθένας από αυτούς να μπορεί να επηρεάσει και να εξηγήσει το σύνολο της διαδικασίας της εξέλιξης της ανταγωνιστικότητας, αλλά μόνο ένα μικρό μέρος της.

Έτσι, συμπεραίνεται ότι οι πολιτικές που ακολουθούνται, τόσο εντός των εθνικών ορίων όσο και σε επίπεδο Ε.Ε. ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα, έχουν απλώς οριζόντιο χαρακτήρα. Είναι λοιπόν πασιφανής η ανάγκη της ισορροπίας μεταξύ των τριών πυλώνων της βιώσιμης ανάπτυξης μιας οικονομίας, του οικονομικού, του κοινωνικού και του περιβαλλοντικού πυλώνα και η θέσπιση μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας.

Σύμφωνα με αυτήν την στρατηγική, εάν οι κύριοι προσδιοριστικοί παράγοντες της ανταγωνιστικότητας ως ενιαίο σύνολο ενισχυθούν και αξιοποιηθούν με την εφαρμογή των κατάλληλων πολιτικών και μηχανισμών, ώστε να εξασφαλιστεί ο καλύτερος δυνατός συντονισμός τους, τότε η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας θα είναι πολλαπλάσια σε σύγκριση με το σύνολο των βελτιώσεων των επιμέρους παραγόντων.

2. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ[9]

2.1. Συνοπτική παρουσίαση.

Οι Ευρωπαίου ηγέτες, επιθυμώντας να καταστήσουν την Ευρωπαϊκή Ένωση ως την πλέον δυναμική και ανταγωνιστική, βασισμένη στη γνώση οικονομία παγκοσμίως έως το 2010, έτσι ώστε η οικονομική ανάπτυξη να εξασφαλίζει περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, σε συνδυασμό με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή και σεβασμό στο περιβάλλον, συνήλθαν στη Λισσαβόνα τον Μάρτιο του 2000 και θέσπισαν την Στρατηγική της Λισσαβόνας.

Τον Μάρτιο του 2005, προκειμένου οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις να επανατοποθετηθούν στις νέες συνθήκες της παγκόσμιας οικονομίας, να εκσυγχρονίσουν τους αναπτυξιακούς προσανατολισμούς τους και να διασφαλίσουν για μια ακόμη φορά την διαφορετικότητα του ευρωπαϊκού μοντέλου ανάπτυξης, πραγματοποιήθηκε η ενδιάμεση αναθεώρησή της, με σκοπό τον επαναπροσδιορισμό των στόχων της.

Σήμερα, δύο χρόνια από την ενδιάμεση αναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισσαβόνας και τρία περίπου χρόνια από την δημοσιοποίηση της Έκθεσης Kok[10] (Δεκέμβριος 2004)[11], η εφαρμογή των στόχων αυτών παραμένει η πρώτη προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς η ανταπόκριση των κρατών-μελών της Ε.Ε. στην συνολική επίτευξή τους υπήρξε αποσπασματική και πλημμελής, παρόλο που ορισμένες χώρες σημείωσαν ικανοποιητική επίδοση σε κάποιους συγκεκριμένους αλλά επιμέρους τομείς. Βέβαια, η επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας επηρεάστηκε κι εμποδίστηκε από ιδιαίτερα σημαντικά γεγονότα παγκόσμιας εμβέλειας, που έλαβαν χώρα από την αρχή της νέας χιλιετίας και μετά, αλλά και από την περιορισμένη προσπάθεια των κρατών μελών της Ε.Ε.

---

[9] Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 23 & 24 2000 – Λισσαβόνα (www.europarl.eu.int)

[10] Wim Kok: Πρώην Πρωθυπουργός Κάτω Χωρών, υπό την προεδρία του οποίου συνήλθε τον Νοέμβριο του 2004 η Ομάδα Υψηλού Επιπέδου (συστάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατόπιν εντολής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Μάρτιο του 2004), η οποία συνέταξε μια έκθεση όπου καταγράφθηκε το σύνολο των μέτρων που διαμορφώνουν μια συνεπή στρατηγική, ούτως ώστε οι οικονομίες των κρατών –μελών της Ε.Ε. να επιτύχουν τους στόχους και τις επιδιώξεις της Λισσαβόνας.

[11] Περίληψη της Έκθεσης βρίσκεται στο τεύχος 1 των «Ευρωπαϊκών Εξελίξεων», www.eeep.psps.uoa.gr. ενώ η πλήρης έκθεση βρίσκεται στην διεύθυνση www.europa.eu.int/comm./lisbon_strategy/index_en.html.

Σύμφωνα με την Έκθεση Kok το αρνητικό αυτό αποτέλεσμα, αποδίδεται κυρίως στους εξής λόγους:

- Στην καθεαυτή ευρύτητα της Ατζέντας της Στρατηγικής.
- Στην έλλειψη συντονισμού των αρμοδίων ως προς την εφαρμογή της οργάνων.
- Στο γεγονός ότι κάποιες από τις προτεραιότητες της Ατζέντας, εκ των πραγμάτων είναι αντίθετες μεταξύ τους.
- Στην ανεπάρκεια πολιτικής βούλησης.

Σε μια εποχή που ο ρυθμός ανάπτυξης της Ε.Ε. παραμένει χαμηλός, ενώ ανταγωνίστριες προς αυτήν χώρες, όπως οι Η.Π.Α., η Ινδία και η Κίνα διαρκώς κερδίζουν έδαφος σε οικονομικούς τομείς όπου στο παρελθόν η κυριαρχία της ήταν αδιαμφισβήτητη, η εφαρμογή της Στρατηγικής της Λισσαβόνας είναι πιο επιτακτική από ποτέ.

Ιδιαίτερα μετά την τελευταία διεύρυνση της Ε.Ε. κρίνεται σκόπιμος ο εκ νέου καθαρισμός των στόχων της Στρατηγικής, καθώς και η επίσπευση της εφαρμογής της, έτσι ώστε να ανακτηθεί ο χαμένος χρόνος. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να γίνει απόλυτα κατανοητό, τόσο από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, όσο και από τους πολίτες τους, ότι η εφαρμογή της Στρατηγικής της Λισσαβόνας αποτελεί μονόδρομο για την Ε.Ε. προς τον παγκόσμιο οικονομικό ανταγωνισμό που διαρκώς εντείνεται, με πρωτεύοντα στόχο την διατήρηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Προτύπου.

Τα στοιχεία που αποτελούν τον πυρήνα της Στρατηγικής της Λισσαβόνας είναι:

1. Η οικονομική ανάπτυξη και
2. Η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης

Καθώς η Ελλάδα βρίσκεται σε πολύ χαμηλή θέση στους πιο σημαντικούς δείκτες επίτευξης των στόχων της Στρατηγικής, υπολειπόμενη κατά πολύ του ευρωπαϊκού μέσου όρου, απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή και επιτάχυνση της εφαρμογής της, αφού από μόνη της η ένταξη της χώρας στη ζώνη του Ευρώ, συνοδευόμενη από την μακροοικονομική σταθερότητα που είναι αποτέλεσμα της ένταξης αυτής, δεν αρκεί για την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και για την σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας με τις οικονομίες των άλλων κρατών – μελών της Ε.Ε.

Επιπλέον, τα έργα υποδομής που πραγματοποιήθηκαν για την υποστήριξη της διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων, δεν συνέβαλαν αποτελεσματικά στην όλη διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης. Συνεπώς, η Ελλάδα θα πρέπει να προσανατολιστεί σε νέους στόχους ανάπτυξης στα χρόνια που ακολουθούν, ενεργοποιώντας μια σειρά πρωτοβουλιών και αλλαγών, ώστε να αφυπνιστεί και να αναδειχθεί η δυναμική της οικονομίας της. Οι τομείς στους οποίους θα πρέπει να επικεντρωθούν οι πρωτοβουλίες αυτές είναι:

- Ο εκ νέου σχεδιασμός του εκπαιδευτικού συστήματος
- Η κοινωνία της γνώσης
- Η απελευθέρωση των αγορών
- Η αύξηση του ανταγωνισμού
- Η βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος
- Η εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής στην αγορά εργασίας μέσω αναγκαίων μεταρρυθμίσεων
- Η προστασία του περιβάλλοντος
- Η αύξηση των επενδύσεων για την Έρευνα και την Τεχνολογία

Λόγω του ότι κατά τα επτά χρόνια εφαρμογής της Στρατηγικής της Λισσαβόνας από τα κράτη – μέλη της Ε.Ε., κανένα δεν κατάφερε –με εξαίρεση κάποιες αποσπασματικές και επιμέρους επιτυχίες- να πετύχει όλους τους στόχους που τέθηκαν, θα πρέπει πλέον όλα να επικεντρωθούν στην ανάπτυξη εθνικών πολιτικών, που με τον κατάλληλο συντονισμό να έχουν ως αποτέλεσμα μεγαλύτερη συνάφεια και συνέπεια ως προς την βελτίωση της διαδικασίας εφαρμογής της Ατζέντας της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, με την συνεργασία και τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και των εθνικών κοινοβουλίων, καθώς και μια πιο ολοκληρωμένη ενημέρωση των Ευρωπαίων πολιτών για τους στόχους, τις πολιτικές και τα επιτεύγματα.

Η ισχυρή πολιτική βούληση, αποτελεί την πλέον απαραίτητη και καθοριστική προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων της υψηλής ανάπτυξης, της αυξημένης απασχόλησης και της διατήρησης του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Προτύπου. Συγκεκριμένα, η Έκθεση Kok[12] αναφέρει:

«Η Ευρώπη έχει χτίσει ένα ξεχωριστό οικονομικό και κοινωνικό πρότυπο, το οποίο συνδυάζει την παραγωγικότητα, την κοινωνική συνοχή και μια αυξανόμενη

[12] www.oke.gr/gnomes/GNOMES-EKTHESI-KOK-TELIKO.doc

δέσμευση στην προστασία του περιβάλλοντος. Η Στρατηγική της Λισσαβόνας, στρεφόμενη ξανά προς την ενίσχυση της ανάπτυξης και της απασχόλησης, προσφέρει μια νέα οριοθέτηση αυτού του προτύπου».

2.2. Στόχοι της Στρατηγικής της Λισσαβόνας[13]

Σύμφωνα με τους Ευρωπαίους ηγέτες , οι δέκα βασικές κατευθύνσεις - στόχοι της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, οι οποίες ταυτόχρονα αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες της ανταγωνιστικότητας, είναι οι εξής:

1. Η θεμελίωση ενός ευρωπαϊκού χώρου γνώσεων, ο οποίος να παρέχει φθηνή και εύκολη πρόσβαση στους πολίτες και στις επιχειρήσεις, μέσω ενός δικτύου πληροφόρησης και υπηρεσιών, παγκόσμιας εμβέλειας. Για να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τις πολυάριθμες δυνατότητες που θα τους παρέχονται από αυτή την «κοινωνία της γνώσης», όλοι οι πολίτες ανεξαιρέτως θα έχουν την απαραίτητη κατάρτιση, ενώ η ευρεία χρήση του διαδικτύου για τις ανάγκες του ηλεκτρονικού εμπορίου, θα συμβάλει στην διεύρυνση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και ταυτόχρονα οι νέες τεχνολογίες θα ενδυναμώσουν τόσο την αστική, όσο και την περιφερειακή ανάπτυξη, με σεβασμό πάντα προς το περιβάλλον.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου, κρίνονται απαραίτητες νομοθετικές ρυθμίσεις που να αφορούν στις ηλεκτρονικές υπηρεσίες και τις τηλεπικοινωνίες, η διδασκαλεία του διαδικτύου στα σχολεία με ταυτόχρονη ανάλογη κατάρτιση των εκπαιδευτικών, η μείωση του κόστους χρήσης του διαδικτύου και η δυνατότητα ηλεκτρονικής πρόσβασης στις δημόσιες υπηρεσίες.

2. Η δημιουργία ευρωπαϊκού τόπου έρευνας και καινοτομίας, όπου θα ενοποιούνται οι εθνικές και διεθνείς ερευνητικές δραστηριότητες και θα αποτελεί πόλο έλξης για τους ερευνητές.

Για τη δημιουργία ενός τέτοιου τόπου, απαραίτητη είναι η ενθάρρυνση των ερευνητικών δραστηριοτήτων δια μέσου κατάλληλων οικονομικών πολιτικών, η διασύνδεση των ερευνητικών φορέων, η υποστήριξη των ερευνητών, καθώς και

[13] www.europa.eu.int/smartapi/cgi (guichett-32003h0555-)

η θέσπιση ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, ώστε να προστατεύεται η πνευματική ιδιοκτησία εντός του ευρωπαϊκού χώρου.

3. Η ανάπτυξη ενός φιλικού περιβάλλοντος για τις καινοτόμες επιχειρήσεις, μέσα σ' ένα πλαίσιο που να ενθαρρύνει την καινοτομία, την επιχειρηματικότητα και την πραγματοποίηση επενδύσεων. Απαραίτητες προϋποθέσεις γι' αυτό, είναι η προσπάθεια για μείωση του κόστους λειτουργίας αυτών των επιχειρήσεων, η εξάλειψη των εμποδίων για την είσοδό τους στις διεθνής αγορές και η δικτύωσή τους με φορείς έρευνας και τεχνολογίας.

4. Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, μέσω οικονομικών μεταρρυθμίσεων, όπως η άρση των υφιστάμενων εμποδίων στο τομέα των υπηρεσιών και η απελευθέρωση των αγορών ενέργειας και μεταφορών.

5. Η ανάπτυξη αποτελεσματικών χρηματοοικονομικών αγορών, οι οποίες θα ενθαρρύνουν την πρόσβαση κυρίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, θα διευκολύνουν την συμμετοχή των επενδυτών κάθε κατηγορίας στη κεφαλαιαγορά, θα στηρίζονται στην διαφάνεια, θα εξασφαλίζουν την διεθνή κινητικότητα των κεφαλαίων, την επαρκέστερη διαχείριση των κινδύνων και τη χρήση νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων.

6. Η εφαρμογή μακροοικονομικών πολιτικών, που να στοχεύουν στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών, στην φορολογική ελάφρυνση των εργαζομένων, κυρίως των χαμηλόμισθων και ανειδίκευτων και στην ενίσχυση των επενδύσεων, της τεχνολογίας και της καινοτομίας.

7. Αναθεώρηση των στόχων της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, ώστε να ανταποκρίνονται στις νέες ανάγκες της κοινωνίας της γνώσης, αλλά και στις ιδιαιτερότητας του κάθε κράτους – μέλους της Ε.Ε.

Απαραίτητες ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση, είναι η αύξηση των επενδύσεων για το «ανθρώπινο κεφάλαιο», η μείωση του ποσοστού των πολιτών ηλικίας από 18 έως 24 ετών που απέχουν από την ανώτερη εκπαίδευση σε 50% έως το 2010, η πρόσβαση των σχολείων στο διαδίκτυο, η δημιουργία κέντρων πολύπλευρης κατάρτισης, δικτυωμένων με ερευνητικά κέντρα και επιχειρήσεις, η συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας της δια βίου

μάθησης και η ενθάρρυνσή της και η θέσπιση προγραμμάτων από την Ε.Ε. που να ενισχύουν την κινητικότητα τόσο των μαθητών, όσο και των εκπαιδευτικών.

8. Η εξασφάλιση μεγαλύτερου αριθμού και ποιοτικότερων θέσεων εργασίας. Ένας από τους στόχους που τέθηκαν από τους Ευρωπαίους ηγέτες είναι η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης από 61% που ήταν το 2000 σε 70% έως το 2010, αλλά κυρίως η αύξηση του ποσοστού της γυναικείας απασχόλησης από 51% το 2000 σε 60% τουλάχιστον έως το 2010, μέσω της δια βίου μάθησης και της αναβάθμισης των δεξιοτήτων των εργαζομένων, της διαμόρφωσης ευέλικτων μορφών εργασίας και ευέλικτων ωραρίων, της αύξησης της απασχόλησης στον τομέα των υπηρεσιών και της διασφάλισης της ισότητας των ευκαιριών.

9. Η συνεργασία των κρατών - μελών της Ε.Ε. για τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής πολιτικής, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η βιωσιμότητά τους, δεδομένης της γήρανσης του πληθυσμού, με στόχο την ικανοποιητική αμοιβή της εργασίας, την ισότητα των φύλων, την αναβάθμιση των υπηρεσιών στον τομέα της υγείας και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού.

10. Η υιοθέτηση πολιτικών που θα αφορούν σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, όπως είναι οι μειονότητες, τα άτομα με αναπηρία, οι ηλικιωμένοι και τα παιδιά, για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ως απαραίτητες ενέργειες προς αυτήν την κατεύθυνση κρίνονται η καταπολέμηση της φτώχειας και της ανεργίας, η καλλιέργεια των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού, η διευκόλυνση στην πρόσβαση στις γνώσεις και στις ευκαιρίες που προσφέρονται από την αγοράς εργασίας.

Η Στρατηγική της Λισσαβόνας επιβάλλει συντονισμό και συγχρονισμό των ενεργειών της Ε.Ε. και των κρατών - μελών στον οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό τομέα, ώστε να επιτυγχάνεται ολοκληρωμένη προσέγγιση των στόχων της και να μεγιστοποιείται η δυνατότητα επίτευξής τους.

2.3. Δείκτες αξιολόγησης της πορείας υλοποίησης των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας[14].

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ταυτόχρονα με τη θέσπιση της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, πρότεινε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την χρησιμοποίηση συγκεκριμένων διαρθρωτικών δεικτών για την ετήσια αξιολόγηση της επίτευξης των στόχων της.

Κατ' αρχάς, το έτος 2000 το Συμβούλιο ενέκρινε 35 δείκτες οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν στην εαρινή έκθεση του 2001 και αφορούσαν στην απασχόληση, την οικονομική μεταρρύθμιση και την κοινωνική συνοχή, ενώ στην εαρινή έκθεση του 2002, οι δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν αυξήθηκαν σε 42, προκειμένου να διερευνηθούν επιπλέον και οι τομείς της έρευνας, της καινοτομίας και του περιβάλλοντος.

Τελικά, οι διαρθρωτικού δείκτες στης εαρινή έκθεση του 2004 μειώθηκαν σε 14, ώστε να επιτευχθεί μια ουσιαστικότερη εκτίμηση της πορείας της επίτευξης των στόχων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας και μια συνοπτικότερη παρουσίασή της, ενώ παράλληλα αποφασίστηκε να μην μεταβληθεί ο αριθμός τους για τα επόμενα τρία (3) τουλάχιστον χρόνια.

Σύμφωνα με την μελέτη «Στρατηγική της Λισσαβόνας: Στόχοι και Πορεία Επίτευξής τους»[15] η οποία εκπονήθηκε από την Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα του Υπουργείου Ανάπτυξης, οι διαρθρωτικοί αυτοί δείκτες περιλαμβάνουν τα εξής:

1. *Το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π.*
2. *Την παραγωγικότητα της εργασίας.*
3. *Το ποσοστό απασχόλησης (με διάκριση ανά φύλο).*
4. *Το ποσοστό απασχόλησης της μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων (με διάκριση ανά φύλο).*
5. *Το επίπεδο μόρφωσης (ατόμων ηλικίας 20 έως 24 ετών με διάκριση ανά φύλο).*
6. *Τις δαπάνες για την Έρευνα και Ανάπτυξη.*
7. *Τα σχετικά επίπεδα τιμών.*

---

[14] «Στρατηγική της Λισσαβόνας: Στόχοι και Πορεία Επίτευξής τους» - Μελέτη, Υπουργείο Ανάπτυξης – Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα, Αθήνα Ιανουάριος 2005

[15] «Στρατηγική της Λισσαβόνας: Στόχοι και Πορεία Επίτευξής τους» - Μελέτη, Υπουργείο Ανάπτυξης – Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα, Αθήνα Ιανουάριος 2005

8. *Τις πραγματοποιούμενες επενδύσεις.*
9. *Το ποσοστό των πολιτών στα όρια της φτώχειας (με διάκριση ανά φύλο).*
10. *Το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων (με διάκριση ανά φύλο).*
11. *Το εύρος των ποσοστών απασχόλησης ανά περιφέρεια (με διάκριση ανά φύλο).*
12. *Τις εκπομπές αερίων, υπευθύνων για το φαινόμενο του θερμοκηπίου.*
13. *Την ενεργειακή ένταση της οικονομίας.*
14. *Τον όγκο των μεταφερόμενων εμπορευμάτων.*

2.4. Η πορεία υλοποίησης της Στρατηγικής της Λισσαβόνας στην Ελλάδα[16]

Η απελευθέρωση των αγορών, είχε ως αποτέλεσμα την διεθνή επικράτηση νέων συνθηκών, οι οποίες δημιούργησαν στις ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές οικονομίες την ανάγκη του σχεδιασμού μιας σειράς δυναμικών μεταρρυθμίσεων, ώστε μέσω της γνώσης και της καινοτομίας, να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα και ενισχυθεί ο ρυθμός ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας στο σύνολό της.

Ωστόσο, παρ' όλο που έως σήμερα έχουν καταγραφεί κάποιες θετικές εξελίξεις, είναι εύκολο να διαπιστωθεί ότι η μετεξέλιξη της ευρωπαϊκής οικονομίας σε πρωτοπόρο, δυναμική και ανταγωνιστική, βασισμένη στη γνώση οικονομία και η αύξηση της απασχόλησης, βαδίζουν με εξαιρετικά αργούς ρυθμούς, καθώς οι επενδύσεις εντός της ευρωζώνης μειώνονται, λόγω των διεθνών εξελίξεων αλλά και διαφόρων ανασταλτικών παραγόντων. Αυτό το γεγονός, έχει ως αποτέλεσμα την μετατόπιση των παραγωγικών δραστηριοτήτων σε χώρες εκτός Ε.Ε., όπου το κόστος της εργασίας διατηρείται χαμηλό.

Ταυτοχρόνως, σοβαρές κοινωνικές και δημογραφικές αλλαγές, όπως η διεύρυνση της Ε.Ε.[17] και η γήρανση του πληθυσμού των ευρωπαϊκών χωρών, λόγω των πιέσεων που δημιουργούν στις εσωτερικές αγορές και τα συστήματα υγείας και συνταξιοδοτήσεων, οδηγούν σε αντίθετο αποτέλεσμα από την

[16] Ο.Κ.Ε. (Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή), www.oke.gr/paratiritirio/paratiritirio.h.t.m

[17] «Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Επιτεύγματα και Προκλήσεις» Έκθεση του Wim Kok στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάρτιος 2003

συνεχώς αυξανόμενη ευημερία που προσδοκούσαν οι Ευρωπαίοι ηγέτες όταν κατάρτισαν την Στρατηγική της Λισσαβόνας.

Η Ελλάδα, συγκρινόμενη με τα υπόλοιπα κράτη – μέλη της Ε.Ε., κατατάσσεται πολύ χαμηλά στους διαρθρωτικούς δείκτες αποτίμησης των στόχων της Λισσαβόνας, υστερώντας κατά πολύ του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Αυτό σημαίνει ότι η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας υποχωρεί, ακόμη και σε παραγωγικούς τομείς όπου διαθέτει αναγνωρισμένα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, χωρίς να διαφαίνεται στον άμεσο χρονικό ορίζοντα, δυνατότητα απογείωσης της παραγωγικής της δραστηριότητας.

Όσον αφορά στη αγορά εργασίας, το επίπεδο της ανεργίας και της αδήλωτης εργασίας παραμένει υψηλό, ενώ ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης εξακολουθεί να είναι αργός. Προκειμένου να ενισχυθεί η απασχόληση, έχουν πραγματοποιηθεί πολλές και ποικιλόμορφες παρεμβάσεις, που όμως δεν κατάφεραν να αλλάξουν την εικόνα που παρουσιάζει η χώρα μας συγκρινόμενη με της χώρες της Ε.Ε. Με άλλα λόγια, το ποσοστό της ανεργίας στην Ελλάδα διατηρείται υψηλότερο από τον μέσο όρο της Ε.Ε,, το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων διαχρονικά αυξάνεται, οι γυναίκες συμμετέχουν στην αγορά εργασίας σε χαμηλή αναλογία, ενώ η ανεργία που αφορά στους νέους της χώρας, είναι πολύ υψηλή.

Κατά συνέπεια, θα πρέπει να αναρωτηθούμε, ποιοι είναι οι παράγοντες εκείνοι που θα οδηγήσουν στην αποτελεσματική αξιοποίηση των υποδομών της ελληνικής οικονομίας και θα μεταμορφώσουν την απλή δυνατότητα σε παραγωγική πραγματικότητα, ενεργοποιώντας παράλληλα τις κοινωνικές δυνάμεις που βρίσκονται σε αδράνεια; Η πλέον ενδεδειγμένη απάντηση είναι ότι θα πρέπει να αναζητηθούν στην αναμόρφωση και στον συμπλήρωση των υφισταμένων υποδομών και στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που θα στηρίζονται στη γνώση, την τεχνολογία και την καινοτομία.

Στο σύνολό τους, οι κοινωνικοί φορείς συνομολογούν ότι για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας, απαιτούνται μεταρρυθμίσεις που να προωθούν τον κοινωνικό διάλογο και τις κοινωνικές συνεργασίες και θα ενισχύουν την κοινωνική συνοχή η οποία αποτελεί την κινητήρια δύναμη της παραγωγικότητας και της ανάπτυξης. Η συμμετοχή λοιπόν της κοινωνίας των πολιτών στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και των πολιτικών, αποτελεί αναπόσπαστο και απαραίτητο κομμάτι του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της

Ευρωπαϊκής αγοράς, ώστε να επιτευχθούν οι προσδοκώμενοι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης.

Οι κοινωνικές δυνάμεις στην Ελλάδα επιθυμούν την πρόοδο και προκειμένου να την προωθήσουν, αφήνουν κατά μέρος τις διαφωνίες τους και προσανατολίζονται σε κοινούς τόπους, διατηρώντας φυσικά τις διαφορετικές προσεγγίσεις τους και συνομολογούν, ότι οι μεταρρυθμίσεις που θα επιβληθούν, όπως αναφέρει σε σχετικό άρθρο της η Ο.Κ.Ε.[18], θα πρέπει να αποσκοπούν:

- *Στην ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, ως βάσης για την παραγωγή πλούτου και ευημερίας.*
- *Στην διασφάλιση του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου, μέσα από την μακροχρόνια κοινωνική αποτελεσματικότητα και οικονομική βιωσιμότητα του ασφαλιστικού ζητήματος και την διαφύλαξη των δικαιωμάτων των εργαζομένων στην αγορά εργασίας.*
- *Στην διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, ως αυτοτελούς στόχου καθ' αυτόν, αλλά και ως προϋπόθεση για τη διαδικασία ομαλής ανάπτυξης.*
- *Στην ανάπτυξη «επιθετικών» και όχι «παθητικών», καθοδηγητικών και όχι ανασταλτικών, ευέλικτων και όχι άκαμπτων δομών της δημόσιας διοίκησης σε όλα τα χωρικά επίπεδα, δομών που θα ηγούνται και θα διευκολύνουν το νέο, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την επιδίωξη της κοινωνικής συνοχής και ισορροπίας.*
- *Στην βελτίωση της σχέσης κράτους και πολίτη, κράτους και επιχείρησης και του περιβάλλοντος κοινωνικής και επιχειρηματικής ζωής.*
- *Στην διοικητικής απλοποίηση και στην αναμόρφωση των τοπικών υπηρεσιών, ώστε να αποτελέσουν ένα σύστημα αρωγής και όχι γραφειοκρατικής αποθάρρυνσης για κάθε πολίτη και επιχειρηματία.*
- *Στην αναβάθμιση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης για την παροχή υπηρεσιών που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κοινωνίας και οικονομίας της γνώσης.*
- *Στην συσχέτιση της ερευνητικής παραγωγής με τις ανάγκες της περιφερειακής και εθνικής οικονομίας.*
- *Στην καλλιέργεια πνεύματος αναζήτησης, δημιουργίας και αξιοποίησης του νέοι και της καινοτομίας.*

[18] Ο.Κ.Ε. (Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή), www.oke.gr/paratiritirio/paratiritirio.h.t.m

- *Στην αύξηση της διαχειριστικής ικανότητας όλων των δομών της κοινωνίας, δημόσιων και ιδιωτικών, με την κάλυψη του ηλεκτρονικού χάσματος που τις χαρακτηρίζει σήμερα.*
- *Στην ρύθμιση των σχέσεων περιβάλλοντος και παραγωγής.*
- *Στον συγκερασμό της οικονομικής μεγέθυνσης σε κάθε περιφέρεια της χώρας με την διαφύλαξη, ανάδειξη και στον ενδεικνυόμενο βαθμό, αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.*

3. ΕΘΝΙΚΑ – ΔΙΕΘΝΗ ΟΡΓΑΝΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΜΕΛΕΤΟΥΝ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

3.1. Ε.Σ.Α.Α.[19] (Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας & Ανάπτυξης)

Το Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας & Ανάπτυξης (Ε.Σ.Α.Α.) αποτελεί το ανώτατο γνωμοδοτικό όργανο του Υπουργείου Ανάπτυξης για κάθε θέμα σχετικό με τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Οι συνεδριάσεις του ξεκίνησαν τον Νοέμβριο του 2001, ενώ θεσμοθετήθηκε και αναβαθμίστηκε με το νόμο 3279/2004[20], ώστε να λειτουργεί ως βασικός σύμβουλος της Κυβέρνησης σε θέματα ανταγωνιστικότητας.

Η λειτουργία του ανατέθηκε στην Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα[21] του Υπουργείου Ανάπτυξης, των συνεδριάσεών του προεδρεύει ο Υπουργός Ανάπτυξης και για την υποστήριξή του θεσμοθετήθηκαν η Επιτροπή των Εμπειρογνωμόνων, η οποία προετοιμάζει τα θέματα των συνεδριάσεων, επιμελείται των Εκθέσεων Ανταγωνιστικότητας και συνεργάζεται με τα σχετικά για τον σκοπό του Ε.Σ.Α.Α. ερευνητικά ινστιτούτα Κ.Ε.Π.Ε.[22], Ι.Ο.Β.Ε.[23] και Ι.Ν.Ε/Γ.Ε.Σ.Ε.Ε[24], καθώς και τα ινστιτούτα των άλλων κοινωνικών φορέων και η Διεύθυνση Προώθησης της Ανταγωνιστικότητας.

Το Ε.Σ.Α.Α. είναι εμπλουτισμένο με Γενικούς και Ειδικούς Γραμματείς από εννέα συναρμόδια Υπουργεία, επιστήμονες και εκπροσώπους όλων των παραγωγικών και κοινωνικών φορέων, της αυτοδιοίκησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα και ενέχει ρόλο συνδέσμου μεταξύ της αγοράς και της εκτελεστικής εξουσίας, αλλά και μεταξύ της εθνικής πολιτικής και της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

---

[19] www.esaa.gr

[20] Ν. 3279: Σύσταση Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας & Ανάπτυξης και ρύθμιση λοιπών θεμάτων του Υπουργείου Ανάπτυξης (Φ.Ε.Κ. 205/01-11-2004)

[21] Η Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα είναι ο ενιαίος διοικητικός τομέας στο Υπουργείο Ανάπτυξης, που κύριο σκοπό έχει την διαχείριση και εφαρμογή του Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα», που υλοποιείται στα πλαίσια του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Η Ειδική Γραμματεία αποτελεί σημαντικό κρίκο στη δημιουργία ενός αξιόπιστου συστήματος διαχείρισης παρακολούθησης και ελέγχου των κονδυλίων του Γ΄ ΚΠΣ, σύμφωνα με τους νέους κανονισμούς της Ε.Ε. αλλά και τους Εθνικούς Νόμους.

[22] Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, www.kepe.gr

[23] Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, www.iobe.gr

[24] Ινστιτούτο Εργασίας / Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας, www.gsee.gr

Η πολιτική που σχεδιάζει, είναι βραχυπρόθεσμη (προτάσεις για την αντιμετώπιση των διεθνών και εσωτερικών εξελίξεων, λήψη διορθωτικών μέτρων κ.λ.π.), μεσοπρόθεσμη (Γ΄ και Δ΄ ΚΠΣ, ξένες επενδύσεις, δημόσιες επενδύσεις, νομοθετήματα κ.λ.π.) και μακροπρόθεσμη (γενική αναπτυξιακή κατεύθυνση της χώρας, εθνικός και περιφερειακός σχεδιασμός, νέοι θεσμοί κ.λ.π.).

Όπως αναφέρεται στον διαδικτυακό τόπο του (www.esaa.gr), το Ε.Σ.Α.Α. είναι αρμόδιο για:

- *Τον προσδιορισμό και την εξειδίκευση των γενικών στόχων της ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη.*
- *Την εξασφάλιση της συμμετοχής όλων των φορέων στην διαμόρφωση των γενικών αξόνων της στρατηγικής, τη συναίνεση και την κινητοποίηση όλων για την υλοποίησή της και την πραγματοποίηση ποσοτικά συγκεκριμένων αποτελεσμάτων.*
- *Την παρακολούθηση της εφαρμογής της στρατηγικής, αξιολόγηση της επίδοσης των φορέων και της αποτελεσματικότητας των μέτρων, καθώς και διατύπωση προτάσεων για επικαιροποίηση ή τροποποίηση της αναπτυξιακής στρατηγικής.*
- *Την μέριμνα των εμπλεκομένων φορέων για την προώθηση της ευρύτερης κινητοποίησης και συνεργασίας.*

3.1.1. Η εθνική στρατηγική για την ανταγωνιστικότητα[25]

Για να είναι ολοκληρωμένη η εθνική στρατηγική που καλείται να καταρτίσει το Ε.Σ.Α.Α. για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη, θα πρέπει να χαράσσεται σύμφωνα με τις εξελίξεις στην Ε.Ε. και τους στόχους της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, λαμβάνοντας υπ' όψη τον μακροπρόθεσμο στόχο της πραγματικής σύγκλισης της χώρας με την Ε.Ε. Επίσης, με δεδομένο το επίπεδο ανάπτυξης της Ελλάδας και τη νέα γεωπολιτική της θέση, οφείλει να εξειδικεύεται στις εθνικές, κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητές της.

Στο πλαίσιο των παραπάνω δεδομένων, οι κύριου στόχοι της πολιτικής θα πρέπει να είναι οι εξής:

1. **Συνεχής μακροοικονομικής ανάπτυξης:**

[25] www.esaa.gr

Ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις επενδύσεις. Συνεπώς, για τα επιτευχθούν γρήγοροι ρυθμού ανάπτυξης απαιτείται η ενίσχυσή τους. Βασικές προϋποθέσεις ενθάρρυνσης των επενδύσεων αποτελούν η μακροοικονομική ανάπτυξη και η σταθερότητα. Κατά την προσπάθεια επίτευξης συνεχούς μακροοικονομικής ανάπτυξης, είναι απαραίτητη η ύπαρξη κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ επιχειρήσεων και επενδυτικού κοινού, θετικών μακροπρόθεσμων προοπτικών και κατάλληλου επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

2. Απελευθέρωση των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών και ενίσχυση του καταναλωτικού κοινού:

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, είναι το άνοιγμα όλων των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών. Για την επιτυχή έκβαση όμως της διαδικασίας του ανοίγματος αυτού, χρειάζεται ένα απλό, αλλά επιμελώς δομημένο ρυθμιστικό πλαίσιο, η δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών και η καλλιέργεια καταναλωτικής συνείδησης.

3. Διαρκής βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος:

Κύριος στόχος των μέτρων για την βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, θα πρέπει να είναι η απλοποίηση των διαδικασιών της δημιουργίας και της λειτουργίας των επιχειρήσεων και η βελτίωση των παραγόντων που υποστηρίζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα, έτσι ώστε οι επιχειρήσεις παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών να μεταλλαχθούν σε επιχειρήσεις παραγωγής προστιθέμενης αξίας, μέσα σ' ένα πλαίσιο σταθερών και διάφανων κανόνων.

4. Ταχύτατη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης:

Οι τρεις συνιστώσες της πολιτικής για την επιτάχυνση των διαδικασιών μετάβασης στην οικονομία της γνώσεις είναι οι εξής:

α) Καινοτομία, δηλαδή εισαγωγή νέων προϊόντων, μεθόδων και τεχνολογιών στην διαδικασία παραγωγής και διάθεσης, που συντελούν στην βελτίωση της παραγωγικότητας.

β) Δημιουργία γνώσης μέσα από την έρευνα.

γ) Αναβάθμιση των γνώσεων του ανθρώπινου δυναμικού.

5. Αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος και ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης:

Η νέα παγκοσμιοποιημένη οικονομία, απαιτεί από τους νέους πολλές και εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες, οι οποίες μπορούν να αποκτηθούν μέσα από ένα αναβαθμισμένο και προσαρμοσμένο σ' αυτές τις απαιτήσεις εκπαιδευτικό σύστημα. Παράλληλα η δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση πρέπει να ενισχυθεί και να είναι συνεχής, ώστε οι ήδη αποκτημένες γνώσεις και δεξιότητες να αναπροσαρμόζονται σύμφωνα με τις διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς.

6. Ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων:

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούν να διαδραματίσουν ιδιαίτερης σημασίας ρόλο στην ανταγωνιστικότητα, την ανάπτυξη και την απασχόληση. Για να γίνει αυτό, κρίνεται αναγκαία η αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου, ώστε να ενισχυθούν η ήδη υπάρχουσες μικρές επιχειρήσεις και να προσανατολιστούν στην καινοτομία και παράλληλα να καταστεί ευκολότερη η δημιουργία νέων δυναμικών επιχειρήσεων.

7. Ενδυνάμωση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης:

Προκειμένου να ενισχυθεί η οικονομική δραστηριότητα των περιφερειών, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα που να περιορίζουν, όχι μόνο τις οικονομικές αλλά και τις κοινωνικές ανισότητες σε κάθε μία απ' αυτές, ενώ ταυτόχρονα να αναζητηθούν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την επίτευξη αυτού του στόχου, είναι να καλλιεργηθεί κατάλληλο περιβάλλον και να δημιουργηθούν ανάλογες δομές, που να ενισχύουν την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, καθώς και ένα ευρύ φάσμα ενισχύσεων στους τομείς της ενέργειας, της έρευνας και της τεχνολογικής καινοτομίας.

8. Κοινωνική συνοχή και απασχόληση:

Εφόσον η κοινωνική συνοχή αποτελεί μια από τις κινητήριες δυνάμεις της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης, θα πρέπει οι δράσεις για την ενίσχυση της απασχόλησης, με τη δημιουργία ποιοτικότερων και περισσότερων θέσεων εργασίας και για την μείωση της ανεργίας, να βασίζονται στις ισότητα των ευκαιριών, την ενίσχυση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, την σωστή αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού και την προώθηση της περιφερειακής και

τοπικής ανάπτυξης, μέσα σ' ένα πλαίσιο διεύρυνσης και στήριξης της επιχειρηματικότητας.

9. Ο σχεδιασμός της στρατηγικής της χώρας με γνώμονα την γεωγραφική της θέση:

Λόγω του ότι η χώρα μας βρίσκεται στην Νοτιοανατολική Ευρώπη και ταυτόχρονα στη Μεσόγειο, έχει τη δυνατότητα να διαδραματίσει έναν πολύ σπουδαίο ρόλο στην περιοχή αυτή, καθώς προσφέρονται νέες ευκαιρίες συνεργασιών και εμπορικών ανταλλαγών με τις άλλες χώρες της περιοχής, που μπορούν να οδηγήσουν στην ανάπτυξη τόσο της Ελλάδα όσο και τις υπόλοιπες συνεργαζόμενες με αυτήν χώρες. Βέβαια, ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στους χειρισμούς αντιμετώπισης του ανταγωνισμού που θα προκύψει λόγω της εισόδου των νέων κρατών μελών στην Ε.Ε. και μιας μελλοντικής περαιτέρω διεύρυνσης.

10. Ο ρόλος του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα στην οικονομική ανάπτυξη:

Στα πλαίσια του ισχυρού ανταγωνισμού που δέχεται η χώρα, τόσο από τους παλαιούς εταίρους όσο και από τα νεοεισαχθέντα στην Ε.Ε. κράτη - μέλη, θα πρέπει να συνεχιστεί η προσπάθεια βελτίωσης της λειτουργίας του δημόσιου τομέα, δηλαδή η προσπάθεια για την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, την ενίσχυση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας του και την καλλιέργεια σχέσης εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας μεταξύ πολίτη και διοίκησης. Μεγάλη έμφαση θα πρέπει να δοθεί επίσης στην εξεύρεση νέων μορφών αρμονικής συνεργασίας του δημοσίου με τον ιδιωτικό τομέα, με στόχο την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης.

3.2. Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας Ευρωπαϊκής Ένωσης[26]

Το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης δημιουργήθηκε τον Ιούνιο του 2002, με σκοπό την συντονισμένη αντιμετώπιση των θεμάτων που αφορούν στην ανταγωνιστικότητα εντός των συνόρων της Ευρωπαϊκής

[26] http//ue.eu.int

Ένωσης. Συνεδριάζει πέντε ή έξι φορές το χρόνο σε επίπεδο Υπουργών, οι οποίοι εναλλάσσονται ανάλογα με τα προς συζήτηση θέματα της ημερήσιας δι άταξης. Με άλλα λόγια, για θέματα σχετικά με την βιομηχανία το Συμβούλιο συγκροτείται από τους Υπουργούς Βιομηχανίας, για θέματα γενικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τους Υπουργούς Ευρωπαϊκών Υποθέσεων κ.λ.π. Οι αποφάσεις του λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία, ως επί το πλείστον σε συναπόφαση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Κύριο μέλημα του Συμβουλίου αποτελεί η διασφάλιση ενιαίας προσέγγισης στο θέμα της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης στην Ε.Ε. και οι αρμοδιότητές του συνίστανται στα εξής:

- Τακτική παρακολούθηση θεμάτων ανταγωνιστικότητας, που αφορούν τόσο στο σύνολό της την Ευρωπαϊκή οικονομία, όσο και μεμονωμένους τομείς της.
- Γνωμοδότηση σχετικά με το πώς θα πρέπει τα θέματα της ανταγωνιστικότητας να επηρεάζουν τις πολιτικές που αφορούν στις επιχειρήσεις.
- Κατάρτιση νομοθετικών προτάσεων που αφορούν στους διάφορους τομείς της δραστηριότητάς του.

Τα πεδία δραστηριότητας του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας είναι τα εξής τρία:

1. Η εσωτερική αγορά:

Δεδομένου ότι στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η δημιουργία ενός χώρου όπου θα διακινούνται ελεύθερα πρόσωπα, εμπορεύματα και υπηρεσίες, η εσωτερική αγορά αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές προτεραιότητές της. Έτσι, το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας εξετάζει, γνωμοδοτεί και προτείνει νόμους για όλους τους τομείς της εσωτερικής Ευρωπαϊκής αγοράς, δηλαδή για την ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων και υπηρεσιών, την ελεύθερη εγκατάσταση προσώπων, το δίκαιο του ανταγωνισμού, το εταιρικό δίκαιο, τα δικαιώματα της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας και τις δημόσιες προμήθειες.

2. Βιομηχανία:

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα[27] ορίζει ότι σύμφωνα με την αρχή της δημιουργίας ενός συστήματος ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών, η δράση της Κοινότητας πρέπει να' αποσκοπεί στην επίσπευση στης προσαρμογής της βιομηχανίας στις διαρθρωτικές μεταβολές, στην ενθάρρυνση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για πρωτοβουλίες και ανάπτυξη επιχειρήσεων σε όλη την Κοινότητα, ιδίως δε μικρομεσαίων επιχειρήσεων, στην ενθάρρυνση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για τη συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και στην επίτευξη καλύτερης εκμετάλλευσης των βιομηχανικών δυνατοτήτων των πολιτικών καινοτομίας, έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης.

Έτσι, παρόλο που αρμόδια για τα περισσότερα θέματα της βιομηχανικής πολιτικής τους παραμένουν τα κράτη - μέλη, η Κοινότητα αναλαμβάνει συγκεκριμένες δράσεις, που σκοπό έχουν να βοηθήσουν στο να ξεπεραστούν οι κρίσεις που παρουσιάζονται κατά καιρούς στους κυριότερους βιομηχανικούς τομείς της και παράλληλα να προσφέρουν την δυνατότητα σ' αυτούς τους τομείς, για μια συντονισμένη και ολοκληρωμένη αναδιάρθρωσή τους, μέσα σ' ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, έτσι ώστε να είναι σε θέση να ανταγωνιστούν με τους αντίστοιχους τομείς άλλων, εκτός Κοινότητας, βιομηχανικών χωρών.

3. Έρευνα:

Ένα από τα βασικότερα και με συνεχώς αυξανόμενη σημασία μέρος της διαδικασίας της οικονομικής ανάπτυξης, είναι η επιστημονική Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη (Ε.Τ.Α.) των οποίων οι στόχοι, οι κανόνες και οι μέθοδοι υλοποίησης των δραστηριοτήτων τους καθορίζονται από την Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Η κύρια πηγή χρηματοδότησης της έρευνας στην Ευρωπαϊκή Ένωσης είναι το έκτο πρόγραμμα – πλαίσιο (2002-2006)[28], μέσω του οποίου επιδιώκεται η

---

[27] Ευρωπαϊκή Κοινότητα: Ιδρύθηκε αρχικά με την ονομασία «Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα» (ΕΟΚ) με τη συνθήκη της Ρώμης του 1957 και αφορούσε εν γένει τις οικονομικές και εμπορικές πτυχές (τον «1° πυλώνα»). Από το 1993 (Συνθήκη του Μάαστριχ) συνυπήρξε με την «Ευρωπαϊκή Ένωση», η οποία αφορούσε αφ' ενός την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας (τον «2° πυλώνα») και αφετέρου τη δράση σε δικαστικά και αστυνομικά θέματα (τον «3° πυλώνα»). Όταν τεθεί σε ισχύ το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, οι πυλώνες θα καταργηθούν, ενώ συγχρόνως η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και το περιεχόμενό της θα συγχωνευθούν με την «Ευρωπαϊκή Ένωση».

[28] Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (Ε.Κ.Τ.), Εθνικό Σημείο Επαφής (NCP) www.ekt.gr

δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού χώρου έρευνας, που θα αποσκοπεί στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, στην ενθάρρυνση της καινοτομίας, στην επιστημονική αριστεία και στον συνεπέστερο συντονισμό των σχετικών φορέων, σε όλα τα επίπεδα.

3.3. Ελληνικό Σύστημα Μέτρησης Ανταγωνιστικότητας[29] (Ε.Σ.Μ.Α.)

Κάθε χρόνο, η Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα του Υπουργείου Ανάπτυξης, δημοσιεύει την ετήσια «Έκθεση Ανταγωνιστικότητας», στο πρώτο κεφάλαιο της οποίας δίνονται ο ορισμός και η έννοια της ανταγωνιστικότητας και οι βασικοί προσανατολισμοί της ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη.

Το Ελληνικό Σύστημα Μέτρησης Ανταγωνιστικότητας (Ε.Σ.Μ.Α.) καλείται κάθε φορά να αξιολογήσει αυτήν την στρατηγική, σύμφωνα με την οποία η ανταγωνιστικότητα επηρεάζεται από ένα σύνολο παραγόντων, ενώ η βελτίωσή της μπορεί να διαπιστωθεί από το αν διαχρονικά μπορεί να εξασφαλιστεί το υψηλό βιοτικό επίπεδο των πολιτών, κάνοντας συγκρίσεις με άλλες χώρες, σε βασικές περιοχές εφαρμογής της.

Ειδικότερα, οι παράγοντες που επηρεάζουν την σύνθετη και διαρκή διαδικασία βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας, είναι όλοι οι προσδιοριστικοί παράγοντες της οικονομικής δραστηριότητας, η κοινωνική πρόοδος και η προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος. Για να είναι λοιπόν δυνατή η συστηματική αξιολόγηση της εθνικής ανταγωνιστικότητας, αλλά και η σύγκρισή της με άλλες χώρες, έχει συγκροτηθεί ένα σύστημα δεικτών, το οποίο καλύπτει όσο το δυνατόν μεγαλύτερο μέρος της όλης διαδικασίας, καθώς και τα αποτελέσματά της.

Το Ε.Σ.Μ.Α. αναλαμβάνει να συγκεντρώσει πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να βελτιωθεί ένας προσδιοριστικός παράγοντας, ενώ παράλληλα επισημαίνει την υστέρηση ενός άλλου, προσδιορίζοντας το «κενό» επίδοσης.

Τα δομικά στοιχεία του Ε.Σ.Μ.Α.[30] όπως παρουσιάζονται στη σχετική «πυραμίδα» (Σχήμα 3,1) είναι τα εξής:

[29] www.esaa.gr/index.php

Σχήμα 3.1:

Το Ελληνικό σύστημα μέτρησης ανταγωνιστικότητας – Η «πυραμίδα» του ΕΣΜΑ

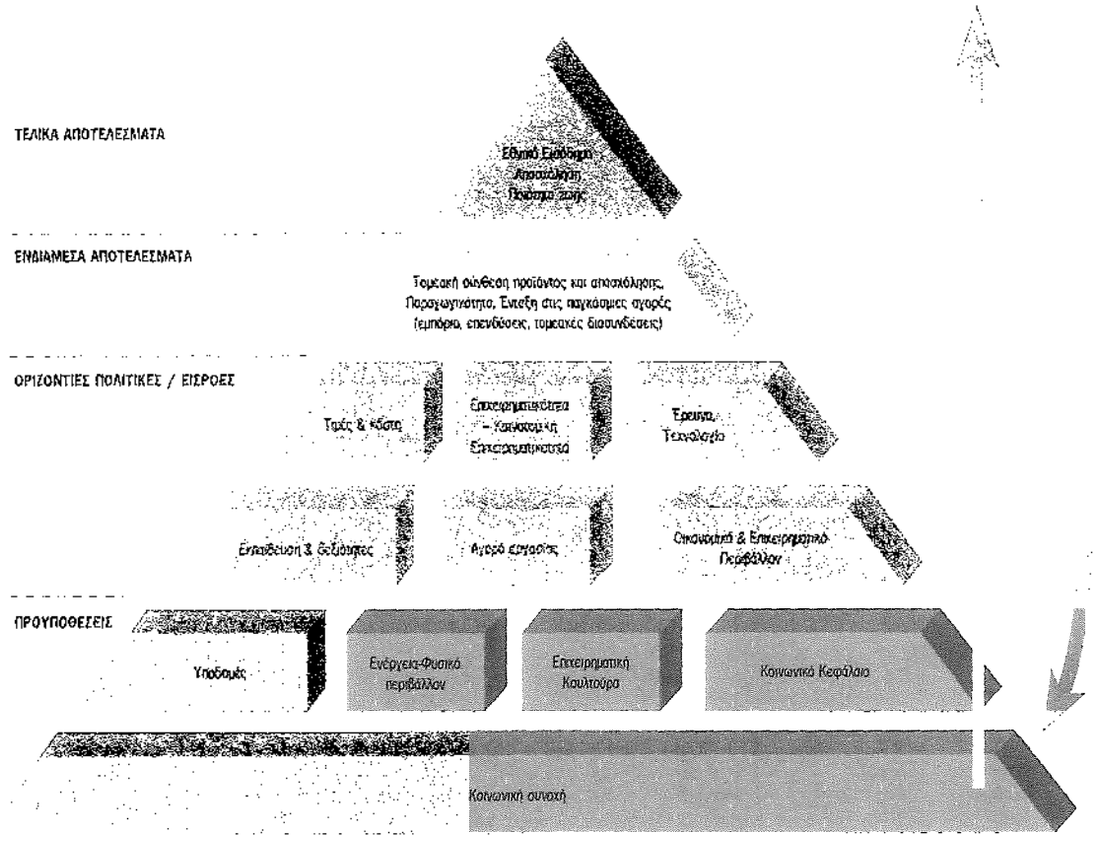

Πηγή: Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)

3.3.1. Παράγοντες – προϋποθέσεις της ανταγωνιστικότητας:

α) Κοινωνική συνοχή:

Η βελτίωση της κοινωνικής συνοχής συνίσταται στην άνοδο του μορφωτικού επιπέδου της κοινωνίας στο σύνολό της, σε βαθμό τέτοιο που να είναι δυνατή η μετάβαση στην οικονομία της γνώσης και παράλληλα στην εγκατάλειψη τομέων των οποίων η ανταγωνιστικότητα βασίζεται στην φθηνή εργασία, με αποτέλεσμα να υπάρχει μέρος του πληθυσμού με χαμηλό βιοτικό επίπεδο και αβέβαιες συνθήκες απασχόλησης και γενικότερα ζωής. Κατά συνέπεια η κοινωνική συνοχή είναι τόσο προϋπόθεση όσο ζητούμενο της ανταγωνιστικότητας.

[30] Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείου Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας ως προς την κοινωνική συνοχή είναι[31]:

- *Αύξηση του πληθυσμού σε ετήσια βάση*
- *Ποσοστό αλλοδαπών στο συνολικό πληθυσμό*
- *Μεταβολή μεταναστών*
- *Ανισοκατανομή εισοδήματος*
- *Λόγος ορίου φτώχιας πριν τις κοινωνικές αναδιανομές – Ποσοστό πληθυσμού κάτω από το όριο της φτώχιας.*
- *Λόγος ορίου φτώχιας μετά τις κοινωνικές αναδιανομές – Ποσοστό πληθυσμού κάτω από το όριο της φτώχιας*
- *Περιφερειακές ανισότητες στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ*
- *Περιφερειακές ανισότητες στην απασχόληση*
- *Δημόσιες δαπάνες για την υγεία*
- *Ιδιωτικές δαπάνες για την υγεία*

β) Κοινωνικό κεφάλαιο:

Η έννοια του «κοινωνικού κεφαλαίου» συνίσταται στο σύνολο των χαρακτηριστικών της κοινωνικής οργάνωσης, όπως π.χ. την εμπιστοσύνη, τους κοινωνικούς κανόνες κ.λ.π.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας ως προς το «κοινωνικό κεφάλαιο» είναι[32]:

- *Ικανοποίηση από τη λειτουργία της δημοκρατίας και*
- *Ενδιαφέρον για την πολιτική και την επικαιρότητα*

γ) Επιχειρηματική κουλτούρα:

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας αποτελεί η επιχειρηματική κουλτούρα, δηλαδή η αντίληψη που έχει διαμορφώσει το κοινωνικό σύνολο για τον ρόλο της επιχειρηματικότητας ως δραστηριότητα παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών και δημιουργίας πλούτου, θέσεων εργασίας και ευημερίας.

---

[31] [32] Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείου Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005, οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση και την μέτρηση της επιχειρηματικής κουλτούρας στην ελληνική οικονομία είναι[33]:

- *Επιχειρηματική δραστηριότητα ως επιθυμητή επιλογή σταδιοδρομίας*
- *Κοινωνική καταξίωση και σεβασμός της επιτυχούς επιχειρηματικής δραστηριότητας*
- *Προβολή από τα ΜΜΕ νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας*

δ) Ενέργεια και φυσικό περιβάλλον:

Η προσπάθεια για την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και την οικονομία των φυσικών πόρων, με την βοήθεια μίας συνεπούς ενεργειακής πολιτικής και την μετατροπή των οικονομικών δραστηριοτήτων που έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, σε δραστηριότητες που το σέβονται και το περιφρουρούν, όπως για παράδειγμα με την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις – παράγοντες για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, την βιώσιμη ανάπτυξη, την ευημερία των πολιτών και την αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής τους.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας ως προς την ενέργεια και το φυσικό περιβάλλον είναι οι εξής[34]:

- *Ενεργειακή ένταση της οικονομίας – ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας ανά μονάδα ΑΕΠ*
- *Προστατευμένες περιοχές, ως ποσοστό του συνόλου της έκτασης της χώρας*
- *Εκπομπές αερίων, υπεύθυνων για το φαινόμενο του θερμοκηπίου*
- *Παραγωγή δημοτικών απορριμμάτων*
- *Συνολικά έσοδα από περιβαλλοντικούς φόρους*
- *Μερίδιο της ανανεώσιμης ενέργειας – συνεισφορά της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, στη συνολική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας*

[33] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)
[34] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)

ε) Υποδομές:

Ένας από τους βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μιας χώρας, είναι το επίπεδο ανάπτυξης των υποδομών, π.χ. των μεταφορών, της ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών κ.λ.π.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας ως προς τις υποδομές, είναι οι εξής[35]:

- *Καθαρό κεφαλαιουχικό απόθεμα της οικονομίας*
- *Γενική αξιολόγηση της ποιότητας των υποδομών*
- *Επάρκεια ενεργειακής υποδομής*
- *Επενδύσεις στις τηλεπικοινωνίες*
- *Υποδομές δικτύων διανομής*

3.3.2. Οριζόντιες πολιτικές / εισροές στην διαδικασία ανταγωνιστικότητας

α) Οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον

Το οικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις, διαμορφώνεται από το κράτος και τους δημόσιους φορείς. Κατά συνέπεια, η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων επηρεάζεται, από το μέγεθος του δημόσιου τομέα, από την οργάνωσή του, τις παρεμβάσεις του και την πολιτική που ακολουθεί όσον αφορά στους φόρους, τις δημόσιες δαπάνες κ.λ.π.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της συγκριτικής θέσης της Ελλάδας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες, είναι οι εξής[36]:

- *Συνολικά φορολογικά έσοδα*
- *Συντελεστής φορολογίας επιχειρήσεων*
- *Δημόσιες δαπάνες*
- *Ισοζύγιο προϋπολογισμού γενικής κυβέρνησης*
- *Ακαθάριστο δημόσιο χρέος*
- *Μερίδιο του δημόσιου τομέα στην συνολική απασχόληση*
- *Πληθωρισμός*

[35] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)

[36] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)

- *Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου από τον ιδιωτικό τομέα*
- *Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου από τον δημόσιο τομέα*
- *Διαφάνεια και διαφθορά στον δημόσιο τομέα*
- *Αποτελέσματα αντιμονοπωλιακής πολιτικής*

β) Αγορά εργασίας:

Για την ομαλή λειτουργία του συνόλου των οικονομικών δραστηριοτήτων μιας χώρας, απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη μιας αποτελεσματικής αγοράς εργασίας, με αυξημένη απασχόληση και ασφαλές εργασιακό περιβάλλον.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες, είναι οι εξής[37]:

- *Ποσοστά ανεργίας – ποσοστό ανέργων στο συνολικό ενεργό πληθυσμό*
- *Μακροχρόνια άνεργοι – ποσοστό μακροχρόνια ανέργων στο συνολικό ενεργό πληθυσμό*
- *Ανεργία των νέων – ποσοστό νέων ανέργων στο συνολικό εργατικό δυναμικό*
- *Χρόνος εργασίας – μέσος αριθμός ωρών εργασίας ανά εβδομάδα στο κύριο επάγγελμα για το σύνολο της απασχόλησης*
- *Προσωρινή απασχόληση ως ποσοστό επί τοις εκατό του ενεργού πληθυσμού άνω των 15 ετών*
- *Δαπάνες για ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης ως ποσοστό επί τοις εκατό του ΑΕΠ*
- *Δαπάνες για παθητικές πολιτικές απασχόλησης ως ποσοστό επί τοις εκατό του ΑΕΠ*
- *Σοβαρά ατυχήματα στην εργασία*
- *Θανατηφόρα ατυχήματα στην εργασία*

γ) Εκπαίδευση και δεξιότητες:

Κατά τη διαδικασίας μετάβασης μιας χώρας στην «οικονομία της γνώσης», η οποία είναι μία από τις σημαντικότερες κατευθύνσεις της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, προσδιοριστικό παράγοντα της ανταγωνιστικότητας και της

[37] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)

ανάπτυξης της αποτελεί το ανθρώπινο δυναμικό και ειδικότερα, η ποιότητά του, το επίπεδο βασικής εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης και εξειδίκευσης, ιδιαίτερα των νέων, καθώς κι η ενίσχυση της δια βίου κατάρτισης, που σκοπό έχει να αναπροσαρμόζει το επίπεδο των γνώσεων ανάλογα με τις εξελίξεις της επιστήμης και της τεχνολογίας.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες, είναι οι εξής[38]:

- *Δημόσια δαπάνη σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης*
- *Ποσοστό ιδιωτικής και δημόσιας χρηματοδότησης της εκπαίδευσης*
- *Ετήσια δαπάνη ανά μαθητή / φοιτητή δημόσιου εκπαιδευτικού ιδρύματος*
- *Αναλογία μαθητών προς διδακτικό προσωπικό στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*
- *Μέσος όρος ξένων γλωσσών που κατέχονται ανά μαθητή σε πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση*
- *Δια βίου εκπαίδευση*
- *Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση*
- *Καταρτιζόμενοι άνεργοι*

δ) Έρευνα, Τεχνολογία, Καινοτομία:

Η καινοτομία, απαραίτητη προϋπόθεση για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας σε όλους τους κλάδους της οικονομίας, είναι συνέπεια της έρευνας και της τεχνολογίας, που αποτελούν τον κεντρικό πυρήνα της κοινωνίας της γνώσης.

Οι χώρες που έχουν υψηλά επίπεδα έρευνας και τεχνολογίας, έχουν ταυτόχρονα υψηλή ανταγωνιστικότητα και ταχύτερη οικονομική ανάπτυξη.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες, είναι οι εξής[39]:

- *Επενδύσεις σε Έρευνα και Ανάπτυξη*
- *Επενδύσεις στις Τεχνολογίες Επικοινωνιών και Πληροφορικής*
- *Ανθρώπινο δυναμικό Επιστημόνων και Ερευνητών*

[38] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)
[39] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)

- *Παραγωγικότητα της Έρευνας και Τεχνολογίας*

ε) Επιχειρηματικότητα - Καινοτομική Επιχειρηματικότητα:

Ως «επιχειρηματικότητα» ορίζεται συνήθως, ως η διαδικασία δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, γεγονός που συνεπάγεται την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, νέων προϊόντων και εν κατακλείδι, την δημιουργία νέου πλούτου για την χώρα και τους πολίτες. Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας σε μια οικονομία, αποτελεί έναν από τους κύριους παράγοντες του συστήματος μέτρησης της ανταγωνιστικότητας, ενώ ταυτόχρονα συντελεί στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου και στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας της εγχώριας αγοράς μέσα στην νέα, παγκοσμιοποιημένη αγορά αγαθών και υπηρεσιών.

Καινοτομική επιχειρηματικότητα, είναι η διαδικασία μέσω της οποίας, η γνώση και η τεχνολογία μετατρέπονται, με την βοήθεια αυτοσχεδιασμών και νέων παραγωγικών μεθόδων, σε νέα ή βελτιωμένα προϊόντα και υπηρεσίες, με αποτέλεσμα την βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες, είναι οι εξής[40]:

- *Συνεργασίες επιχειρήσεων σε καινοτόμες δραστηριότητες*
- *Συνολικές δαπάνες για καινοτομία*
- *Εσωτερική καινοτομική δραστηριότητα των επιχειρήσεων*
- *Έσοδα των επιχειρήσεων από νέα ή σημαντικά βελτιωμένα προϊόντα*
- *Ένταση χρήσης του διαδυκτίου για εμπορικούς σκοπούς (e-commerce)*

στ) Τιμές και κόστη:

Προκειμένου μία οικονομία να επιτύχει και να διατηρήσει μια πλεονεκτική θέση ως προς την ανταγωνιστικότητά της, σε σύγκριση με άλλες, ανταγωνίστριες προς αυτήν οικονομίες, πρέπει να είναι σε θέση να διατηρήσει το κόστος παραγωγής και διάθεσης των προϊόντων και των υπηρεσιών, σε επίπεδα χαμηλότερα από τα επίπεδα κόστους που ισχύουν στις ανταγωνίστριες οικονομίες. Το κόστος, επηρεάζεται άμεσα από τις τιμές της εργασίας, των πρώτων υλών, της ενέργειας κ.λ.π., δηλαδή από τις τιμές των εισροών της

[40] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)

οικονομίας, αλλά και από την αποτελεσματική χρήση τους. Κατά συνέπεια, η σημασία των τιμών των εισροών είναι μεγάλη, καθώς η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών επηρεάζεται από το κόστος παραγωγής τους.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες, είναι οι εξής[41]:

- *Ωριαίο κόστος εργασίας*
- *Κόστος εργασίας ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος*
- *Δείκτης τιμών ενέργειας*
- *Τιμή ρεύματος για βιομηχανική χρήση*
- *Τιμή πετρελαίου κίνησης*
- *Κόστος σύνδεσης στο Internet*
- *Κόστος ευρυζωνικών συνδέσεων*

3.3.3. Ενδιάμεσα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας

α) Προστιθέμενη Αξία – Απασχόληση ανά τομέα:

Οι εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας και η διαδικασία μετάβασης στην κοινωνία της γνώσης, επηρεάζουν άμεσα τις εξελίξεις στην προστιθέμενη αξία και στην απασχόληση ανά τομέα μιας οικονομίας και συνεπάγονται σημαντικές αλλαγές σε διάφορους τομείς της.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται στην προκειμένη περίπτωση είναι[42]:

- *Προστιθέμενη αξία και απασχόληση στον πρωτογενή τομέα*
- *Προστιθέμενη αξία και απασχόληση στον δευτερογενή τομέα*
- *Προστιθέμενη αξία και απασχόληση στον τριτογενή τομέα*

β) Παραγωγικότητα:

Η παραγωγικότητα της οικονομίας μιας χώρας, εξαρτάται από το κατά πόσο αυτή χρησιμοποιεί με τον πλέον αποδοτικό τρόπο τις εισροές της, δηλαδή το ανθρώπινο δυναμικό, τους φυσικούς πόρους και το κεφάλαιο, για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών με αξία. Αποτελεί δε, τον κυριότερο παράγοντα

[41] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)
[42] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)

ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας, αλλά και της βελτίωσης της ευημερίας των πολιτών.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες, είναι οι εξής[43]:

- *Ετήσια παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο*
- *Παραγωγικότητα της εργασίας (επί τοις εκατό ετήσια μεταβολή)*

γ) Διεθνές Εμπόριο:

Άλλο ένα «ενδιάμεσο αποτέλεσμα» της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μιας χώρας, αλλά ταυτόχρονα και μια βασική προϋπόθεση της ενίσχυσης της, αποτελεί η δυνατότητα επιτυχούς κι αποδοτικής συμμετοχής της στις διαδικασίες του διεθνούς εμπορίου, δηλαδή η δυνατότητα οικονομικής ολοκλήρωσης της χώρας με τις παγκόσμιες αγορές και η διασύνδεσή της με τα διεθνή επιχειρηματικά δίκτυα.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται στην προκειμένη περίπτωση είναι οι εξής[44]:

- *Εισαγωγική διείσδυση*
- *Εξαγωγική ένταση*
- *Εξαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας*

δ) Ξένες Άμεσες Επενδύσεις:

Οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις που εισρέουν σε μια οικονομία, συμβάλουν ιδιαίτερα και ουσιαστικότερα απ' ότι οι εγχώριες επενδύσεις, στην αύξηση της παραγωγικότητας, η οποία με τη σειρά της αποτελεί τον κυριότερο παράγοντα ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας.

Όταν σε μια χώρα παρατηρείται υψηλός ρυθμός εισροής Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, το συμπέρασμα που εξάγεται είναι, ότι οι ξένοι επενδυτές αισθάνονται εμπιστοσύνη για τις δυνατότητες και τις επιδόσεις της συγκεκριμένης οικονομίας, ενώ παράλληλα έχουν την πεποίθηση ότι η διάρκειά τους θα είναι μακροχρόνια.

---

[43] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)

[44] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες, ως προς τις εισροές και εκροές των άμεσων επενδύσεων είναι οι εξής[45]:

- *Εισροές Ξένων Άμεσων Επενδύσεων στην ελληνική οικονομία, ως ποσοστό του ΑΕΠ*
- *Αποθέματα εισερχομένων Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ*
- *Αποθέματα εξερχόμενων άμεσων επενδύσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ.*

3.3.4. Τα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας

Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μιας χώρας εξαρτάται από όλες τις προϋποθέσεις, τις εισροές και τα ενδιάμεσα αποτελέσματα που ήδη αναλύσαμε, κρίνεται από τα «αποτελέσματά» της και κύριος σκοπός της είναι η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών.

Αποτελέσματα της βελτιωμένης ανταγωνιστικότητας θα πρέπει να είναι η πλήρης απασχόληση, η ισότητα των ευκαιριών και της αμοιβής ανάμεσα στα δύο φύλα. Για να μετρήσουμε τα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας, χρησιμοποιούμε ως δείκτες το κατά κεφαλήν εισόδημα, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, και την ποιότητα ζωής των εργαζομένων, η οποία εκτιμάται κυρίως από την μεταβολή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε σχέση με τα προηγούμενα έτη.

Οι δείκτες που χρησιμοποιούνται για την συγκριτική αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες, ως προς τα τελικά αποτελέσματα της διαδικασίας της ανταγωνιστικότητας, είναι οι εξής[46]:

- *Κατά κεφαλήν ΑΕΠ*
- *Μεταβολή της απασχόλησης*
- *Ποιότητα ζωής*

4. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

4.1. Γενικά

[45] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)
[46] Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα)

Συγκρίνοντας τις επιδόσεις μίας χώρας σε μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο, με τις επιδόσεις άλλων, ανταγωνιστριών προς αυτήν, χωρών, μπορούμε να διαπιστώσουμε την ανταγωνιστικότητα μιας χώρας. Συνεπώς, πρόκειται για μια καθαρά συγκριτική έννοια.

Έχει επικρατήσει η άποψη, ότι η ανταγωνιστικότητα μιας χώρας κρίνεται κυρίως σε μικροοικονομικό επίπεδο, δηλαδή σε επίπεδο επιχειρήσεων και ειδικότερα από το κατά πόσο οι επιχειρήσεις της χώρας αυτής, έχουν την ικανότητα να παράγουν και να διαθέτουν στις διεθνείς αγορές επιτυχημένα προϊόντα και υπηρεσίες. Όσο περισσότερο πετυχημένα είναι τα προϊόντα και οι υπηρεσίες, τόσο μεγαλύτερη είναι η δημιουργία πλούτου για την χώρα, γεγονός που συνεπάγεται βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και καλυτέρευση των συνθηκών ζωής των κατοίκων της.

Τα κριτήρια της ανταγωνιστικότητας σε μικροοικονομικό επίπεδο, είναι οι στρατηγικές που δημιουργούν αξία, οι καινοτόμες μέθοδοι, η αποτελεσματική λειτουργία και η κερδοφορία των εγχώριων εταιρειών. Ωστόσο, δεν πρέπει να παραβλέπουμε τον ρόλο των συνθηκών που επικρατούν στην πολιτική, την κοινωνία και την μακροοικονομία της χώρας, αφού η δημιουργία, η λειτουργία και οι επιδόσεις των επιχειρήσεων προσδιορίζονται και επηρεάζονται από αυτές.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η ανταγωνιστικότητα είναι μια πολυδιάστατη έννοια, εντός της οποίας συνυπάρχουν και συνεκτιμούνται η επιχειρηματικότητα, η καινοτομία, οι ανθρώπινες δεξιότητες, αλλά και οι μακροοικονομικές πολιτικές, το θεσμικό περιβάλλον, οι υποδομές, ακόμα και η κυβέρνηση.

Για την μέτρηση της ανταγωνιστικότητας χρησιμοποιούνται πολλαπλά κριτήρια, λόγω της πολυδιάστατης φύσης της, τα οποία, ανάλογα με το πεδίο του ενδιαφέροντός τους, συγκροτούν διαφορετικούς δείκτες. Οι δείκτες αυτοί, μελετώνται και δημοσιεύονται από διεθνείς φορείς, συνήθως κάθε χρόνο. Στον Πίνακα 4,1 παρουσιάζονται 17 τέτοιοι δείκτες, που μονοπωλούν το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών που ψάχνουν για τις καλύτερες διεθνείς επενδυτικές

ΟΝΟΜΑ ΔΕΙΚΤΗ	ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΕΛΛΑΔΑΣ	ΧΩΡΕΣ ΠΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΗ
ΔΕΙΚΤΕΣ WEF		
Συνολικός Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας	51 / 104	31 / 36
Υποδείκτης 1: Βασικές Απαιτήσεις	37 / 104	
- Θεσμοί	45 / 104	26 / 36
- Φυσική Υποδομή	38 / 104	26 / 36
- Μακροοικονομική Σταθερότητα	70 / 104	29 / 36
- Ασφάλεια	24 / 104	17 / 36
- Ανθρώπινο Κεφάλαιο (Γενικά)	33 / 104	28 / 36
Υποδείκτης 2: Ενισχυτές Αποδοτικότητας	48 / 104	
- Ανθρώπινο Κεφάλαιο (Προχωρημένο)	28 / 104	25 / 36
- Αποτελεσματικότητα Αγοράς Αγαθών	46 / 104	28 / 36
- Αποτελεσματικότητα Αγοράς Εργασίας	77 / 104	32 / 36
- Αποτελεσματικότητα Χρηματοοικονομικών Αγορών	39 / 104	24 / 36
- Τεχνολογική Ετοιμότητα	44 / 104	33 / 36
- Εξωστρέφεια και μέγεθος αγοράς	49 / 104	33 / 36
Υποδείκτης 3: Παράγοντες Καινοτομίας	47 / 104	
- Επίπεδο Επιχειρήσεων	49 / 104	30 / 36
- Καινοτομία	45 / 104	31 / 36
ΔΕΙΚΤΕΣ IMD		
Συνολική Κατάταξη	37 / 51	27 / 32
Συνολική Οικονομική Αποδοτικότητα	37 / 51	26 / 32
- Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (Εισροές)	50 / 51	32 / 32
- Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (Εκροές)	34 / 51	25 / 32
Συνολική Κυβερνητική Αποδοτικότητα	42 / 51	29 / 32
- Ευκολία Ανάληψης Επιχειρηματικών Πρωτοβουλιών	45 / 51	29 / 32
- Δημιουργία Επιχειρήσεων	44 / 51	29 / 32
- Αριθμός Ημερών Έναρξης Επιχείρησης	29 / 47	23 / 32
- Εργασιακή Νομοθεσία	36 / 51	24 / 32
Συνολική Επιχειρηματική Αποδοτικότητα	33 / 51	23 / 32
- Ειδικευμένο Εργατικό Δυναμικό	36 / 51	25 / 32
- Ικανά Διοικητικά Στελέχη	33 / 51	19 / 32
- Επιχειρηματικότητα	26 / 51	17 / 32
Υποδομή	33 / 51	28 / 32
- Επιστημονική Υποδομή	37 / 51	28 / 32
- Εκπαίδευση	26 / 51	23 / 32
ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ		
Δείκτες Έναρξης Επιχείρησης		
- Δείκτης Αριθμού Διαδικασιών για την Ίδρυση Επιχείρησης	135 / 146	34 / 34
- Δείκτης Αριθμού Ημερών για την Ίδρυση Επιχείρησης	70 / 146	26 / 34
- Δείκτης Κόστους για την Ίδρυση Επιχείρησης	90 / 146	34 / 34
- Δείκτης Ελαχίστου Κεφαλαίου για την Ίδρυση Επιχείρησης	111 / 146	32 / 34

Δείκτες Πρόσληψης Εργαζομένων		
- Δείκτης Δυσκολίας Πρόσληψης	126 / 146	34 / 34
- Δείκτης Δυσκαμψίας Ωρών Απασχόλησης	108 / 146	34 / 34
Δείκτες Κλεισίματος Επιχείρησης		
- Δείκτης Χρονικής Διάρκειας Κλεισίματος Επιχείρησης	35 / 142	21 / 34
- Δείκτης Κόστους Χρεοκοπίας	36 / 142	20 / 34
- Δείκτης Βαθμού Ανάκτησης Απαιτήσεων	109 / 142	10 / 34
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ		
Ποσοστό Απασχόλησης	14 / 15	
Ποσοστό Απασχόλησης Ηλικιωμένων Ατόμων	8 / 15	
Μακροπρόθεσμη Ανεργία	15 / 15	
Επίπεδο Φτώχειας	13 / 15	
Διασπορά Περιφερειακής Ανεργίας	10 / 12	
Α.Ε.Π. κατά κεφαλήν	14 / 15	
Συγκριτικό Επίπεδο Τιμών	14 / 15	
Παραγωγικότητα Εργαζομένων	14 / 15	
Επενδύσεις Επιχειρήσεων	2 / 15	
Εκπαιδευτική Επίδοση	5 / 15	
Έρευνα & Ανάπτυξη (% Α.Ε.Π.)	15 / 15	
Εκπομπές Αερίων Θερμοκηπίου	12 / 15	
Ενεργειακή Πυκνότητα	14 / 15	
Όγκος Μεταφορών	13 / 15	
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΤΙΛΗΠΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	49 / 146	30 / 36
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ	29 / 47	23 / 27
ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΔΗΓΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΧΩΡΑΣ	57 / 138	34 / 36
ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	35 / 50	27 / 32
ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	59 / 156	34 / 36
ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	42 / 118	26 / 36
ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	49 / 192	28 / 36
ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ Ε.Ε.	27 / 32	27 / 32
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ GEM		
Δείκτης Συνολικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας	11 / 23	11 / 23
Δείκτης Εταιρικής Επιχειρηματικής Δραστηριότητας	31 / 37	22 / 24
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	68 / 146	26 / 33
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ	25 / 141	23 / 35
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	24 / 177	21 / 36
ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΑΠΑΝΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΥΓΕΙΑΣ		
Συνολικές Δαπάνες για την Υγεία (% Α.Ε.Π. κατά κεφαλήν)	13 / 191	6 / 36
Ιδιωτικές Δαπάνες για την Υγεία		
(% Συνολικών Δαπανών για Υγεία)	116 / 191	31 / 36
Γενικές Κυβερνητικές Δαπάνες για την Υγεία (% των Γενικών Κυβερνητικών Δαπανών)	86 / 191	25 / 36

Πίνακας 4.1: Συνοπτική παρουσίαση κατάταξη Ελλάδας στους διεθνείς δείκτες ανταγωνιστικότητας

ευκαιρίες[47], αλλά και των κυβερνήσεων και των διεθνών οργανισμών, ενώ παράλληλα αποτελούν έναν αντικειμενικό τρόπο συγκριτικής αξιολόγησης και αντικείμενο συζητήσεων και προβληματισμών.

Οι χώρες που συμμετέχουν στο σύστημα μέτρησης της ανταγωνιστικότητάς τους με την βοήθεια των δεικτών, προσδοκούν να βελτιώνουν διαχρονικά την θέση τους στις διεθνείς κατατάξεις ανταγωνιστικότητας και γι' αυτό το λόγο διαρκώς αναζητούν νέους τρόπους βελτίωσης. Συνεπώς, η κατάταξη των χωρών ως προς την ανταγωνιστικότητά τους, είναι μία δυναμική διαδικασία, που από χρόνο σε χρόνο παρουσιάζει αλλαγές και μεταθέσεις.

Ο Πίνακας 4.1. παρουσιάζει την κατάταξη της Ελλάδας μεταξύ όλων των χωρών που περιλαμβάνονται στους 17 δείκτες, ενώ στην τελευταία στήλη του εμφανίζεται η θέση της χώρας μας όπως προκύπτει από την σύγκρισή της με ένα υποσύνολο 36 χωρών[48], μεταξύ των οποίων βρίσκονται όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και χώρες τις περιοχής μας, με τις οποίες ανταγωνίζεται άμεσα ή υπάρχει ενδιαφέρον για συγκριτική αξιολόγηση.

Σημειώνεται όλοι οι δείκτες που παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.1. προκύπτουν από εκθέσεις του 2004, εκτός των δεικτών της Ε.Ε. και της Επιχειρηματικότητας (ΟΕΜ) που είναι του 2003, της Οικονομικής Ελευθερίας, τον Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας του WEF[49] και τον Δείκτη IMD[50] (Ετήσια Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας) που είναι του 2005.

Δυστυχώς, η χώρα μας τοποθετείται σε πολύ χαμηλή θέση σε όλους σχεδόν τους δείκτες. Στους περισσότερους από αυτούς, παρουσιάζεται τελευταία συγκρινόμενη με τις 15 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πριν την διεύρυνση, ενώ σε αρκετούς βρίσκεται στα επίπεδα των χωρών της διεύρυνσης.

Σημαντικά χαμηλή είναι η κατάταξη της Ελλάδας σε μακροοικονομικούς παράγοντες, παράγοντες διακυβέρνησης και διοίκησης, διαφθοράς, κινδύνου

---

[47] Μελέτη: Διερεύνηση των Διεθνών Δεικτών Ανταγωνιστικότητας και Εκτίμηση του Κόστους από την Έλλειψη Ανταγωνιστικότητας στην Ελληνική Οικονομία (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα).

[48] 36 χώρες ή λιγότερες, αν μερικές δεν περιλαμβάνονται στη βάση χωρών κάποιου συγκεκριμένου δείκτη.

[49] WEF (World Economic Forum) με έδρα την Γενεύη, δημοσιεύει ετησίως τον Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας.

[50] IMD (International Institute for Management Development) με έδρα τη Λωζάνη της Ελβετίας, εκδίδει από το 1989 την Ετήσια Επετηρίδα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (World Competitiveness Yearbook)

χώρας και σε κρίσιμους δείκτες που αναφέρονται στη δημιουργία, τη λειτουργία και το κλείσιμο των επιχειρήσεων.

Καλύτερη παρουσιάζεται η κατάταξη της χώρας μας σε δείκτες που αφορούν στο ανθρώπινο δυναμικό, την ασφάλεια και την ανθρώπινη ανάπτυξη, χωρίς να έχει προβάδισμα σε κανέναν από αυτούς, ενώ όσον αφορά σε δείκτες σχετικούς με την επιχειρηματικότητα και την υγεία, βρίσκεται σε ενδιάμεση κατάταξη.

Ιδιαίτερο ωστόσο ενδιαφέρον παρουσιάζουν 5 από τους δείκτες, τους οποίους και θα αναλύσουμε παρακάτω. Οι τρεις πρώτοι είναι γενικοί με πολλές και διαφορετικές διαστάσεις, ο τέταρτος δείκτης αναφέρεται στις επιχειρήσεις και για το λόγω παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον και ο πέμπτος δείκτης, παρόλο που είναι ειδικός, είναι σύνθεση πολλών επιμέρους παραγόντων. Τους δείκτες αυτούς συμβουλεύονται εκτενώς οι διεθνείς επενδυτές και οι εταιρείες, ενώ μαζί με κάποιους άλλους από τους 17 που προαναφέραμε, λαμβάνουν μεγάλη δημοσιότητα.

4.2. Δείκτης Ολικής Ανταγωνιστικότητας[51] (Συνολικός Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας)

Ο Δείκτης Ολικής Ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Index) διαμορφώνεται από την παρατήρηση μικροοικονομικών και μακροοικονομικών υποδεικτών, οι οποίοι εντάσσονται στους εξής τρεις πυλώνες:

Α. Βασικές Απαιτήσεις

Ο πυλώνας αυτός περιλαμβάνει τους παρακάτω υποδείκτες:

1. Θεσμοί:

Οι θεσμοί, όπως π.χ. η ελευθερία του τύπου, η φοροδιαφυγή, η ασφάλεια κ.λ.π., αποτελούν στοιχείο που επηρεάζει ως επί το πλείστον την ανταγωνιστικότητα των χωρών με χαμηλό εισόδημα.

Μια από αυτές είναι και η Ελλάδα, η οποία κατατάσσεται σε αρκετά καλό επίπεδο ως προς την ελευθερία του τύπου, την ασφάλεια και την διαφάνεια των συναλλαγών μεταξύ των επιχειρήσεων, ενώ παρουσιάζει προβλήματα στην εμπιστοσύνη του κοινού, στην οικονομική εντιμότητα των πολιτικών, στη φοροδιαφυγή και στο διοικητικό κόστος των επιχειρήσεων.

Επικαλούμενοι την γλώσσα των αριθμών, η χώρα μας κατέχει την 18η θέση σε σύγκριση με ένα σύνολο 29 χωρών, δηλαδή τις χώρες της Ε.Ε. των 25 και τις υπό ένταξη χώρες, με βαθμολογία 4,19 σε μία κλίμακα από 1 έως 7, λίγο χαμηλότερη από τον μέσο όρο. Την πρώτη θέση κατέχει η Δανία με βαθμολογία 5,91, ενώ τελευταίες κατατάσσονται η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Κροατία, η Τουρκία και η Πολωνία.

2. Υποδομές:

Στον τομέα των υποδομών η Ελλάδα βελτίωσε τη θέση της σημαντικά μέσα στη διάρκεια ενός έτους από το 2004, όπου στη γενική κατάταξη όλων των χωρών (117 χώρες) κατείχε την 38η θέση, κερδίζοντας πέντε θέσεις το 2005 και κατακτώντας την 33η θέση.

[51] ΣΕΒ: Η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας 2005-2006

Οι παράγοντες που συνέβαλαν σ' αυτή τη βελτίωση είναι η διαθεσιμότητα των τηλεφωνικών γραμμών, η ποιότητα των ταχυδρομείων και η ποιότητα στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος.

Σε σύγκριση με τις χώρες της Ε.Ε. των 25 και τις υπό ένταξη χώρες, η Ελλάδα κατέχει την 18η θέση με βαθμολογία 4,49, πρώτη εμφανίζεται και στον τομέα αυτό η Δανία, ενώ τελευταίες εμφανίζονται πάλι οι υπό ένταξη χώρες.

3. Μακροοικονομική κατάσταση:

Σ' αυτόν τον υποδείκτη η Ελλάδα καταλαμβάνει μια από τις χαμηλότερες θέσεις και συγκεκριμένα την 99η στην γενική κατάταξη των 117 προς σύγκριση χωρών, καθώς στο τομέα των μακροοικονομικών αντιμετωπίζει τα σημαντικότερα προβλήματα.

Σε σύγκριση με τις χώρες της Ε.Ε. των 25 και τις υπό ένταξη χώρες, η Ελλάδα κατέχει την 27η θέση από τις 29, ενώ στην τελευταία θέση βρίσκεται η Τουρκία.

4. Υγεία και βασική εκπαίδευση:

Το μεγαλύτερο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της Ελλάδας είναι το ανθρώπινο δυναμικό της, ιδιαίτερα στο επίπεδο της υγείας, όσον αφορά τις απειλές από ασθένειες όπως το AIDS και τη φυματίωση, αλλά και στο επίπεδο της συμμετοχής στη βασική και ανώτερη εκπαίδευση. Ωστόσο, σε σχετική έρευνα που πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια ερωτηματολογίου, συγκέντρωσε χαμηλή βαθμολογία ως προς την ποιότητα των δημόσιων σχολείων.

Ως προς την υγεία και τη βασική εκπαίδευση η Ελλάδα καταλαμβάνει την 17η θέση στη γενική κατάταξη των 117 χωρών, ενώ σε σύγκριση με τις χώρες της Ε.Ε των 25 και τις υπό ένταξη χώρες καταλαμβάνει την 10η θέση, με πρώτη τη Σουηδία.

Β. Βελτίωση Αποδοτικότητας

Ο πυλώνας αυτός, επηρεάζει περισσότερο την ανταγωνιστικότητα των χωρών με μέσο επίπεδο εισοδημάτων και τα στοιχεία που τον συγκροτούν είναι τα εξής:

1. Ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση:

Αν παραβλέψουμε τη μικρή επιδείνωση που παρουσίασε η χώρα μας το 2005, με αποτέλεσμα να υποβιβαστεί από την 28η θέση που βρισκόταν το 2004,

στην 32η στη γενική κατάταξη των 117 χωρών και στον τομέα της ανώτερης εκπαίδευσης και κατάρτισης κατέχει σχετικά καλή θέση.

Το γεγονός αυτό οφείλεται κυρίως στην τάση των επιχειρήσεων να επενδύουν στην εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού τους, ενώ η μικρή επιδείνωση που προαναφέραμε, προήλθε από την περιορισμένη διαθεσιμότητα υπηρεσιών εξειδικευμένης έρευνας και εκπαίδευσης.

Σε σύγκριση με τις χώρες της Ε.Ε. των 25 και τις υπό ένταξη χώρες, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 19η θέση, με πρώτη τη Φιλανδία και τελευταίες την Τουρκία και την Κροατία.

2. Αποτελεσματικότητα αγορών:

Τα πεδία ενδιαφέροντος του συγκεκριμένου υποδείκτη είναι η αποτελεσματικότητα στην αγορά εργασίας και η αποτελεσματικότητα στην αγορά των προϊόντων και των υπηρεσιών. Η χώρα μας εμφανίζει ιδιαίτερη αδυναμία στην αγορά εργασίας, λόγω των δυσκολιών και των προβλημάτων που εντοπίζονται στις διαδικασίες των προσλήψεων, των απολύσεων, καθώς και στον καθορισμό των μισθών. Ωστόσο η Ελλάδα παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα έναντι των ανταγωνιστριών χωρών, λόγω του υγιούς τραπεζικού της συστήματος και την ανεμπόδιστη απόκτηση περιουσίας από αλλοδαπές εταιρείες.

Συγκρινόμενη με τις χώρες της Ε.Ε. των 25 και τις υπό ένταξη χώρες, η Ελλάδα καταλαμβάνει πολύ χαμηλή θέση, ενώ πρώτη εμφανίζεται την Μ. Βρετανία και την ακολουθούν η Δανία, η Φιλανδία και η Ιρλανδία.

3. Τεχνολογική ετοιμότητα:

Λόγω των αρκετά μέτριων επιδόσεων που παρουσιάζει η Ελλάδα στον τομέα της τεχνολογικής ετοιμότητας, καταλαμβάνει την 46η θέση στην γενική κατάταξη των 117 χωρών και την τελευταία θέση σε σύγκριση με τις χώρες της Ε.Ε. και τις υπό ένταξη χώρες.

Ο μικρός αριθμός χρηστών Η/Υ και διαδυκτίου και η ανεπάρκεια του νομικού πλαισίου που αφορά στη χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών, είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τις επιδόσεις της χώρας μας σ' αυτόν τον υποδείκτη. Αντίθετα θετικές επιδράσεις ασκούν, ο μεγάλος αριθμός γραμμών κινητής τηλεφωνίας, η ικανότητα των επιχειρήσεων

να απορροφούν τις νέες τεχνολογίες και η έλλειψη εμποδίων στην απόκτηση άδειας για την χρήση νέων τεχνολογιών.

Γ. Παράγοντες Καινοτομιών

Τα στοιχεία που συγκροτούν τον πυλώνα αυτό που επηρεάζει περισσότερο την ανταγωνιστικότητα των χωρών με μεγάλο εισόδημα, είναι τα εξής:

1. Λειτουργία και στρατηγική της επιχείρησης:

Το ενδιαφέρον του υποδείκτη αυτού επικεντρώνεται στην ποσότητα και την ποιότητα των τοπικών προμηθευτών και στο κατά πόσο είναι έτοιμη η εγχώρια αγορά να υιοθετήσει νέες, εξελιγμένες μεθόδους παραγωγής και διοίκησης.

Η Ελλάδα υστερεί σε τοπικούς προμηθευτές εξειδικευμένου εξοπλισμού παραγωγής. Άλλο ένα αρνητικό στοιχείο για την χώρα μας είναι ότι οι νέες τεχνολογίες που αποκτούν οι εγχώριες επιχειρήσεις, δεν αποτελούν προϊόν έρευνας, αλλά προέρχονται από την αντιγραφή ξένων εταιρειών ή αδειοδοτήσεις. Ωστόσο, ο τρόπος που λειτουργεί το μάρκετινγκ και η πελατοκεντρική προσέγγιση των εταιρειών, συμβάλλουν θετικά στις επιδόσεις της Ελλάδας ως προς αυτόν τον υποδείκτη.

Λόγω τον μέτριων επιδόσεών της η χώρα μας καταλαμβάνει την 47η θέση στο σύνολο των 117 χωρών και μία από τις χαμηλότερες συγκρινόμενη με τις χώρες της Ε.Ε. και τις υπό ένταξη χώρες.

2. Καινοτομία:

Το χαμηλό επίπεδο συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και πανεπιστημίων και οι ανεπαρκείς δαπάνες για την έρευνα και την ανάπτυξη, κρατούν την Ελλάδα σε μία από τις τελευταίες θέσεις σε σύγκριση με τις χώρες της Ε.Ε. και τις υπό ένταξη χώρες, με την Φιλανδία στην πρώτη θέση και αμέσως μετά την Γερμανία, την Σουηδία και τη Δανία.

Σε σύγκριση με τις 117 χώρες της έρευνας, η Ελλάδα το 2005 παρέμεινε στην ίδια σχετικά χαμηλή θέση με το 2004, εμφανιζόμενη 45η. Παρά την στασιμότητα στην κατάταξή της, αισθητή βελτίωση παρουσίασε στη βαθμολογία της, από 2,40 το 2004 σε 3,36 το 2005 στην κλίμακα από 1 έως 7, κυρίως λόγω του βελτιωμένου δείκτη ολικής ανταγωνιστικότητας.

Εκτός από τους τρεις πυλώνες που αναλύθηκαν παραπάνω, ένα διαφορετικό κριτήριο κατάταξης των χωρών ανάλογα με την ανάπτυξή τους, είναι το κατά κεφαλή Α.Ε.Π. Τα στάδια της ανάπτυξης είναι τρία. Το πρώτο στάδιο ανάπτυξης βασίζεται στους παράγοντες του κόστους, το δεύτερο στους παράγοντες αποδοτικότητας και το τρίτο στην καινοτομία.

Λόγω το ότι το 2005 η Ελλάδα κατατάχθηκε στο στάδιο ανάπτυξης που βασίζεται στην καινοτομία, οι επιδόσεις της στον τομέα αυτό να επηρεάζουν κατά κύριο λόγο την συνολική βαθμολογία της, ενώ η μακροοικονομική της κατάσταση, οι θεσμοί και οι υποδομές της να παίζουν δευτερεύοντα ρόλο.

Πίνακας 4.2: Επιμέρους στοιχεία του Δείκτη Ολικής Ανταγωνιστικότητας: Συγκριτική θέση της Ελλάδας μεταξύ 117 χωρών το 2005 – 2006

Επιμέρους στοιχεία δείκτη	Συγκριτική θέση της Ελλάδας 2005 – 2006
Βασικές απαιτήσεις:	**42**
• Θεσμοί	44
• Υποδομές	33
• Μακροοικονομική κατάσταση	99
• Υγεία και βασική εκπαίδευση	17
Παράγοντες Βελτίωσης αποδοτικότητας:	**42**
• Ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση	32
• Αποτελεσματικότητα αγορών	48
• Τεχνολογική Ετοιμότητα	46
Παράγοντες Καινοτομιών:	**47**
• Επιχειρηματικότητα	47
• Καινοτομικότητα	45

Πηγή: ΣΕΒ, ανάλυση με βάση την έκθεση του WEF (Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ)

Η κατάταξη της χώρας μας σύμφωνα με τον Δείκτη Ολικής Ανταγωνιστικότητας παρουσίασε σχετική βελτίωση το 2005 όπου εμφανίζεται να

ανέρχεται στην 47η θέση στην κατάταξη των 117 χωρών, κυρίως λόγω της βελτίωσης που παρουσίασαν οι τομείς της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας, παράλληλα με το καλό επίπεδο της υγείας και της εκπαίδευσης, από την 51η θέση που βρισκόταν το 2004, εξαιτίας των χαμηλών της επιδόσεών της στους μακροοικονομικούς δείκτες κατά την περίοδο μετάβασής της στο στάδιο ανάπτυξης που βασίζεται στην καινοτομία.

Στον παραπάνω Πίνακα (Πίνακας 4.2) παρουσιάζεται η συγκριτική θέση της Ελλάδας στους επιμέρους δείκτες του Δείκτη Ολικής Ανταγωνιστικότητας.

4.3. Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας

Ο Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας[52] αποτελεί την σύνθεση δύο παλαιότερων δεικτών του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (WEF), οι οποίοι είναι:

α) Ο Δείκτης Ανταγωνιστικότητας Ανάπτυξης (Growth Competitiveness Index-GCI):

Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται από το 1979 από το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF) και η διαμόρφωσή του βασίζεται στην παρατήρηση των παραγόντων που επηρεάζουν το μακροοικονομικό περιβάλλον και την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Οι τρεις βασικού πυλώνες αυτού του δείκτη είναι:

- Η ποιότητα του μακροοικονομικού περιβάλλοντος
- Οι δημόσιοι θεσμοί
- Η τεχνολογική ετοιμότητα της χώρας

Για την κατάρτιση του δείκτη χρησιμοποιούνται δημοσιευμένα στατιστικά στοιχεία, όπως π.χ. ο πληθωρισμός, το δημοσιονομικό έλλειμμα, η συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κ.λ.π. και τα αποτελέσματα που προκύπτουν από έρευνες που διενεργούνται με την βοήθεια ερωτηματολογίων, τα οποία απευθύνονται σε ανώτερα διοικητικά στελέχη επιχειρήσεων και συντελούν στην συγκέντρωση στοιχείων που δεν μετρώνται στατιστικώς. Από τον συνδυασμό αυτών των στοιχείων, προκύπτει μια σειρά υποδεικτών από τους οποίους εξαρτάται η συνολική βαθμολογία της ανταγωνιστικότητας μιας χώρας.

Ως προς τον Δείκτη Ανταγωνιστικότητας για Ανάπτυξη, η θέση της Ελλάδας παρουσίασε σημαντική επιδείνωση το 2005, με αποτέλεσμα τον υποβιβασμό της στην 45η θέση σε σύνολο 117 χωρών, από την 37η θέση που κατείχε το 2004 συγκρινόμενη μ' ένα σύνολο 104 χωρών, κυρίως λόγω των μεγάλων δημοσιονομικών ελλειμμάτων, καθώς και των απαισιόδοξων βραχυπρόθεσμων προβλέψεων του επιχειρηματικού κόσμου για την οικονομία της χώρας.

[52] ΣΕΒ: Η Ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας 2005-2006

Σε σύγκριση με τις χώρες της Ε.Ε. των 25, η Ελλάδα κατέχει μια από τις χαμηλότερες θέσεις, ενώ ακόμα πιο χαμηλά κατατάσσονται η Ιταλία που βρίσκεται στην 47η θέση και η Πολωνίας που βρίσκεται στην 51η θέση.

Το 2005 στην έρευνα του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ προστέθηκαν 13 νέες χώρες προς σύγκριση. Από αυτές, μόνο το Κατάρ και το Κουβέιτ βρίσκονται σε υψηλότερες θέσεις από την Ελλάδα και όλες οι υπόλοιπες χώρες που ήδη κατατάσσονταν υψηλότερα από την χώρα μας το 2004, συνεχίζουν με τους ίδιους ρυθμούς και το 2005, με εξαίρεση την Κύπρο, την Τσεχία, την Ουγγαρία, την Τυνησία, τη Σλοβακία, την Νότια Αφρική και την Λετονία, οι οποίες ενώ είχαν χειρότερες θέσεις από την Ελλάδα το 2004, κατάφεραν το 2005 να την ξεπεράσουν και έτσι βρίσκονται σε υψηλότερες και καλύτερες απ' αυτήν θέσεις.

Σχήμα 4.1: Κατάταξη της Ελλάδας στον Δείκτη Ανταγωνιστικότητας για Ανάπτυξη από το 2002 έως σήμερα

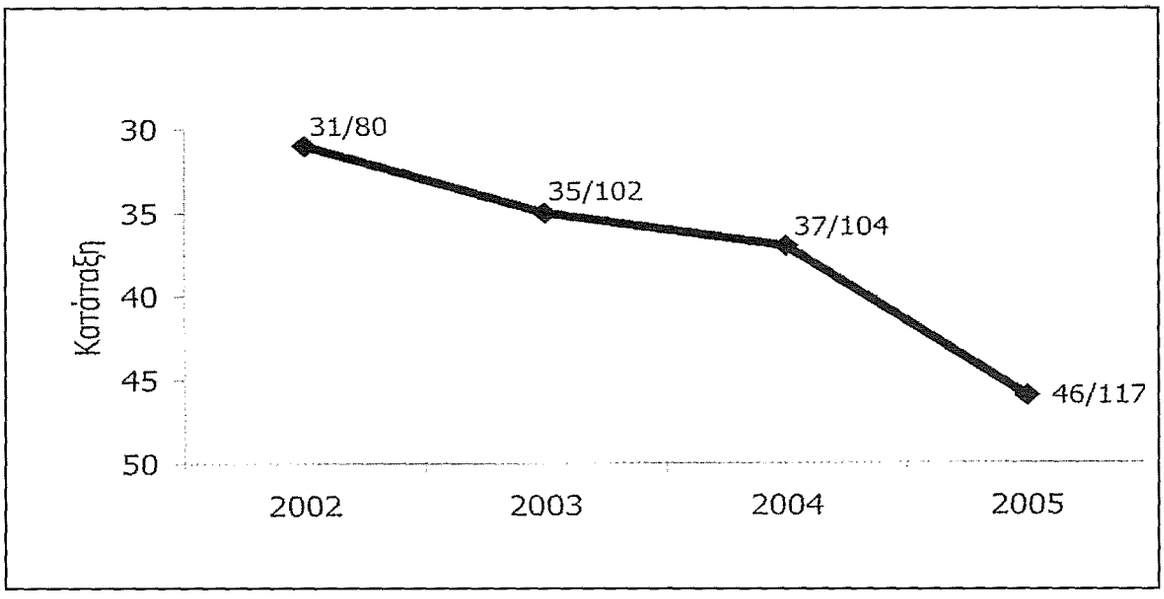

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων ερευνών WEF 2002-2003, 2003-2004, 2004-2005, 2005-2006.

Από το 2002 έως σήμερα, διαπιστώνεται μία διαρκής μείωση του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας για Ανάπτυξη για την Ελλάδα, με συνέπεια να έχει κατρακυλήσει 15 θέσεις πιο κάτω (Σχήμα 4.1), παρόλο που οι χώρες που συμμετέχουν στην έρευνα κάθε χρόνο αυξάνουν.

Πίνακας 4.3: Συγκριτική θέση της Ελλάδας στα επιμέρους στοιχεία του Δείκτη Ανταγωνιστικότητας για Ανάπτυξη – Διαχρονική εξέλιξη από το 2002 έως σήμερα.

Επιμέρους στοιχεία	2002-2003 (μεταξύ 80 χωρών)	2003-2004 (μεταξύ 102 χωρών)	2004-2005 (μεταξύ104 χωρών)	2005-2006 (μεταξύ117 χωρών)
Μακροοικονομικό Περιβάλλον	**47**	**33**	**31**	**51**
• Μακροοικονομική Σταθερότητα	27	45	46	96
• Κυβερνητική Σπατάλη	76	49	47	60
• Εθνική Φερεγγυότητα	22	23	23	25
Δημόσιοι Θεσμοί	**44**	**42**	**44**	**43**
• Συμβάσεις και Νομοθεσία	40	37	41	40
• Διαφθορά	52	52	58	54
Τεχνολογία	**30**	**30**	**38**	**37**
• Καινοτομικότητα	27	31	28	24
• Τεχν/γίες Πληρ/ρίας & Επικ/νιών	31	33	37	38
• Απορρόφηση νέων Τεχνολογιών*	31 (56 χώρες)	27 (77 χώρες)	38 (79 χώρες)	35 (92 χώρες)

*Θέση της χώρας μεταξύ χωρών που δεν περιλαμβάνονται στους κύριους παραγωγούς καινοτομίας

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων ερευνών WEF 2002 -2003, 2003 – 2004, 2004 – 2005, 2005 -2006.

Παρατηρώντας τα επιμέρους στοιχεία – υποδείκτες του δείκτη, διαπιστώνουμε ότι ως προς την μακροοικονομική σταθερότητα και την κυβερνητική σπατάλη η χώρα μας παρουσιάζει σημαντική επιδείνωση από τον προηγούμενο χρόνο, με αποτέλεσμα το κατρακύλισμά της από την 46η θέση στην 96η και από την 47η θέση στην 60η αντίστοιχα, ενώ μια μικρή βελτίωση παρουσιάζει ως προς τους δημόσιους θεσμούς και την τεχνολογία (Πίνακας 4.3), λόγω της αντίστοιχης

μικρής βελτίωσης του Δείκτη Ολικής Ανταγωνιστικότητας που θα εξετάσουμε παρακάτω.

β) Ο Δείκτης Επιχειρηματικής Ανταγωνιστικότητας (Business Competitiveness Index – BCI)[53].

Απαραίτητες προϋποθέσεις μιας υγιούς οικονομίας είναι η σταθερή δημοσιονομική και νομισματική πολιτική, το επαρκές και αποτελεσματικό νομικό πλαίσιο, το δημοκρατικό θεσμικό πλαίσιο και η κοινωνική πρόοδος. Ωστόσο, η ύπαρξη αυτών των προϋποθέσεων δεν σημαίνει οπωσδήποτε ότι η συγκεκριμένη οικονομία είναι σε θέση να δημιουργήσει πλούτο και ευημερία για τους πολίτες της χώρας.

Στην πλειοψηφία τους, οι αναλύσεις που γίνονται κατά καιρούς για την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη, ασχολούνται κυρίως με τις μακροοικονομικές πολιτικές και τις κοινωνικές συνθήκες, οι οποίες επηρεάζουν την πορεία της οικονομίας. Τα στοιχεία εκείνα που είναι σε θέση να εξασφαλίσουν την διαχρονική ευημερία μιας χώρας, είναι π.χ. η λειτουργία και στρατηγική των επιχειρήσεων, το ανθρώπινο δυναμικό, η ποιότητα του επιχειρηματικού περιβάλλοντος κ.λ.π., δηλαδή τα μακροοικονομικά στοιχεία.

Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF), προκειμένου να μετρήσει τις επιδόσεις των υπό εξέταση χωρών στους τομείς που προαναφέραμε, χρησιμοποιεί τον Δείκτη Επιχειρηματικής Ανταγωνιστικότητας, ο οποίος, όπως και ο Δείκτης Ανταγωνιστικότητας για Ανάπτυξη, βασίζεται σε δημοσιευμένα στατιστικά στοιχεία, όπως π.χ. ο πληθωρισμός, το δημοσιονομικό έλλειμμα, η συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κ.λ.π. σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα που προκύπτουν από έρευνες που διενεργούνται με την βοήθεια ερωτηματολογίων.

Σύμφωνα με αυτόν τον δείκτη, η Ελλάδα παρουσίασε μια μικρή βελτίωση το 2005 ανεβαίνοντας στην 40η θέση από την 41η όπου βρισκόταν το 2004.

Παρατηρώντας το Σχήμα 4.2. διαπιστώνουμε ότι σε γενικές γραμμές, από το 2002 η χώρα μας δεν παρουσίασε σημαντικές αλλαγές ως προς την κατάταξή της, εκτός από το 2003 οπότε βελτίωσε τη θέση της αισθητά, σκαρφαλώνοντας από την 43η θέση στην 39η.

[53] ΣΕΒ: Η Ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας 2005 -2006

Στον Πίνακα 4.4 όπου εμφανίζεται η κατάταξη της Ελλάδας ως προς τα επιμέρους στοιχεία - υποδείκτες του Δείκτη Επιχειρηματικής Ανταγωνιστικότητας, παρατηρούμε ότι από το 2002 και με αποκορύφωμα το 2003, υπάρχει βελτίωση του υποδείκτη Λειτουργία και Στρατηγική της Επιχείρησης, ενώ παράλληλα βλέπουμε να επικρατεί μια σταθερότητα στον υποδείκτη Ποιότητα Εθνικού Επιχ/κού Περιβάλλοντος.

Σχήμα 4.2: Κατάταξη της Ελλάδας στον Δείκτη Επιχειρηματικής Ανταγωνιστικότητας από το 2002 έως σήμερα.

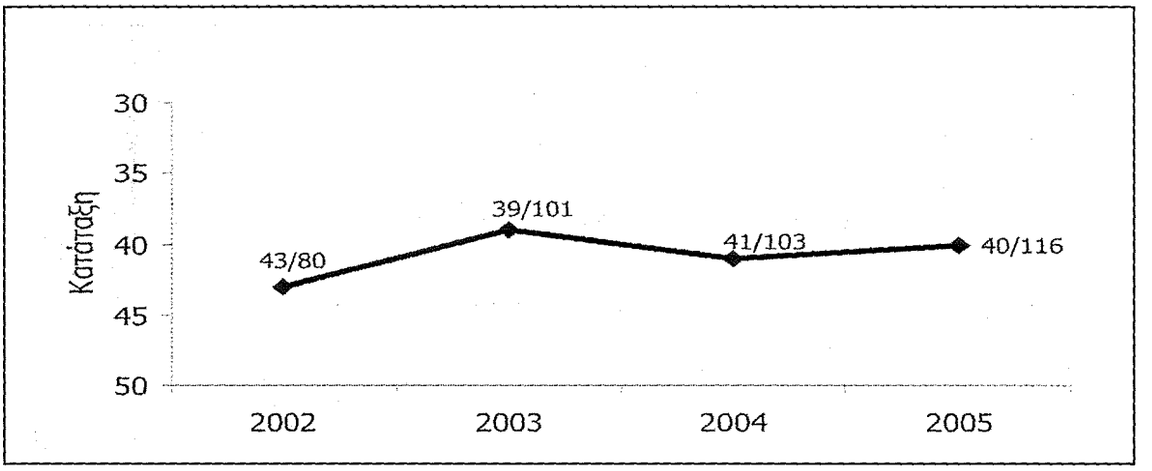

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων ερευνών WEF 2002-2003, 2003-2004, 2004-2005, 2005-2006.

Πίνακας 4.4: Συγκριτική θέση της Ελλάδας στα επιμέρους στοιχεία του Δείκτη Επιχειρηματικής Ανταγωνιστικότητας – Διαχρονική εξέλιξη από το 2002 μέχρι σήμερα.

Επιμέρους στοιχεία	2002 –2003 (μεταξύ 80 χωρών)	2003 -2004 (μεταξύ101 χωρών)	2004 2005 (μεταξύ103 χωρών)	2005 2006 (μεταξύ116 χωρών)
Λειτουργία και Στρατηγική της επιχείρησης	47	39	49	42
Ποιότητα Εθνικού Επιχ/κού Περιβάλλοντος	41	40	42	40

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων ερευνών WEF 2002 – 2003, 2003 – 2004, 2004 – 2005, 2005-2006

Ο λόγος για τον οποίον η θέση της Ελλάδας παρουσιάζει αυτή τη χωρίς σημαντικές εξάρσεις σταθερή πορεία στον Δείκτη Επιχειρηματικής Ανταγωνιστικότητας, είναι τα σημαντικά προβλήματα που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν οι εγχώριες επιχειρήσεις, όπως η φορολογική νομοθεσία, οι περιοριστικές εργασιακές ρυθμίσεις, οι συχνές αλλαγές της εφαρμοζόμενης πολιτικής, οι υψηλοί φορολογικού συντελεστές, η διαφθορά, με σημαντικότερο πρόβλημα όλων την γραφειοκρατία.

Σχήμα 4.3: Τα πιο σημαντικά προβλήματα για την επιχειρηματικότητα το 2005

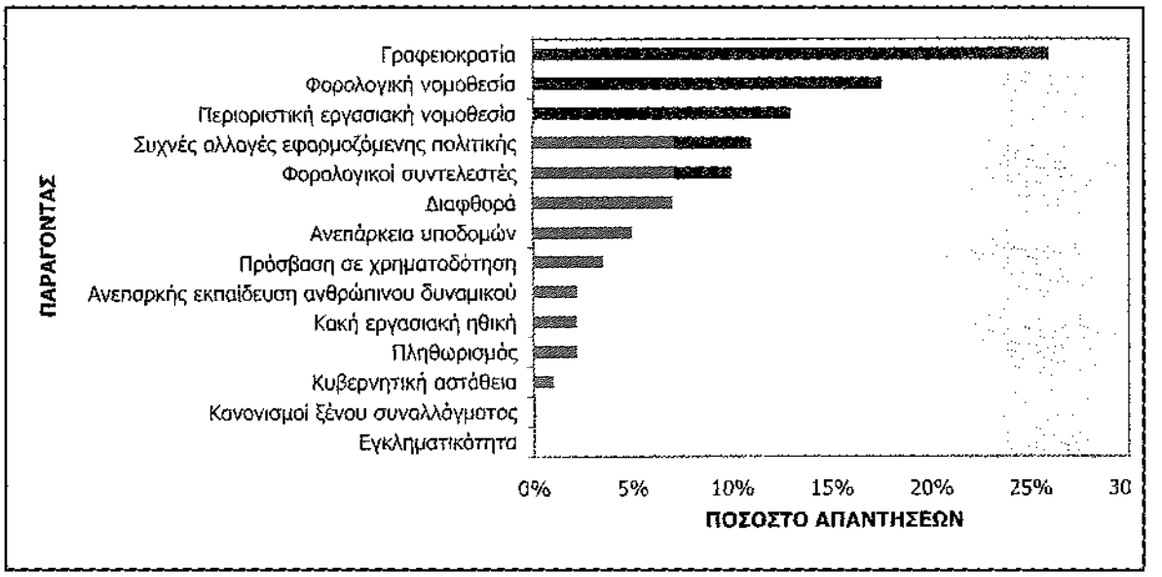

Σημείωση: Από μια λίστα με 14 παράγοντες, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα να επιλέξουν τους πέντε περισσότερο προβληματικούς για την επιχειρηματικότητα και να τους αξιολογήσουν με κλίμακα το 1 (ο περισσότερο προβληματικός) έως 5 (ο λιγότερο προβληματικός). Το σχήμα δείχνει τα ποσοστά απαντήσεων σταθμισμένα σύμφωνα με την αξιολόγηση του κάθε παράγοντα.

Πηγή: ΣΕΒ – WEF

Στο Σχήμα 4.3. παραθέτονται τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις το 2005. Πρέπει να επισημάνουμε ότι σε σύγκριση με το 2004 έχουν αυξηθεί κατά ένα μικρό ποσοστό οι επιχειρήσεις που πιστεύουν ως σημαντικά προβλήματα την ισχύουσα φορολογική νομοθεσία και τις συχνές αλλαγές της εφαρμοζόμενης πολιτικής, ενώ μία μικρή μείωση σημειώθηκε στο ποσοστό των επιχειρήσεων που θεωρούν ως ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα τους φορολογικούς συντελεστές.

4.3.1. Τα κυριότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της Ελλάδας

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF), η Ελλάδα παρουσιάζει κάποια πλεονεκτήματα και κάποια μειονεκτήματα σε κάθε έναν από

Πίνακας 4.5: Συγκριτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της Ελλάδας.

Κυριότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα		Κυριότερα συγκριτικά μειονεκτήματα	
Δείκτης Ανταγωνιστικότητας για Ανάπτυξη	**Θέση /117**	**Δείκτης Ανταγωνιστικότητας για Ανάπτυξη**	**Θέση /117**
Μακροοικονομικό Περιβάλλον		**Μακροοικονομικό Περιβάλλον**	
Πιστοληπτική ικανότητα χώρας, 2004	25	Χρέος κυβέρνησης, 2004	110
Ύψος επιτοκίων, 2004	34	Πλεόνασμα/Έλλειμμα κυβέρνησης, 2004	110
Προσβασιμότητα σε πιστώσεις	39	Προσδοκίες για υποχώρηση του ρυθμού οικονομικής ανόδου	97
Δημόσιοι Θεσμοί		**Δημόσιοι Θεσμοί**	
Οργανωμένο έγκλημα	26	Μη νόμιμες πληρωμές στη συλλογή φόρων	81
Περιουσιακά δικαιώματα	39	Ευνοιοκρατία στη λήψη αποφάσεων ανώτερων κυβερνητικών στελεχών	54
Μη νόμιμες πληρωμές στις διαδικασίες εξαγωγών και εισαγωγών	43	Ανεξαρτησία δικαιοσύνης	48
Μη νόμιμες πληρωμές σε δημόσιες υπηρεσίες	44	**Τεχνολογία**	
Τεχνολογία		Άμεσες ξένες επενδύσεις και μεταφορά τεχνολογίας	87
Συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	7	Επιτυχία της κυβέρνησης στην προώθηση της χρήσης τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών	81
Κινητά τηλέφωνα, 2003	13	Προτεραιότητες της κυβέρνησης σε θέματα τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών	71
Τηλεφωνικές γραμμές, 2003	26		
Δείκτης επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας	**Θέση /110**	**Δείκτης επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας**	**Θέση /110**
Λειτουργία και Στρατηγική της Επιχείρησης		**Λειτουργία και Στρατηγική της Επιχείρησης**	
Έκταση λειτουργίας μάρκετινγκ	35	Ανάθεση διοίκησης σε εξειδικευμένα στελέχη	57
Φύση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος	35	Προθυμία για παραχώρηση εξουσίας σε υφισταμένους	57
Έκταση εφαρμογής οικονομικών κινήτρων	39	Ικανότητα για καινοτομία	57
Ποιότητα Εθνικού Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος		**Ποιότητα Εθνικού Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος**	
Κινητά τηλέφωνα, 2003	12	Αποτελεσματικότητα των διοικητικών συμβουλίων	86
Εμπορικοί φραγμοί	21	Συγκεντρωτισμός στη διαμόρφωση οικονομικής πολιτικής	78
Διαθεσιμότητα επιστημόνων και μηχανικών	21	Συνεργασία μεταξύ εργαζομένων-εργοδοτών	70
Άλλοι δείκτες	**Θέση /117**	**Άλλοι δείκτες**	**Θέση /117**
Μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις του HIV/AIDS στις επιχειρήσεις	10	Ευελιξία καθορισμού των μισθών	107
Μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις της φυματίωσης στις επιχειρήσεις	16	Ρυθμίσεις στις προσλήψεις και στις απολύσεις	100
Κόστος στις επιχειρήσεις από τη βία και την εγκληματικότητα	20	Φορολογική επιβάρυνση	99

Πηγή: ΣΕΒ - WEF

τους δύο δείκτες που αναλύσαμε παραπάνω. Τα σημαντικότερα απ' αυτά, καθώς και η κατάταξη της χώρας, παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.5.

Παρατηρούμε ότι στην συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στις μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις του HIV/AIDS στις επιχειρήσεις και στη χρήση των κινητών τηλεφώνων, η Ελλάδα βρίσκεται στις υψηλότερες θέσεις, ενώ σε ιδιαίτερα χαμηλές θέσεις κατατάσσεται ως προς το χρέος και το έλλειμμα της κυβέρνησης και την ευελιξία στον καθορισμό των μισθών.

Πίνακας 4.6: Ισχυρά και αδύνατα σημεία της Ελλάδας ανά τομέα 2005-2006

Τομέας	Ισχυρά σημεία	Αδυναμίες
Συνολικές εκτιμήσεις για την οικονομία της χώρας	• Η απειλή τρομοκρατικών ενεργειών δεν αποτελεί σημαντικό κόστος για την επιχειρηματικότητα.	• Η οικονομία δεν θα παρουσιάσει αξιόλογη ανάπτυξη τους επόμενους δώδεκα μήνες.
Τεχνολογία	• Οι νέες τεχνολογίες στηρίζονται από τις ξένες επενδύσεις. • Η αδειοδότηση χρήσης νέων τεχνολογιών είναι διαδεδομένη.	• Η συνεργασία πανεπιστημίων με επιχειρήσεις σε θέματα έρευνας και ανάπτυξης είναι πολύ μικρή. • Η περιορισμένη χρήση του διαδικτύου από τις εταιρίες για πωλήσεις ή προμήθειες προϊόντων. • Οι εταιρίες πραγματοποιούν μικρές δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη.
Κυβέρνηση και ο δημόσιος τομέας	• Το κοινοβούλιο ως δικαιοπαραγωγικό και εποπτικό όργανο είναι σχετικά αποτελεσματικό.	• Το φορολογικό σύστημα είναι ιδιαίτερα περίπλοκο. • Η εμπιστοσύνη του κοινού στην οικονομική εντιμότητα των πολιτικών είναι χαμηλή.
Δημόσιοι θεσμοί	• Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μπορούν να δημοσιεύσουν/προβάλουν θέματα της επιλογής τους χωρίς φόβο λογοκρισίας και νομικών κυρώσεων. • Η προστασία των επιχειρήσεων από το οργανωμένο έγκλημα.	• Η διαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής είναι αρκετά συγκεντρωτική. • Η διαφθορά.
Υποδομές	• Η αξιοπιστία των δικτύων στοθερής και κινητής τηλεφωνίας. • Η αξιοπιστία των ταχυδρομείων. • Η ποιότητα παροχής ρεύματος. • Οι λιμενικές εγκαταστάσεις.	• Οι σιδηρόδρομοι δεν είναι αρκετά αναπτυγμένοι.
Ανθρώπινο δυναμικό	• Το καλό επίπεδο υγείας του ανθρώπινου δυναμικού. • Η διαθεσιμότητα επιστημόνων και μηχανικών.	• Η πρόσληψη και η απόλυση εργατών εμποδίζεται από ρυθμίσεις. • Οι μισθοί διαμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό από μια συγκεντρωτική διαπραγματευτική διαδικασία. • Τα εκπαιδευτικό συστήματα δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας.
Χρηματαδότηση και άνοιγμα αγορών	• Το υγιές τραπεζικό σύστημα.	• Οι επιχειρήσεις με καινοτόμα αλλά με ρίσκο σχέδια δεν μπορούν να βρουν εύκολα συμμετοχικό κεφάλαιο.
Έγχώριος ανταγωνισμός	• Ο έντονος ανταγωνισμός στις περισσότερες τοπικές βιομηχανίες καθώς η ηγεσία της αγοράς αλλάζει στην πορεία του χρόνου. • Η ανάπτυξη των δικτύων συνεργασίας (clusters).	• Ο εξοπλισμός και τα μηχανήματα για την παραγωγική διαδικασία της επιχείρησης αποκτώνται κυρίως από ξένες αγορές.
Λειτουργία και στρατηγική της επιχείρησης	• Η λειτουργία του μάρκετινγκ και η πελατοκεντρική προσέγγιση είναι διαδεδομένη και χρησιμοποιεί καλά εργαλεία και τεχνικές. • Οι αναπτυσσόμενες εξαγωγές προς γειτονικές χώρες.	• Οι εταιρίες αποκτούν τεχνολογίες σχεδόν αποκλειστικά από αδειοδοτήσεις και αντιγράφοντας ξένες εταιρίες.
Κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη	• Η αποδοτικότερη χρήση πόρων ύστερα από ιδιωτικοποιήσεις βασικών κλάδων της οικονομίας. • Η απουσία καταστροφικών καιρικών φαινομένων. • Οι επιχειρήσεις θεωρούν ως σημαντικά, θέματα όπως η οικολογική βελτίωση της παραγωγής, η διαχείριση ροής υλικών, η μείωση αποβλήτων και η ανακύκλωση και η διοίκηση κύκλου ζωής των προϊόντων.	• Οι περιβαλλοντικοί απολογισμοί εταιριών είναι σχετικά περιορισμένοι.

Πηγή: ΣΕΒ – Επεξεργασία στοιχείων έρευνας WEF – ΣΕΒ 2005-2006

4.3.2. Ισχυρά και αδύνατα σημεία της Ελλάδας το 2005

Από τις απαντήσεις σε ερωτηματολόγιο σχετικής έρευνας που έγινε σε στελέχη επιχειρήσεων, διαμορφώθηκε η βαθμολογία σύμφωνα με την οποία

καταρτίστηκε ο Πίνακας 4.6. που ακολουθεί και παρουσιάζει τα ισχυρά και τα αδύνατα σημεία της Ελλάδας ανά τομέα. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι ότι έχουμε μείωση του φόβου για τις τρομοκρατικές ενέργειες σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, ενώ παράλληλα παρουσιάζεται βελτίωση στη ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας.

Σχήμα 4.4: Δείκτες Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας WEF: Κατάταξη της Ελλάδας 1998-2005

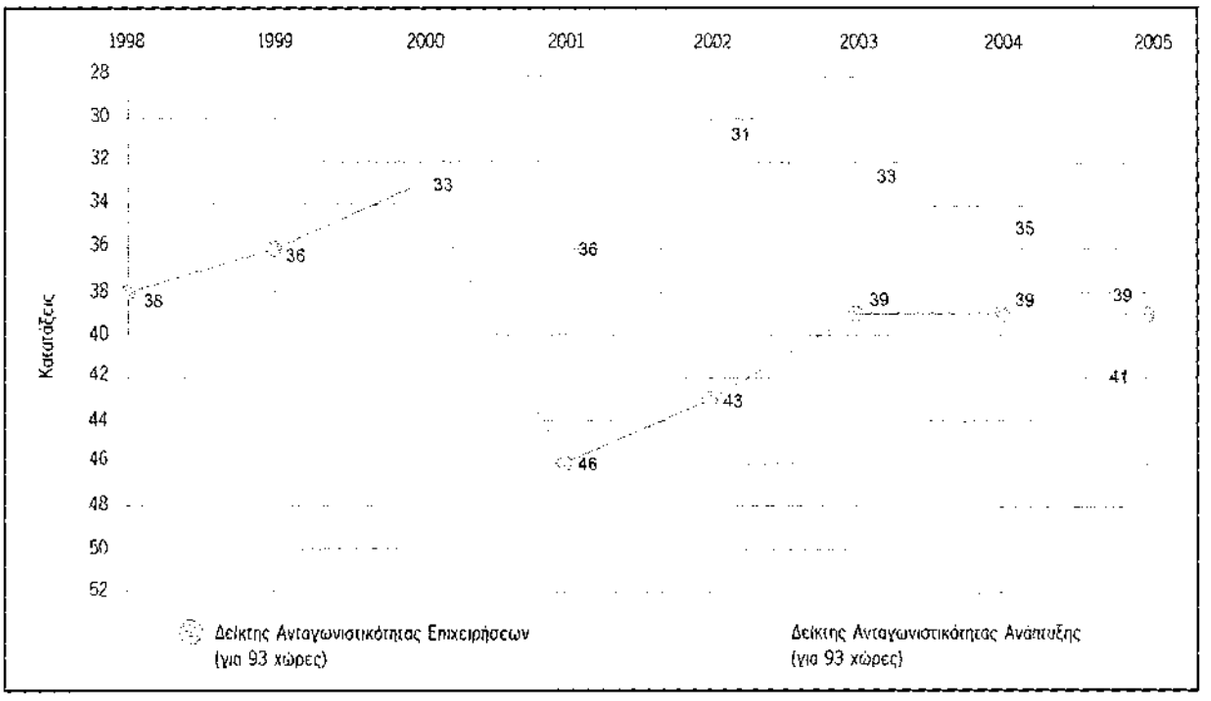

Πηγή: ΣΕΒ - WEF

Στο Σχήμα 4.4. εμφανίζεται η διαχρονική πορεία της Ελλάδας από το 1998 έως το 2005, ως προς τον Δείκτη Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας. Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (WEF) για το 2005, η Ελλάδα από το 2002 που βρισκόταν στο ανώτερο σημείο ως προς τον Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Ανάπτυξης, καταλαμβάνοντας την 31^{η} θέση σ' ένα σύνολο 93 προς σύγκριση χωρών, ακολουθεί πτωτική πορεία, με αποτέλεσμα το 2005 να σημειώνει την χειρότερή της επίδοση, ενώ ως προς τον Δείκτη Επιχειρηματικής Ανταγωνιστικότητας για την τριετία 2003 – 2005, διατηρεί σταθερή πορεία κατατασσόμενη στην 39^{η} θέση, παραμένοντας όμως αρκετά χαμηλότερα από την 33^{η} θέση, όπου είχε καταφέρει να φτάσει το 2000.

4.4. Δείκτης IMD (Επετηρίδα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας 2005)[54]

Ο Δείκτης IMD δεν είναι άλλος από την Ετήσια Έκθεση Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (World Competitiveness Yearbook) του Ιδρύματος IMD[55] όπου παρουσιάζονται και αναλύονται πολυάριθμοι δείκτες οι οποίοι ερευνούν ένα ευρύ φάσμα της οικονομικής ζωής. Η φιλοσοφία της έκθεσης αυτής, βασίζεται στην υπόθεση ότι ο πλούτος μίας χώρας αρχικά δημιουργείται σε επίπεδο επιχειρήσεων, είτε αυτές είναι ιδιωτικών συμφερόντων είτε ανήκουν στο κράτος και αποκαλεί αυτό το πεδίο της έρευνάς της «ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Ασχολείται λοιπόν κατά κύριο λόγο, με την δυνατότητα των χωρών να δημιουργήσουν ένα τέτοιο οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον, ώστε να ενθαρρύνεται και να ενισχύεται η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

Σχήμα 4.5: Συνολική κατάταξη IMD

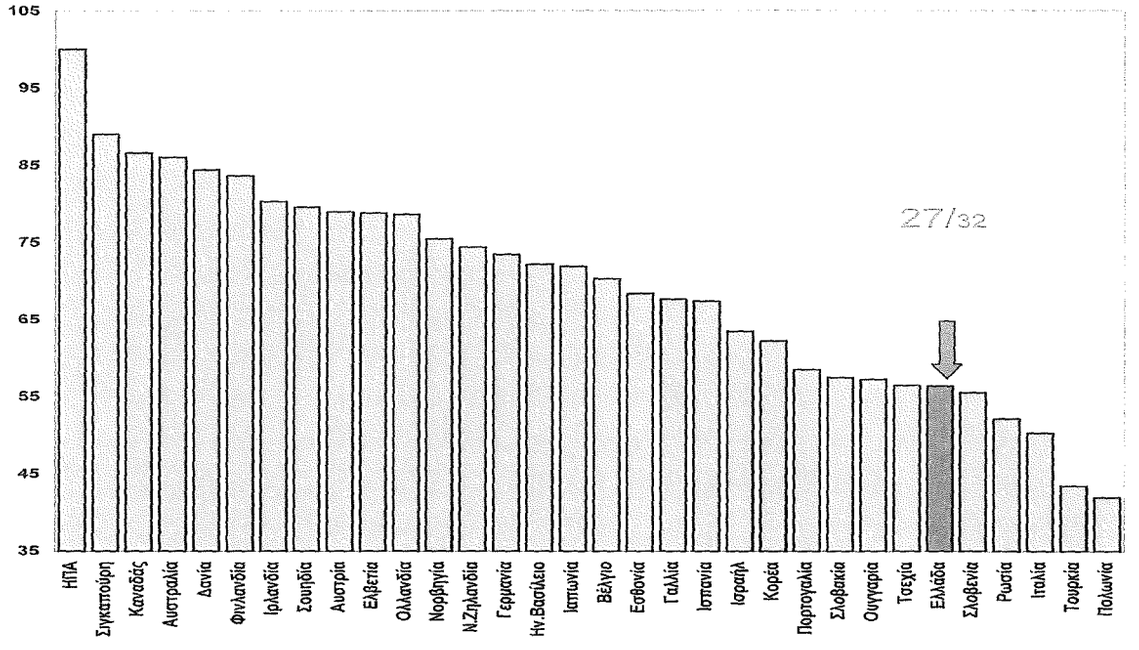

Πηγή: Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005, Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα

[54] Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005 (Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα).

[55] International Institute for Management Development με έδρα τη Λωζάνη της Ελβετίας, εκδίδει από το 1989 την Ετήσια Επετηρίδα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (World Competitiveness Yearbook).

Ωστόσο, το εθνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις, είναι αυτό που διευκολύνει ή περιορίζει την δυνατότητά τους να ανταγωνίζονται με άλλες εγχώριες ή διεθνείς επιχειρήσεις και ως εκ τούτου η Ετήσια Έκθεση ορίζει αυτό το πεδίο έρευνας ως «ανταγωνιστικότητα των εθνών».

Τα στοιχεία που διαμορφώνουν τον Δείκτης IMD κατά ένα μεγάλο μέρος, προέρχονται από απαντήσεις σχετικών ερωτηματολογίων που απευθύνονται σε στελέχη επιχειρήσεων και αποτελούν ενδεικτικές προσεγγίσεις των πραγματικών συγκριτικών επιδόσεων των χωρών, γεγονός που γεννά επιφυλάξεις ως προς την εγκυρότητα και την ορθότητα των κατατάξεων.

Οι επιδόσεις της Ελλάδας από το 2001 έως το 2005 παρουσίασαν συνεχή επιδείνωση, με αποτέλεσμα το 2005 να κατατάσσεται στην 41^{η} θέση του Δείκτη IMD σ' ένα σύνολο 32 προς σύγκριση χωρών. Ωστόσο, το 2006 φαίνεται να ανακάμπτει κατατασσόμενη στην 37^{η} θέση, όπως φαίνεται στο Σχήμα 4.5., όπου παρουσιάζεται, με εξαίρεση την Ιταλία, τελευταία μεταξύ των χωρών της Ε.Ε.

4.5. Δείκτες της Παγκόσμιας Τράπεζας (WB).

Αποκλειστικό πεδίο έρευνας των Δεικτών της Παγκόσμιας Τράπεζας (WB) αποτελούν οι διαδικασίες δημιουργίας, λειτουργίας και κλεισίματος των

Πίνακας 4.7: Κατάταξη της Ελλάδας στους Δείκτες της Παγκόσμιας Τράπεζας (2004)

Ομάδες Δεικτών	Κατάταξη Ελλάδος (Σειρά σε σύνολο 146 χωρών)	Κατάταξη Ελλάδας (χώρες προς σύγκριση)
I. Δείκτης Έναρξης Επιχείρησης		
1. Αριθμός Διαδικασιών	135η	34 / 34
2. Διάρκεια Διαδικασιών (Αριθμός Ημερών)	70ή	26 / 34
3. Κόστος Διαδικασιών	90ή	34 / 34
4. Ελάχιστο Κεφάλαιο	111η	32 / 34
II. Δείκτες Πρόσληψης Εργαζομένων[2]		
1. Δυσκολία Πρόσληψης	126η	34 / 34
2. Δυσκαμψία Ωρών Απασχόλησης	108η	34 / 34
III. Δείκτης Κλεισίματος Επιχείρησης	**(Σειρά σε σύνολο 142 χωρών)**	
1. Χρονική Διάρκεια	35η	21 / 34
2. Κόστος Χρεοκοπίας	36η	20 / 34
3. Βαθμός Ανάκτησης Απαιτήσεων (μετά από χρεοκοπία)	109η	10 / 34

Πηγή: Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005, Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα

*Σημείωση: Οι δείκτες για την απόλυση των εργαζομένων της Παγκόσμιας Τράπεζας χρειάζονται περαιτέρω εξέταση και γι' αυτό το λόγο δεν παρουσιάζονται στον παραπάνω πίνακα.

επιχειρήσεων. Βασίζονται δε σε μία αυστηρή και συνεπή μεθοδολογία, γεγονός που τους καθιστά ιδιαίτερα αξιόπιστους.

Στον Πίνακα 4.7. όπου παρουσιάζεται η κατάταξη της χώρας μας και ιδιαίτερα σε σύγκριση με ένα υποσύνολο 34 χωρών, όπου δεν περιλαμβάνονται οι Κύπρος και η Μάλτα, παρατηρούμε ότι σε 4 από τους 9 δείκτες κατατάσσεται στην τελευταία θέση, γεγονός που υποδεικνύει ότι το «επιχειρείν» είναι πολύ δυσκολότερο στην Ελλάδα απ' ό,τι σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες. Επομένως κρίνεται επιτακτική η ανάγκη να ληφθούν μέτρα ώστε να βελτιωθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιχειρηματικότητα και που μέχρι σήμερα αποτελούν την κύρια αιτία της χαμηλής ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων.

4.6. Διεθνής Οδηγός Κινδύνου της Χώρας

Αντικείμενο του δείκτη Διεθνής Οδηγός Κινδύνου της Χώρας είναι η εκτίμηση του πολιτικού, οικονομικού και χρηματοοικονομικού κινδύνου. Σ' ένα σύνολο 138 προς σύγκριση χωρών, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 57η θέση στον δείκτη αυτό, με μία τάση διαρκούς επιδείνωσης των επιδόσεών της. Μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. κατατάσσεται τελευταία, όπως φαίνεται από το Σχήμα 4.6., όπου παρατηρούμε επίσης, ότι στο ευρύτερο σύνολο των 36 προς σύγκριση χωρών του σχήματος, μόνο το Ισραήλ και η Τουρκία βρίσκονται χαμηλότερα απ' αυτήν.

Σχήμα 4.6: Διεθνής Οδηγός Κινδύνου Χώρας

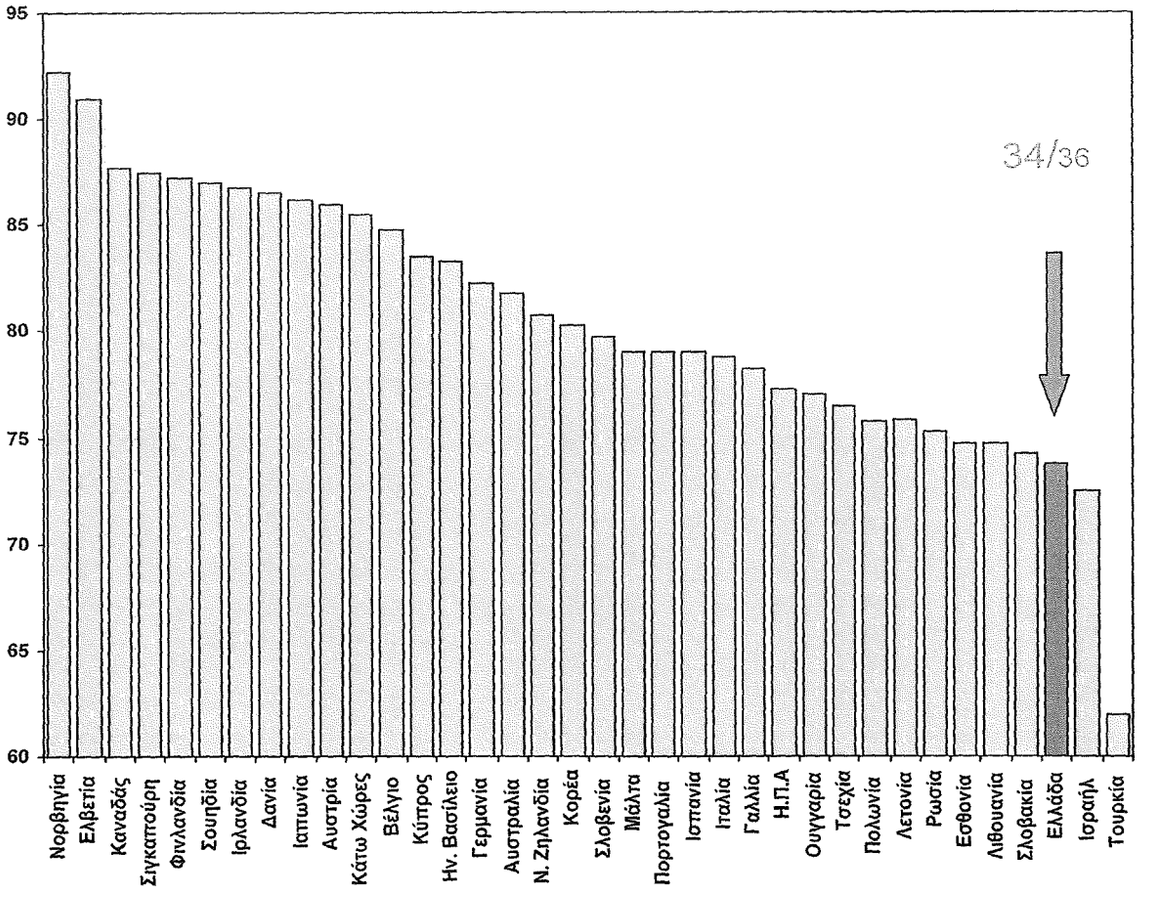

Πηγή: Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005, Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα

Σύμφωνα με τα τελικά στοιχεία για την οικονομία μας (Πίνακας 4.8.) που δημοσιεύτηκαν από τη EUROSTAT στα μέσα Μαρτίου 2005, όπου

συμπεριλαμβάνεται και το έλλειμμα του Δημοσίου ως ποσοστό του Α.Ε.Π., η θέση της ελληνικής οικονομίας παρουσιάζει σοβαρή επιδείνωση, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται αρνητικά οι οικονομικές της επιδόσεις σε σύγκριση με τις επιδόσεις άλλων χωρών. Αναμενόμενη λοιπόν είναι η δυσμενέστερη κατάταξη της χώρας μας στους διάφορους διεθνείς δείκτες ανταγωνιστικότητας που εξαρτώνται από μακροοικονομικούς παράγοντες, ιδιαίτερα όταν οι διεθνείς οργανισμοί αποφασίσουν την αναθεώρησή τους, βασιζόμενοι στα νέα οικονομικά στοιχεία. Ίσως τότε, ακόμη και η Ιταλία, που μέχρι σήμερα βρισκόταν χαμηλότερα από την Ελλάδα σε αρκετούς δείκτες, βρεθεί σε υψηλότερη θέση από αυτήν, αφού η οικονομία της, σε σύγκριση με την ελληνική, έχει βελτιωθεί αισθητά.

Πίνακας 4.8: Έλλειμμα του Δημοσίου ως ποσοστό του ΑΕΠ

Έτος	Τελικά Στοιχεία Eurostat	Προηγούμενες Εκτιμήσεις	Διαφορά σε Δισεκατομμύρια Ευρώ
2004	6,1%	1,7%	7,3
2003	5,2%	1,4%	5,8
2002	4,1%	1,2%	4,1
2001	3,6%	Πλεόνασμα	4,7

Πηγή: Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005, Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα

Ως γνωστόν, τα οφέλη που αποκομίζει μια οικονομία από την καλυτέρευση της βαθμολογίας της στους δείκτες διεθνούς ανταγωνιστικότητας είναι σημαντικά, ενώ εξίσου σημαντικά είναι και τα κόστη στην περίπτωση που η βαθμολογία επιδεινωθεί. Το κατά πόσο ωφελείται ή βλάπτεται μια οικονομία από την εξέλιξη της βαθμολογίας της μπορεί να μετρηθεί στατιστικά με τον υπολογισμό της ελαστικότητας, η οποία απεικονίζει το ποσοστό αύξησης ή μείωσης του Α.Ε.Π. που προκύπτει όταν αυξηθεί ή μειωθεί κάθε δείκτης κατά μία ποσοστιαία μονάδα.

Στον Πίνακας 4.9 που ακολουθεί, όπου παρουσιάζονται οι ελαστικότητες 12 διεθνών δεικτών, φαίνεται ότι σχεδόν όλες είναι μεγαλύτερες από την μονάδα,

δηλαδή ότι η ποσοστιαία μεταβολή του Α.Ε.Π. είναι μεγαλύτερη από την αντίστοιχη ποσοστιαία μεταβολή των δεικτών ανταγωνιστικότητας.

Πίνακας 4.9: Συντελεστές ελαστικότητας ΑΕΠ ως προς τους Δείκτες Ανταγωνιστικότητας (χώρες προς σύγκριση).

ΟΝΟΜΑ ΔΕΙΚΤΗ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
WEF: Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας	3,2
IMD: Επετηρίδα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας	1,6
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΤΙΛΗΠΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ	1,0
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ	0,9
ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΔΗΓΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΧΩΡΑΣ	4,2
ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	2,7
ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ	1,3
ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	2,7
ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ Ε.Ε.	0,6
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	1,2
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ	2,0
ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	7,7

Πηγή: Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005, Υπουργείο Ανάπτυξης, Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα

Μια βελτίωση των επιδόσεων της χώρας μας στους διεθνείς δείκτες ανταγωνιστικότητας, θα συνεπαγόταν σημαντικές θετικές επιπτώσεις στην οικονομική της ανάπτυξη και στην απασχόληση, καθώς θα μπορούσε να μεταφραστεί ως ενίσχυση της ικανότητας των ελληνικών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν με επιτυχία αντίστοιχες επιχειρήσεις του εξωτερικού, διαθέτοντας με επιτυχία τα παραγόμενα αγαθά και τις υπηρεσίες στην παγκόσμια αγορά, δημιουργώντας παράλληλα νέες θέσεις απασχόλησης και ως εκ τούτου επιτυγχάνοντας υψηλότερο βιοτικό επίπεδο για όλους τους πολίτες. Τέλος μια τέτοια εξέλιξη, θα καθιστούσε την οικονομία της Ελλάδας ελκυστική για τους ξένους επενδυτές, οι οποίοι αντιλαμβανόμενοι την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, ιδιαίτερα αν πλησίαζε στα επίπεδα των ανεπτυγμένων χωρών της Ε.Ε. πιθανότατα θα επέλεγαν την χώρα για τις επενδύσεις τους.

Είναι λοιπόν σαφές, ότι μονόδρομο για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας αποτελεί η άμεση λήψη μέτρων για την βελτίωση των επιδόσεων της χώρας μας, ώστε βραχυπρόθεσμα να επιτύχει όσο το δυνατόν υψηλότερες βαθμολογίες στους διεθνείς δείκτες ανταγωνιστικότητας

5. ΟΙ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ[56]

5.1. Δείκτες ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Ο δείκτης που χρησιμοποιείται για την μέτρηση του ανοίγματος της ελληνικής οικονομίας ορίζεται από τη σχέση:

Άνοιγμα Ελληνικής Οικονομίας = $\frac{X + M}{Y}$

Όπου:

- X = η αξία των εξαγωγών
- M = η αξία των εισαγωγών
- Y = το ΑΕΠ

Οι εμπορικές συναλλαγές της Ελλάδας με τις χώρες της Ε.Ε. έφτασαν στην ακμή τους στο μέσον της δεκαετίας του '90, με αποτέλεσμα το άνοιγμα της ελληνικής οικονομίας εκείνη την περίοδο να προσδιορίζεται περίπου στο 22% του ΑΕΠ.

Σχήμα 5.1: Άνοιγμα της ελληνικής οικονομίας προς την ΕΕ-15 (διεθνές εμπόριο προς ΕΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ)

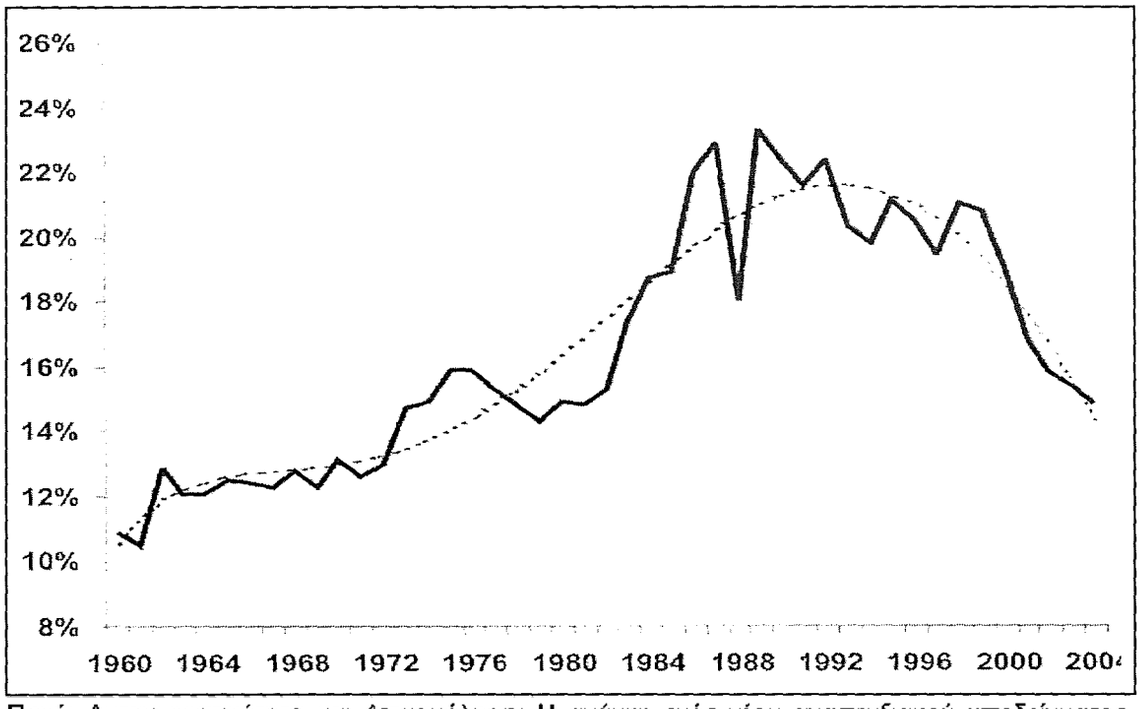

Πηγή: Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος, Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006

[56] «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση», Ετήσια Έκθεση 2005 ΙΝΕ

Όμως κατά την τελευταία δεκαετία, ο δείκτης παρουσίασε μία έντονη πτωτική τάση, κατρακυλώντας στο 14% του ΑΕΠ κατά το τέλος του 2004, όπως φαίνεται στο Σχήμα 5.1. Η επιδείνωση αυτή προήλθε κυρίως από την μείωση των εξαγωγών της χώρας μας προς τις χώρες του ΟΟΣΑ[57] και ιδιαίτερα προς τις χώρες μέλη της Ε.Ε., η οποία όμως αντισταθμίστηκε με την αύξηση των εξαγωγών προς χώρες εκτός Ε.Ε., κυρίως προς τις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.

Σχήμα 5.2: Εξαγωγές προς ΕΕ-15 (% του ΑΕΠ)

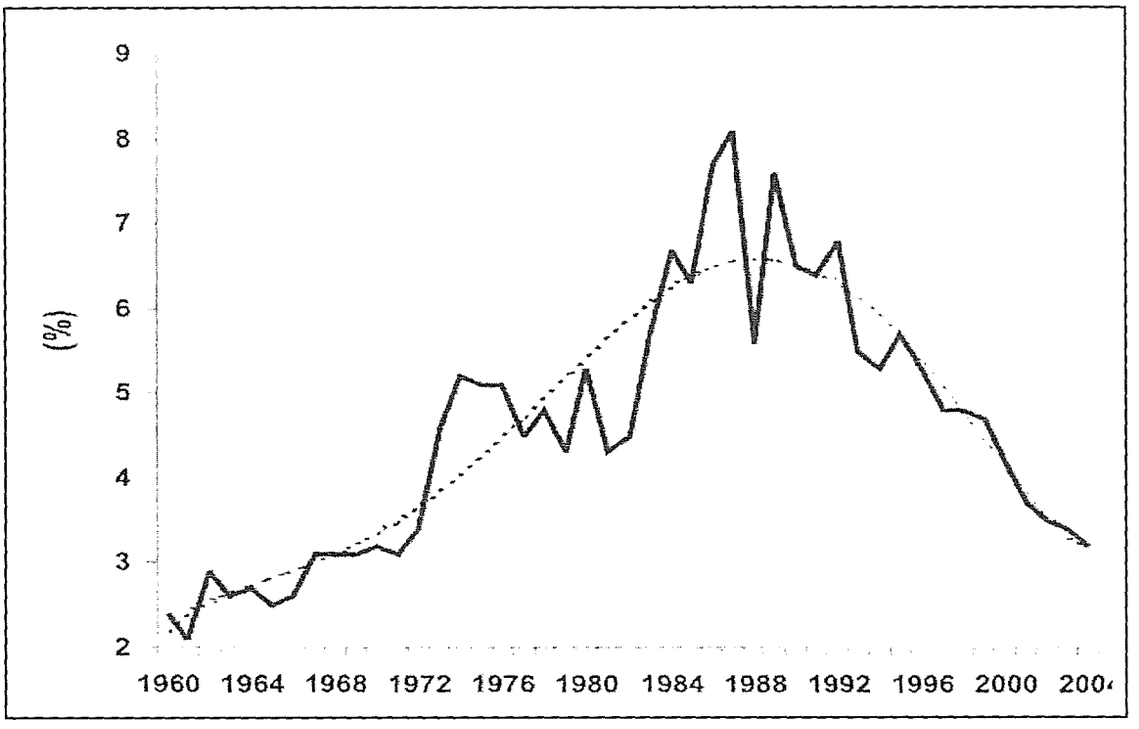

Πηγή: Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος, Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006

Η μείωση των ελληνικών εξαγωγών προς τις πλέον ανταγωνιστικές αγορές των χωρών της Ε.Ε. υποδεικνύει την μείωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και ιδιαίτερα της βιομηχανίας και σχετίζεται με την κατάρρευση του ποσοστού του ΑΕΠ που εξάγεται προς τις χώρες αυτές, από το 8% το 1995 στο 3% περίπου το 2004 (Σχήμα 5.2).

[57] Οργανισμός για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη, www.oecd.org.

Μία ακόμη εξέλιξη η οποία συνέβαλε στην μείωση του ανοίγματος της Ελλάδας είναι η επιδείνωση της διείσδυσης των εισαγωγών από 14% σε 10,5% κατά τα έτη 2000 –2004 (Σχήμα 5.3), κυρίως λόγω των ανεπαρκών επενδύσεων σε μηχανολογικό εξοπλισμό και της συρρίκνωσης των δαπανών για εισαγωγές καταναλωτικών αγαθών, γεγονός που αποκαλύπτει τις απαισιόδοξες προσδοκίες των νοικοκυριών για την πορεία της οικονομίας, παρόλο που η καταναλωτική πίστη συνεχώς επεκτείνεται.

Σχήμα 5.3: Διείσδυση εισαγωγών από ΕΕ - 15 (εισαγωγές από την ΕΕ ως ποσοστό της εγχώριας κατανάλωσης)

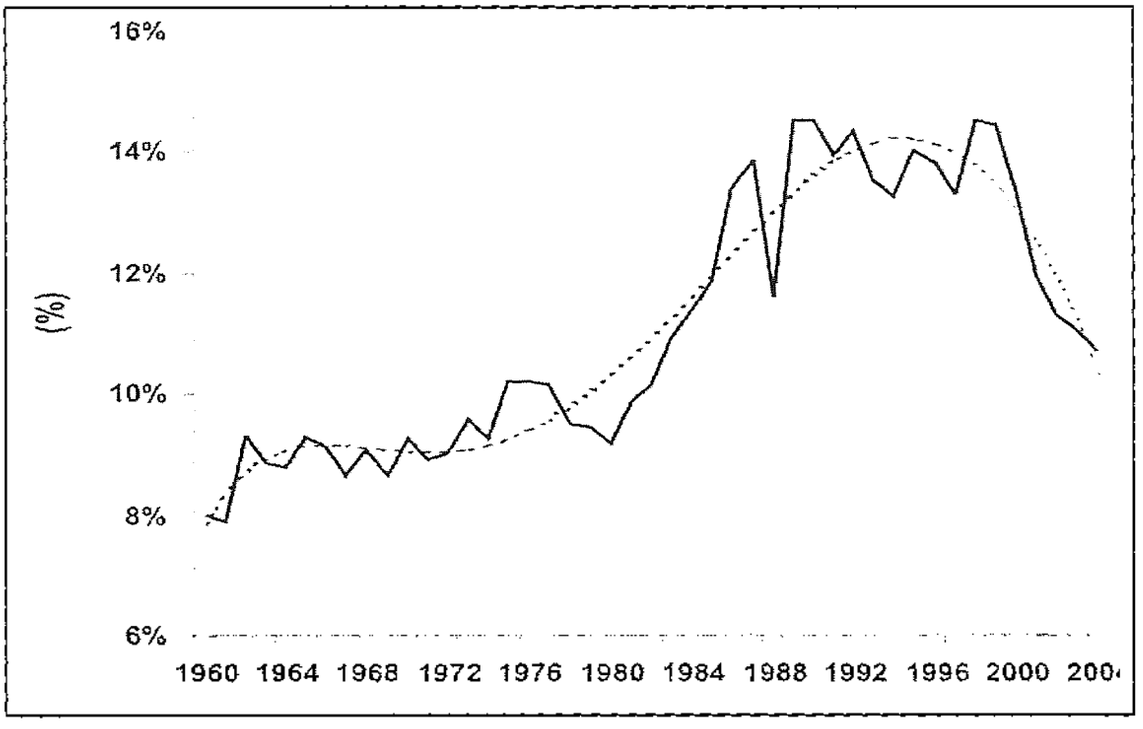

Πηγή: Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος, Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006

Ο δείκτης που μετράει και ποσοτικοποιεί τις δυσμενείς εξελίξεις της οικονομίας που προαναφέρθηκαν, είναι ο βαθμός κάλυψης των εισαγωγών από εξαγωγές, δηλαδή ο λόγος εξαγωγών προς εισαγωγές (Σχήμα 5.4) ο οποίος ορίζεται από τη σχέση:

$$\textbf{Βαθμός Κάλυψης Εισαγωγών από Εξαγωγές} = \frac{X}{M}$$

όπου:

- X = η αξία των εξαγωγών

- M = η αξία των εισαγωγών

Από το Σχήμα 5.4. φαίνεται ότι κατά τα έτη 1960 – 1987 σημειώθηκε σημαντική άνοδος του βαθμού κάλυψης των εισαγωγών από εξαγωγές, ως σαφής ένδειξη του δυναμισμού των εξαγωγικών επιδόσεων σε αντίθεση με τον μειωμένο ρυθμό εισαγωγών.

Σχήμα 5.4: Λόγος εξαγωγών εισαγωγών με την Ε.Ε. – 15

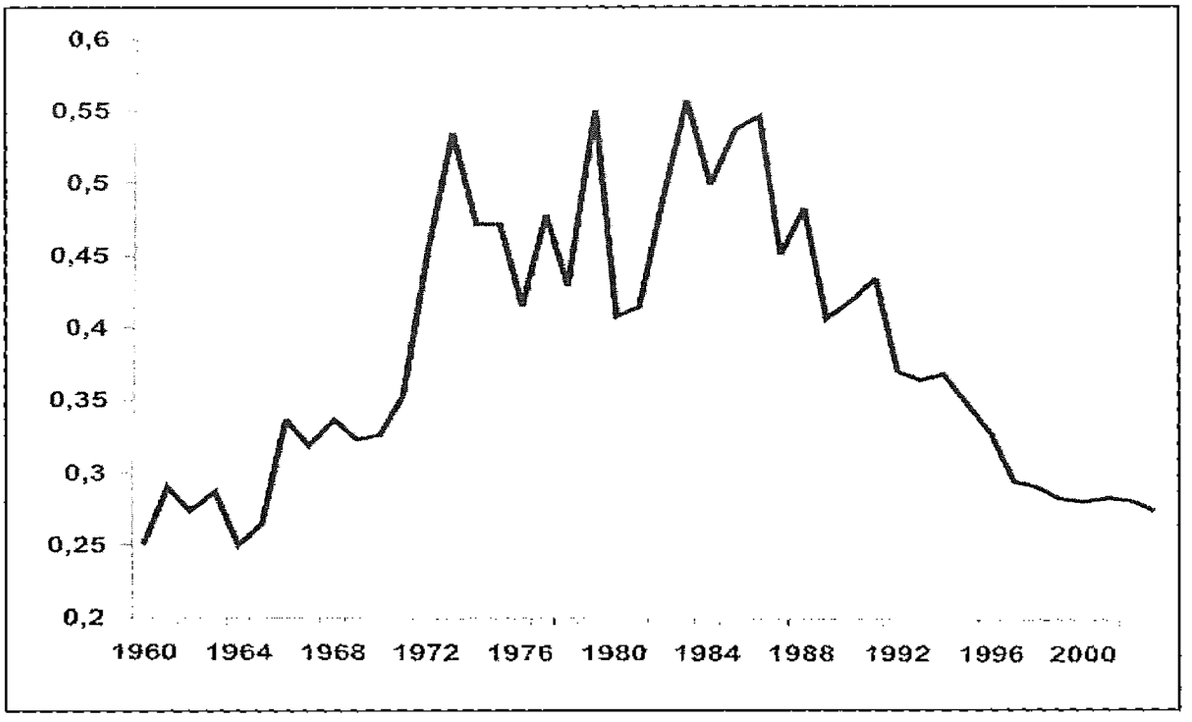

Πηγή: Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος, Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006

Επίσης, βλέπουμε ότι ενώ οι ελληνικές εξαγωγές το 1984 κάλυπταν περίπου το ½ των ελληνικών εισαγωγών, με την πάροδο του χρόνου τείνουν σήμερα να καλύπτουν μόλις το ¼. Η ευθύνη της πτώσης του βαθμού κάλυψης των εισαγωγών από εξαγωγές, κυρίως μετά το 1988 μέχρι σήμερα, αποδίδεται εύλογα στην πολιτική της «σκληρής δραχμής» που ασκήθηκε από το 1987, αλλά και στην υψηλή συναλλαγματική ισοτιμία με την οποία «κλείδωσε» η δραχμή κατά την μετάβαση στο Ευρώ.

Όμως η μέχρι σήμερα επιδεινούμενη κατάσταση της ελληνικής οικονομίας οφείλεται στην αδυναμία της να στραφεί από την ανταγωνιστικότητα της τιμής,

στην ανταγωνιστικότητα που βασίζεται στην ποιότητα των παραγομένων αγαθών και υπηρεσιών.

Μία ακόμα απόδειξη της μειωμένης ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας αποτελεί η διαχρονική εξέλιξη του μεριδίου της Ελλάδας στην αγορά της Ε.Ε. Από το Σχήμα 5.5. προκύπτει ότι το μερίδιο της Ελλάδας σήμερα έχει μειωθεί δραματικά, σε σημείο που να είναι μικρότερο από ότι το 1960.

Σχήμα 5.5: Μερίδια στην αγορά της ΕΕ – 15. Εξαγωγές χώρας προς τις ενδοκοινοτικές εισαγωγές ΕΕ.

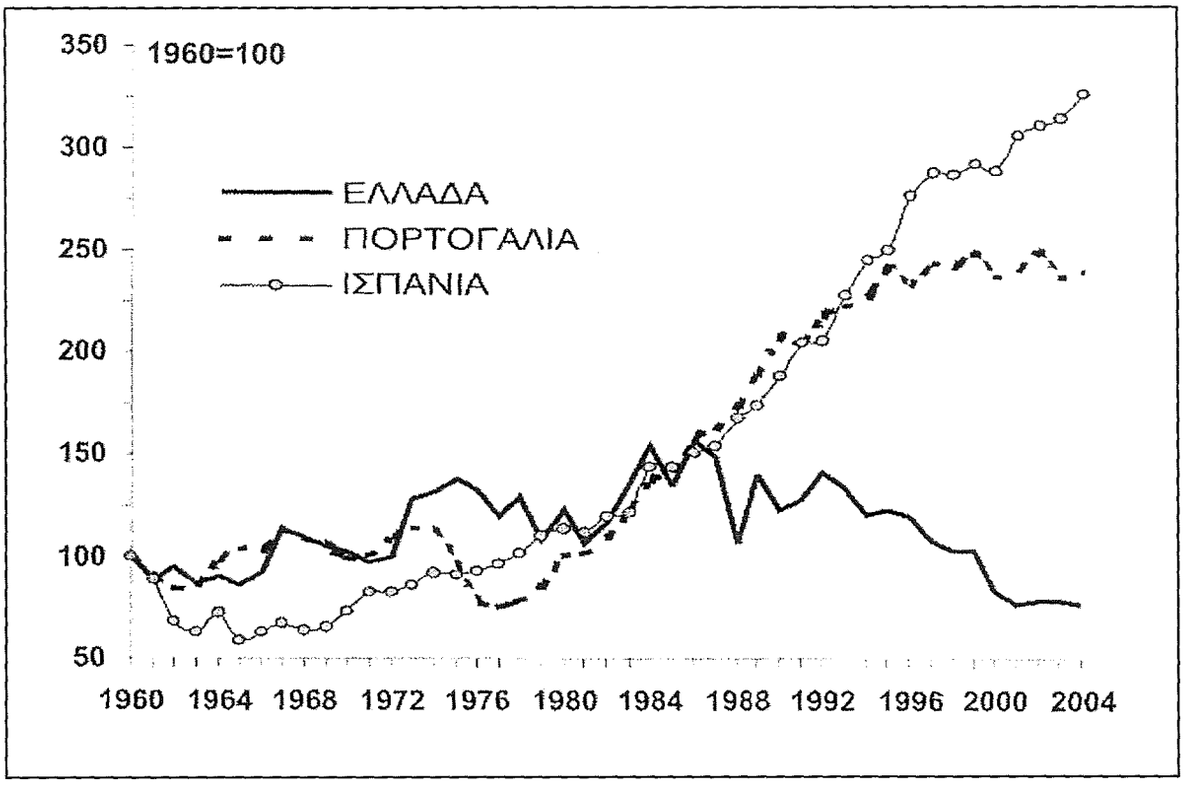

Πηγή: Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος, Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006

Εάν συγκρίνουμε την οικονομία της χώρας μας με τις οικονομίες της Ισπανίας και της Πορτογαλίας, διαπιστώνουμε ότι ενώ οι χώρες αυτές αυξάνουν συνεχώς τα μερίδιά τους, με ρυθμό τέτοιο ώστε το 2004 το μερίδιο της Πορτογαλίας να είναι 2,5 φορές μεγαλύτερο και της Ισπανίας να έχει τριπλασιαστεί σε σχέση με το 1960, από το 1987, οπότε και έλαβε χώρα η ανατίμηση της δραχμής, αρχίζει η πτωτική πορεία του μεριδίου της Ελλάδας η οποία συνεχίζει έως σήμερα,

διευρύνοντας την απόκλιση των επιδόσεων που υπάρχει μεταξύ των τριών χωρών.

5.2. Η ανταγωνιστικότητα και ο περιορισμός της εξωτερικής ισορροπίας.

Σύμφωνα με τον Williamson και τον Aglietta «*μια οικονομία θα πρέπει να θεωρείται ανταγωνιστική εφόσον πληρούνται δύο όροι:*

1. *Η οικονομία μεγεθύνεται διατηρώντας το ποσοστό ανεργίας σε πλήρη απασχόληση και*
2. *Το έλλειμμά της στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών μπορεί να διατηρηθεί, δηλαδή να καλύπτεται από μονομερείς μεταβιβάσεις και αυτόνομες εισροές ιδιωτικών κεφαλαίων».*

Όταν το έλλειμμα στις εξωτερικές συναλλαγές μιας χώρας διευρύνεται, γεγονός που συνεπάγεται την αύξηση της εσωτερικής ζήτησης, προκειμένου να ισορροπήσει το εξωτερικό ισοζύγιο, θα πρέπει πριν η οικονομία αυτής της χώρας φτάσει στο σημείο της πλήρους απασχόλησης, να μειώσει τον ρυθμό μεγέθυνσής της. Κάτι τέτοιο όμως οδηγεί στην αποθάρρυνση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου και στην επιβράδυνση της τεχνολογικής προόδου, αφού μέρος των παραγωγικών πόρων της χώρας μένει αναξιοποίητο, με αποτέλεσμα την περαιτέρω επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας των εγχώριων προϊόντων και ακόμα περισσότερο του εμπορικού ισοζυγίου των αγαθών και των υπηρεσιών. Έτσι δημιουργείται μια διαρκής μείωσης της ανταγωνιστικότητας η οποία οδηγεί σε διεύρυνση του εξωτερικού ελλείμματος και σε στασιμότητα της παραγωγής, που με τη σειρά τους μειώνουν ακόμη περισσότερο την ανταγωνιστικότητα που διευρύνει πιο πολύ το εξωτερικό έλλειμμα και συρρικνώνει την παραγωγή, δηλαδή δημιουργείται ένας κύκλος χωρίς αρχή και τέλος.

Στην αντίθετη περίπτωση, όπου μία χώρα είναι σε θέση να αυξάνει την εσωτερική της ζήτηση μέχρι του σημείου της πλήρους απασχόλησης, διατηρώντας παράλληλα το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών χωρίς προβλήματα, οι επενδύσεις αυξάνονται, αποφέροντας τεχνολογικά οφέλη, αύξηση των θέσεων εργασίας και βελτίωση του δυνητικού ρυθμού αύξησης του Α.Ε.Π., με αποτέλεσμα τόσο η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας όσο και το εξωτερικό ισοζύγιο της χώρας να βελτιώνονται.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η αναγκαία και ικανή συνθήκη για την μακροπρόθεσμη αύξηση του ρυθμού της οικονομικής μεγέθυνσης μίας ανοιχτής οικονομίας, είναι η μεγέθυνση των καθαρών εξαγωγών της, δεδομένου ότι η εσωστρεφής ανάπτυξη, όπως αυτή της ελληνικής οικονομίας κατά τα έτη 1996-2004, είναι δυνατή για μικρό χρονικό διάστημα και συγκεκριμένα μόνο έως το σημείο εκείνο που το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών αρχίζει να γίνεται προβληματικό.

5.2.1. Η δυναμική των εξωτερικών υποχρεώσεων

Μια οικονομία στην προσπάθειά της να διατηρήσει ισορροπία στο ισοζύγιο των πληρωμών, αναπληρώνοντας το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών με εισροή κεφαλαίων, ενδέχεται να οδηγηθεί σε συσσώρευση των εξωτερικών υποχρεώσεων και των τόκων.

Σύμφωνα με το ΙΝΕ[58], αποδεικνύεται ότι: *η δυναμική των εξωτερικών υποχρεώσεων, που προέρχονται από το έλλειμμα στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών, περιγράφεται από τη σχέση;*

$$f^{o} = \frac{(M - X)}{Y} - \frac{T_{u}}{Y} + (i_{r} - y^{o})f$$

Όπου (f) είναι το εξωτερικό χρέος (f^{o}) είναι ο ρυθμός μεταβολής του εξωτερικού χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ, (M – X) είναι η διαφορά εισαγωγών – εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών (δηλαδή η απόλυτη τιμή του ελλείμματος στο εξωτερικό ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών), (Y) το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, (T_{u}) οι μονομερείς μεταβιβάσεις από το εξωτερικό (κυρίως πόροι ΕΕ και μεταναστευτικό συνάλλαγμα στην περίπτωση της Ελλάδας), (i_{r}) το πραγματικό επιτόκιο και (y^{o}) ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές.

Η παραπάνω σχέση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την περιγραφή της δυναμικής των εξωτερικών υποχρεώσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ. Όπως προκύπτει από την εξίσωσης αυτή, όταν υπάρχει έλλειμμα στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών και ταυτοχρόνως το πραγματικό επιτόκιο είναι

[58] «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος», Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006

υψηλότερο από τον ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης, τότε οι εξωτερικές υποχρεώσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξάνονται αδιάλειπτα, δεν έχουν δηλαδή άνω όριο.

Αντιθέτως, ισορροπούν (ως ποσοστό του ΑΕΠ) όταν το πραγματικό επιτόκιο είναι μικρότερο από τον ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας, και τότε το επίπεδο ισορροπίας είναι:

$$f_{equ} = \frac{(M - X - T_u)}{Y}/(y^0 - i_r)$$

Εντούτοις, πρόβλημα διατήρησης της υπάρχουσας κατάστασης εμφανίζεται ακόμη και όταν υπάρχει μεν ισορροπία f_{equ} του εξωτερικού χρέους, πλην όμως το επίπεδο ισορροπίας είναι πολύ υψηλό.

Είτε στην πρώτη περίπτωση, κατά την οποία οι εξωτερικές υποχρεώσεις αυξάνονται αδιάλειπτα, είτε στην δεύτερη περίπτωση, κατά την οποία οι υποχρεώσεις αυτές ισορροπούν, πλην όμως σε πολύ υψηλά επίπεδα, η χώρα είναι αναγκασμένη να λάβει μέτρα για την διόρθωση του προβλήματος στις εξωτερικές ανταλλαγές.

Την εξέλιξη του εξωτερικού ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών της Ελλάδας, (Μ – Χ)/Υ σε σύγκριση με την Ε.Ε.-15, καθώς και τη διαφορά μεταξύ πραγματικών επιτοκίων Ε.Ε. και ρυθμού αύξησης του Α.Ε.Π. ($i_r - y^0$) μπορούμε να δούμε στο σχήμα 5.5. Παρατηρούμε ότι το εξωτερικό ισοζύγιο επιδεινώνεται, γεγονός που αν συνεχιστεί, θα οδηγήσει σε συσσώρευση των εξωτερικών υποχρεώσεων. Είναι λοιπόν εύκολο να καταλάβει κανείς ότι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας μας αποτελεί μονόδρομο.

Αντίθετα από την εξέλιξη του εξωτερικού ισοζυγίου, η διαφορά των πραγματικών επιτοκίων από τον ρυθμό ανάπτυξης του Α.Ε.Π. συνεχώς μειώνεται, με αποτέλεσμα την τελευταία τετραετία η ελληνική οικονομία να συγκρατεί το επίπεδο των εξωτερικών της υποχρεώσεων, καθώς ο ρυθμός αύξησης του Α.Ε.Π. αυξήθηκε στο 4%, ενώ τα πραγματικά επιτόκια μειώθηκαν. Κατά συνέπεια, για να διατηρηθούν οι εξωτερικές υποχρεώσεις της χώρας μας σε χαμηλό επίπεδο, θα πρέπει ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης να παραμείνει υψηλός.

Ωστόσο θα πρέπει να επισημάνουμε ότι στις μικρές και ανοιχτές οικονομίες που αναπτύσσονται με μεγάλους ρυθμούς, είναι δυνατόν να παρουσιαστεί

μεσοπρόθεσμα ένα μεγάλο εξωτερικό έλλειμμα, ως αποτέλεσμα της πλήρους απασχόλησης. Πρόκειται για ένα πρόσκαιρο φαινόμενο, καθώς με την πλήρη απασχόληση μία οικονομία επιδιώκει την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, η οποία μελλοντικά θα χρησιμοποιηθεί ως μέσο για τον περιορισμό του εξωτερικού ελλείμματος. Είναι μάλιστα πολύ πιθανό η Ελλάδα να είναι μία από τις χώρες όπου συμβαίνει κάτι τέτοιο, αφού από το 1996 έχει ξεκινήσει την διαδικασία εκσυγχρονισμού του παραγωγικού της συστήματος και μάλιστα με πολύ ενθαρρυντικές επιδόσεις.

5.2.2. Κατευθυντήριες γραμμές που προκύπτουν από την μακροοικονομική ανάλυση.

Σύμφωνα με την μακροοικονομική ανάλυση του ΙΝΕ[59], μία οικονομία οφείλει να διατηρεί:

- Ισορροπημένο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και
- Πληθωρισμό σταθερό, ίσο προς τον μέσο όρο της Ε.Ε., και ποσοστό ανεργίας ίσο με την ανεργία ισορροπίας.

Οι στρατηγικές που μπορούν να ασκηθούν προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, είναι οι εξής:

- Στρατηγική βελτίωσης της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας
- Στρατηγική που επιδιώκει την επιβολή ευελιξιών στις αγορές εργασίας και προϊόντων.

Ποια όμως από τις δύο αυτές στρατηγικές είναι εκείνη που θα μπορούσε να οδηγήσει στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας;

Ήδη η οικονομία μας έχει δεχθεί μια σειρά σημαντικών επιπτώσεων, οι οποίες αναμένεται στο μέλλον να ενταθούν, ιδιαίτερα στους κλάδους παραγωγής που εμπλέκονται στον διεθνή ανταγωνισμό, λόγω συμμετοχής της Ελλάδας στην ΟΝΕ και της διεύρυνσης της Ε.Ε.

Η αντίδραση των κλάδων παραγωγής στην πίεση που τους ασκείται από τον διεθνή ανταγωνισμό, ομοιάζει με αυτή των παλαιότερων περιόδων ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, όταν ακόμα υπήρχε εθνικό νόμισμα και με αλλαγές της

[59] «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος», Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006

συναλλαγματικής ισοτιμίας ήταν δυνατή η αύξηση της ανταγωνιστικότητας, ενώ παράλληλα επικρατούσαν συνθήκες ιδιαίτερα χαμηλού κόστους εργασίας. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο κλάδος της τουριστικής βιομηχανίας, η οποία εξακολουθεί να έχει τα χαρακτηριστικά του παλαιού προτύπου του μαζικού τουρισμού, που αντιτίθεται στα πρότυπα των χωρών με ισχυρό νόμισμα, όταν πλέον στον παγκόσμιο ανταγωνισμό που αφορά στις τουριστικές υπηρεσίες εισέρχονται χώρες που εξακολουθούν να έχουν πολύ χαμηλό κόστος. Μπορεί βέβαια η Ελλάδα να διαθέτει ακόμα και σήμερα το χαμηλότερο κόστος εργασίας συγκρινόμενη με τις χώρες της Ε.Ε., όμως το κόστος εργασίας τόσο στις χώρες της διεύρυνσης, όσο και στις χώρες της Νοτιανατολικής Ασίας είναι ακόμη χαμηλότερο.

Η σημαντικότερη επίπτωση της κατάργησης του εθνικού νομίσματος και της εισόδου της Ελλάδας στην ζώνη του Ευρώ, ήταν η αναπόφευκτη αύξηση των τιμών των παραγομένων προϊόντων. Άρα, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας θα πρέπει πλέον να βασίζεται στην υψηλή ποιότητα και την διαφοροποίηση των προϊόντων, την καινοτομία, τον ευνοϊκό γεωγραφικό προσανατολισμό του εξωτερικού εμπορίου κ.λ.π. και όχι στις τιμές τους, καθώς έχει ήδη ξεκινήσει η περίοδος της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας, ενώ η περίοδος της ανταγωνιστικότητας τιμής έχει προ πολλού παρέλθει.

Η στρατηγική που επιδιώκει την επιβολή ευελιξιών στις αγορές εργασίας και προϊόντων, με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, ήδη ασκείται και για να κατανοηθούν τα αποτελέσματά της, θα αναλύσουμε τις απαιτήσεις των επιχειρήσεων και των εργαζομένων επί του προϊόντος και την απαίτηση της εργασίας επί του προϊόντος.

Στον Πίνακα 5.1. αναλύονται οι κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής που θα έπρεπε να ακολουθηθούν σύμφωνα με τις στρατηγικές βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας που αναφέρθηκαν παραπάνω.

5.3. Η ανταγωνιστικότητα τιμής και τα περιθώρια κέρδους στον επιχειρηματικό τομέα

Σύμφωνα με την ισχύουσα αντίληψη των φορέων της οικονομικής πολιτικής, οι σχετικές τιμές των ελληνικών προϊόντων σε σχέση με τις αντίστοιχες των ανταγωνιστριών χωρών και ιδιαίτερα των χωρών της Ε.Ε., με άλλα λόγια η

ανταγωνιστικότητα τιμής της ελληνικής οικονομίας καθορίζεται αποκλειστικά από το κόστος εργασίας ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος.

Πίνακας 5.1: Στρατηγικές και κατευθύνσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας

Στρατηγικές αύξησης της Ανταγωνιστικότητας	Κατευθυντήριες γραμμές
Στρατηγική 1: Βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.	• Αύξηση της εισοδηματικής ελαστικότητας των εξαγωγών d_x • Μείωση της ελαστικότητας των εισαγωγών d_m • Αύξηση των ελαστικοτήτων τιμής e_x, e_m • Αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας (π) • Μείωση της διείσδυσης των εισαγωγών (μ) • Αύξηση της ικανότητας των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και εκτίθενται στον διεθνή ανταγωνισμό, να καθορίζουν τις τιμές τους περισσότερο με βάση τα στοιχεία του κόστους τους και λιγότερο με βάση τις τιμές του ανταγωνισμού (k).
Στρατηγική 2: Αύξηση των ευελιξιών της αγοράς εργασίας και απελευθέρωση των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών.	• Μείωση της απαίτησης των εργαζομένων επί του προϊόντος (μείωση του μισθού αναφοράς b) • Αύξηση της ευαισθησίας των μισθών (α) στις αλλαγές του ποσοστού ανεργίας. • Μείωση των περιθωρίων κέρδους m.

Πηγή: «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος», Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006

Κατά συνέπεια, το γεγονός ότι η ανταγωνιστικότητα τιμής των ελληνικών προϊόντων συνεχώς επιδεινώνεται, οφείλεται στην αύξηση του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος με ρυθμό ταχύτερο από αυτόν των άλλων ανεπτυγμένων χωρών. Στο Σχήμα 5.6 παρουσιάζεται η εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας τιμής των ελληνικών εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών.

Σχήμα 5.6 Ανταγωνιστικότητα τιμής εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών

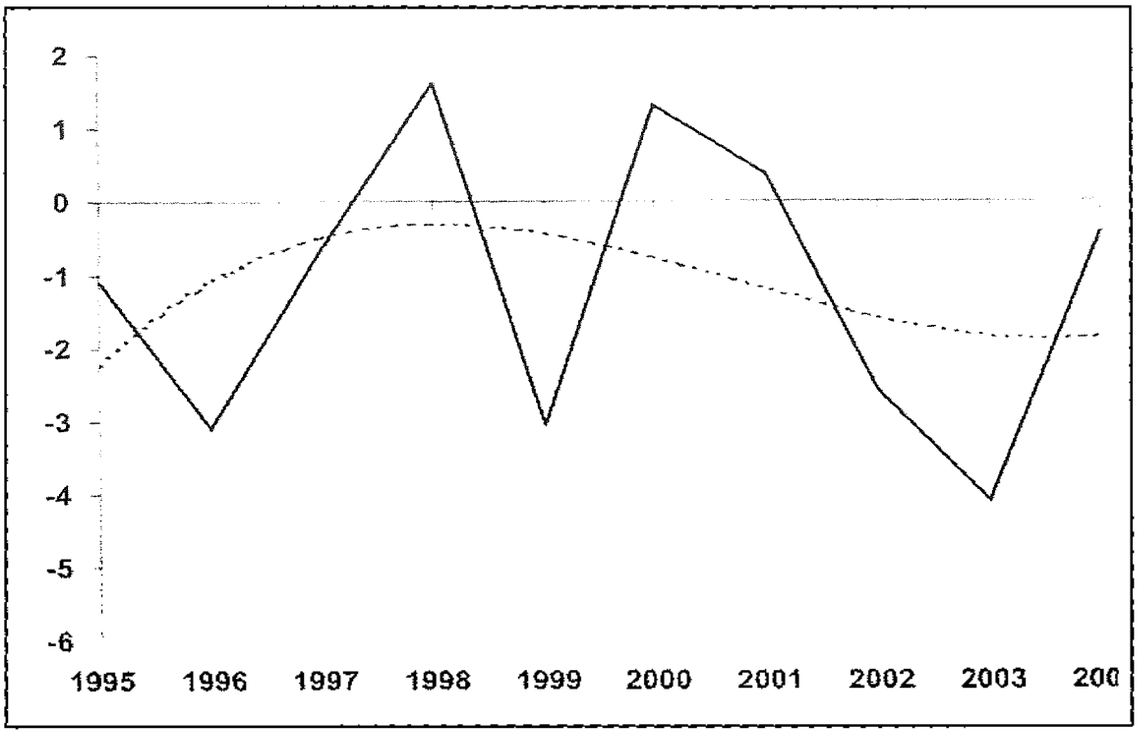

Πηγή: «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος», Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006

Με την βοήθεια του οικονομικού μοντέλου του ΙΝΕ[60] αναλύεται η ανταγωνιστικότητα τιμής και οι τρόποι βελτίωσής της.

*Έστω **w** οι μέσες αποδοχές των μισθωτών, **π** η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα και **p*** το επίπεδο των τιμών στη ζώνη του Ευρώ (όλες οι μεταβλητές σε λογάριθμους).*

*Η ανάλυση της ανταγωνιστικότητας τιμής **(p*- p)** έχει ως εξής:*

[60] «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος», Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006

$$p^* - p = (p^* - c_u^*) - (c_u - c_u^*) - (p - c_u)$$

όπου $c_u = w - \pi$ *το ονομαστικό μοναδιαίο κόστος εργασίας στην Ελλάδα και* $c_u^* = w^* - \pi^*$ *το ονομαστικό μοναδιαίο κόστος εργασίας στις ανταγωνίστριες χώρες.*

Από την παραπάνω ταυτότητα προκύπτει ότι η ανταγωνιστικότητα τιμής των ελληνικών προϊόντων αυξάνεται:

α) *όταν τα περιθώρια κέρδους των επιχειρήσεων* $(p - c_u)$ *στην Ελλάδα μειώνονται,*

β) *όταν τα περιθώρια κέρδους* $(p^* - c_u^*)$ *στις ανταγωνίστριες χώρες αυξάνονται και*

γ) *όταν το ονομαστικό μοναδιαίο κόστος εργασίας στην Ελλάδα αυξάνεται με μικρότερο ρυθμό από ό,τι στις ανταγωνίστριες χώρες* $\Delta(c_u - c_u^*) < 0$.

Ως εκ τούτου, η ανταγωνιστικότητα τιμής περιλαμβάνει δύο συνιστώσες, την ανταγωνιστικότητα κόστους εργασίας και την ανταγωνιστικότητα περιθωρίων κέρδους:

$$p^* - p = \{(p^* - c_u^*) - (p - c_u)\} - (c_u - c_u^*)$$

όπου:

- $p^* - p$: *η ανταγωνιστικότητα τιμής,*
- $-(c_u - c_u^*)$: *η ανταγωνιστικότητα κόστους εργασίας και*
- $(p^* - c_u^*) - (p - c_u)$: *η ανταγωνιστικότητα περιθωρίων κέρδους.*

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι η ανταγωνιστικότητα τιμής των ελληνικών προϊόντων βελτιώνεται όταν:

1. Το κόστος εργασίας στην Ελλάδα αυξάνεται βραδύτερα από ό,τι στις ανταγωνίστριες χώρες και
2. Τα περιθώρια κέρδους στην Ελλάδα αυξάνονται βραδύτερα από ό,τι στις ανταγωνίστριες χώρες.

Στα σχήματα 5.7και 5.8 παρουσιάζεται η εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας τιμής των εξαγωγών της Ελλάδας κατά την τελευταία δεκαετία, με την βοήθεια δύο συνιστωσών, της συνιστώσας που εκφράζει το κόστος εργασίας και της συνιστώσας που εκφράζει τα περιθώρια κέρδους. Το κόστος εργασίας αφορά στον επιχειρηματικό τομέα της ελληνικής οικονομίας και των 22 περισσότερο ανεπτυγμένων χωρών του πλανήτη, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ, ενώ προς διευκόλυνση της ανάλυσης, όλα τα μεγέθη έχουν υπολογιστεί με κοινό νόμισμα.

Στο Σχήμα 5.7 βλέπουμε ότι η επίπτωση των περιθωρίων κέρδους στην ανταγωνιστικότητα τιμής των ελληνικών προϊόντων διαχρονικά υπήρξε αρνητική, δηλαδή ότι οι επιχειρήσεις επιβαρύνουν διαχρονικά την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων που εξάγουν, αυξάνοντας τα περιθώρια του κέρδους τους με ρυθμούς γρηγορότερους απ' ό,τι οι ανταγωνίστριες χώρες, με μόνη εξαίρεση το 2003 όπου προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο εντεινόμενος ανταγωνισμός αναγκάστηκαν να προβούν σε μείωση των περιθωρίων κέρδους.

Σχήμα 5.7: Μεταβολές στην ανταγωνιστικότητα τιμής των εξαγωγών που οφείλονται στις μεταβολές των περιθωρίων κέρδους.

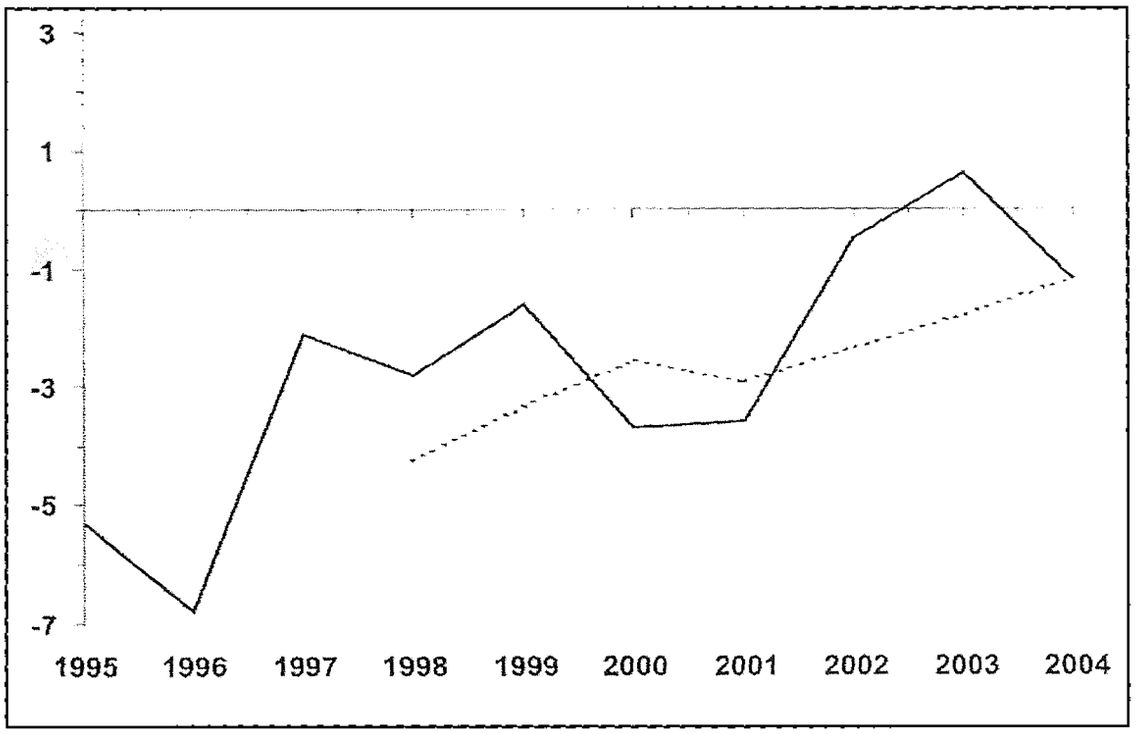

Πηγή: «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος», Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006

Παρόλα αυτά, από το ίδιο σχήμα προκύπτει ότι η μακροχρόνια τάση εξέλιξης της ανταγωνιστικότητας είναι ανοδική, γεγονός που πιθανόν να οφείλεται στο ότι λόγω της πίεσης που ασκείται από τον εξωτερικό ανταγωνισμό, η οικονομία εντείνει τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού της στο μεγαλύτερο τμήμα της.

Το συμπέρασμα που προκύπτει από την παραπάνω ανάλυση των τιμών είναι, ότι κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας οι επιπτώσεις των περιθωρίων κέρδους στην ανταγωνιστικότητα τιμής ήταν αρνητικές. Κάτι τέτοιο

σημαίνει ότι υπάρχουν σοβαρότατα προβλήματα στον τρόπο που λειτουργούν οι αγορές των προϊόντων.

5.4. Η ανταγωνιστικότητα τιμής και το κόστος εργασίας.

Παρατηρώντας το Σχήμα 5.8. διαπιστώνουμε ότι κατά την διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, υπήρξαν εναλλασσόμενες περίοδοι όπου το κόστος εργασίας άλλοτε είχε θετική και άλλοτε αρνητική επίδραση στην ανταγωνιστικότητα τιμής, σε αντίθεση με την επίδραση των περιθωρίων κέρδους, η οποία ήταν σταθερά αρνητική.

Σχήμα 5.8: Μεταβολές στην ανταγωνιστικότητα τιμής των εξαγωγών που οφείλονται στις μεταβολές του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος.

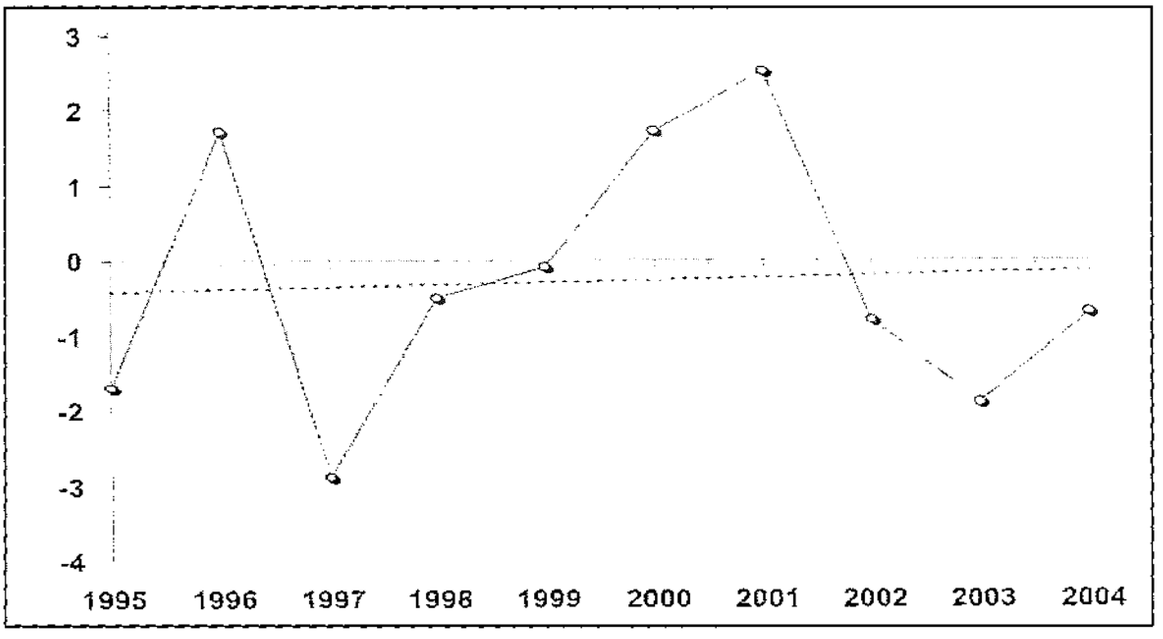

Πηγή: «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος», Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006

Στο Σχήμα 5.9. παρουσιάζεται η σωρευτική και ταυτόχρονη επίδραση του κόστους εργασίας και των περιθωρίων κέρδους στην ανταγωνιστικότητα τιμής ανά μονάδα προϊόντος. Θέτοντας ως βάση το 100 για το έτος 1995, παρατηρούμε ότι κατά την χρονική περίοδο 1995 – 2004, η σωρευτική επίδραση του κόστους εργασίας δεν παρουσίασε μεγάλη απόκλιση από το αρχικό επίπεδο του 100, ενώ αντίθετα η σωρευτική επίδραση των περιθωρίων κέρδους υπήρξε έντονα και διαρκώς αρνητική.

Η μακροχρόνια ουδέτερη επίδραση του κόστους εργασίας ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος στην ανταγωνιστικότητα τιμής, που προκύπτει από την παραπάνω ανάλυση, οφείλεται στις ευελιξίες στην λειτουργία της αγοράς εργασίας και στους πραγματικούς μισθούς, οι οποίες επιβλήθηκαν είτε από τις πολιτικές απασχόλησης, είτε από τις συστηματικές καταστρατηγήσεις του θεσμικού πλαισίου και των εργασιακών σχέσεων από τις επιχειρήσεις, όπως π.χ. ισχύει στις αγορές εργασίας της Ελλάδας, όπου οι επιχειρήσεις κατά κανόνα παραβιάζουν την νομοθεσία και τους θεσμούς της αγοράς.

Σχήμα 5.9: Σωρευτική συμβολή του κόστους εργασίας και των περιθωρίων κέρδους στην ανταγωνιστικότητα τιμής των εξαγωγών

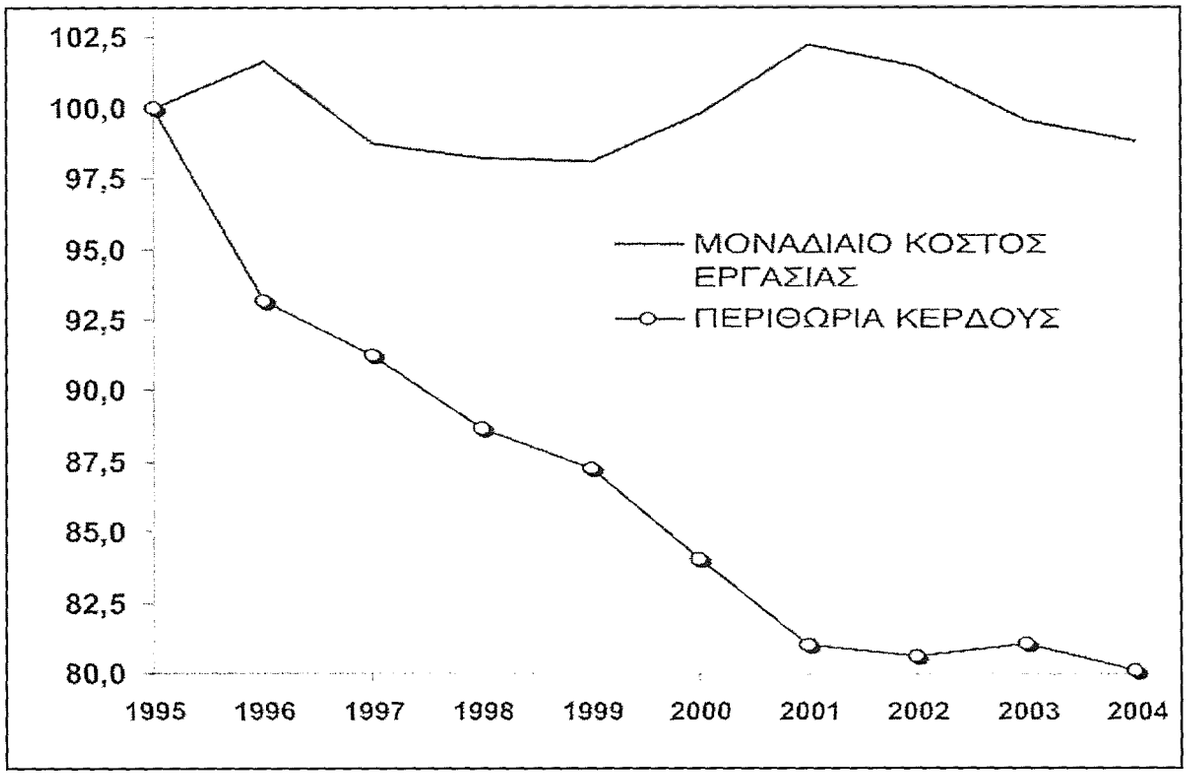

Πηγή: «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση: Η ανάγκη ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος», Τετράδια του ΙΝΕ, ΙΝΕ/ΓΣΣΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006.

Λόγω λοιπόν του ότι η αγορές εργασίας στην χώρα μας έχουν ήδη απορυθμιστεί σε μεγάλη κλίμακα από τις παραβιάσεις των επιχειρήσεων, κάθε πολιτική που πρόκειται στο μέλλον να ασκηθεί για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τιμής των ελληνικών προϊόντων, δεν θα πρέπει να ασχοληθεί με την επιβολή επιπλέον ευελιξιών, αλλά αποκλειστικά με την διόρθωση των ατελειών στην αγορά των προϊόντων.

Ωστόσο, ακόμα κι αν η στρατηγική αυτή εφαρμοστεί με τον πλέον ορθό τρόπο, τα αποτελέσματά της δεν θα είναι θεαματικά. Συνεπώς, ο μόνος δρόμος που απομένει στην ελληνική οικονομία είναι η στρατηγική για την βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας.

5.5. Διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα: Στρατηγική και κατευθυντήριες γραμμές.

Η διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα μιας χώρας, σε αντίθεση με την ανταγωνιστικότητα τιμής, η οποία αναφέρεται στο ύψος των τιμών με τις οποίες τα εγχώρια προϊόντα ανταγωνίζονται τα ξένα, διαμορφώνεται από την επίδραση ενός μεγάλου αριθμού ιστορικών, κοινωνικών και πολιτικών συντελεστών. Τέτοιοι συντελεστές είναι το είδος των παραγομένων προϊόντων για τα οποία η χώρα διαθέτει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, η ποιότητα και η φήμη των προϊόντων, το επίπεδο τεχνολογίας παραγωγής, το μέγεθος των μονάδων παραγωγής, ο ρυθμός ανανέωσης μηχανικού εξοπλισμού, το επίπεδο εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού, το πλαίσιο των εργασιακών σχέσεων, οι κοινωνικές σχέσεις των εργαζομένων στους χώρους εργασίας και οι επιπτώσεις τους στην δημιουργία συλλογικών οργανώσεων, οι ιστορικές σχέσεις της χώρας με την διεθνή οικονομία, που εξηγεί την ύπαρξη ή όχι εμπορικών συναλλαγών με ορισμένες χώρες, και ο γεωγραφικός προσανατολισμός των εμπορικών συναλλαγών.

Σ' αυτό το σημείο πρέπει να τεθεί το ερώτημα, ποια στρατηγική οφείλει να επιλέξει μία χώρα έτσι ώστε να ενισχύσει την διαρθρωτική της ανταγωνιστικότητά και παράλληλα να διατηρήσει ισορροπία στο εξωτερικό ισοζύγιο και στην πλήρη απασχόληση;

Η παγκοσμιοποίηση και η διεθνοποίηση της παραγωγής, έχουν ως αποτέλεσμα της δημιουργία νέων συνθηκών στην κινητικότητα των παραγωγικών συντελεστών, από τους οποίους κάποιοι παραμένουν αμετακίνητοι, ενώ κάποιοι άλλοι αναπτύσσουν μέγιστη κινητικότητα.

Συντελεστές παραγωγής με μεγάλη κινητικότητα μπορούν να χαρακτηριστούν οι τεχνολογίες, τα κεφαλαιουχικά αγαθά και το κεφάλαιο, αφού έχουν την δυνατότητα να διατίθενται στις διεθνείς και παγκόσμιες αγορές και κατά συνέπεια

να χρησιμοποιούνται από οποιοδήποτε παραγωγικό σύστημα. Στην ίδια κατηγορία συντελεστών, κατατάσσονται τα τηλεοπτικά δίκτυα, τα οποία προσφέρουν εύκολη πρόσβαση στην πληροφόρηση σε όλους, από οποιονδήποτε γεωγραφικό τόπο, στην χρήση υπηρεσιών σε σχέση με την εμπορία των προϊόντων, καθώς και πολλές άλλες υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αντίθετα, αμετακίνητοι χαρακτηρίζονται οι συντελεστές που παραμένουν εντός των εθνικών συνόρων και είναι αυτοί που σχετίζονται με το εργατικό δυναμικό, την ιστορία, την γεωγραφία της περιοχής και το «κοινωνικό κεφάλαιο»[61].

Το εργατικό δυναμικό, αναφέρεται στο εκπαιδευτικό και μορφωτικό επίπεδο, στις δεξιότητες και τεχνικές γνώσεις των εργαζομένων, την εργασιακή τους κουλτούρα, καθώς και στις κοινωνικές και γενικές τους ικανότητες ανεξαρτήτως της φύσης της εργασίας τους.

Η ιστορία της περιοχής αφορά στις παραδόσεις, τους άτυπους κανόνες της οικονομικής ζωής, στην αλληλεγγύη, στην αμοιβαία βοήθεια και από κοινού ανάπτυξη και προώθηση ιδεών που χαρακτηρίζει τα τοπικά δίκτυα, στην ποιότητα ζωής της χώρας, στους θεσμούς και στους κανόνες που διέπουν τις οικονομικές δραστηριότητες μιας χώρας.

Τέλος, η γεωγραφία αναφέρεται στη γεωγραφική θέση, στις υποδομές και στους φυσικούς πόρους της χώρας.

Όλοι αυτοί οι συντελεστές, οι οποίοι ευνοώντας την παραγωγή, την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα της περιοχής, μπορούν να της προσδώσουν όχι μόνο συγκριτικά αλλά και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, συνιστούν το «τοπικό κεφάλαιο».

Το σύνολο αυτό των τοπικών παραγόντων, συμβάλουν σημαντικά στην αποτελεσματικότητα των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου οι οποίες έχουν τις εξής επιπτώσεις:

1. Μακροοικονομικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα
2. Αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, μέσω της εισαγωγής νέων τεχνολογιών στις διαδικασίες παραγωγής

[61] Κατ' αναλογία με τις έννοιες του φυσικού και του ανθρώπινου κεφαλαίου, το «κοινωνικό κεφάλαιο» αναφέρεται στην κοινωνική οργάνωση, όπως τα δίκτυα, οι κανόνες και η εμπιστοσύνη που διευκολύνουν τον συντονισμό και τη συνεργασία, με σκοπό το αμοιβαίο όφελος. Βλ. Robert Putnam, "The prosperous Community, Social Capital and Public Life". The American Prospect Vol. 4, No 13, 1999.

3. Βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας

Καθοριστικό ρόλο στην αύξηση της παραγωγικότητας και στην βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας που οφείλονται στις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, διαδραματίζουν οι οικονομίες κλίμακας, οι οικονομίες συγκέντρωσης, καθώς και το επίπεδο των γνώσεων και των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού.

Οι νέες συνθήκες ανταγωνισμού, έχουν αναδείξει την γνώση ως έναν από τους σημαντικότερους συντελεστές παραγωγής. Κι αυτό διότι, προκειμένου να αξιοποιηθούν στο μέγιστο οι δυνατότητες αύξησης της παραγωγικότητας που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, απαιτείται συνεχής ανάπτυξη των δεξιοτήτων και βελτίωση του επιπέδου των γνώσεων των εργαζομένων με την δια βίου μάθηση και αναβάθμιση των εργασιακών διαδικασιών.

Οι παραδοσιακές θεωρίες του διεθνούς εμπορίου κατά Hecksher-Ohlin και Balassa, υποστηρίζουν ότι κάθε χώρα οφείλει να εξειδικεύεται στους κλάδους εκείνους όπου οι συντελεστές παραγωγής τους υπάρχουν σε αφθονία. Με τη «νέα θεωρία του διεθνούς εμπορίου» ωστόσο, όπως διατυπώνεται από τους Laffay, Helpman και Krugman, αποδεικνύεται ότι τα κράτη είναι σε θέση να βελτιώσουν την θέση τους στον διεθνή ανταγωνισμό, δημιουργώντας νέα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, με την βοήθεια κατάλληλων πολιτικών παρεμβάσεων, όπως συνέβη στην περίπτωση της Ιαπωνίας, όπου κλάδοι που δεν διέθεταν αρχικά ανταγωνιστικό πλεονέκτημα αναπτύχθηκαν και κατάφεραν να διαθέσουν τα προϊόντα τους στις διεθνείς αγορές με μεγάλη επιτυχία.

Βασικό λοιπόν στοιχειό της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας είναι η διεθνής εξειδίκευση των χωρών, γεγονός που υπογραμμίζει την μεγάλη σημασία της ζήτησης και την σωστή αντιστοίχηση των παραγόμενων προϊόντων με τις τάσεις της παγκόσμιας ζήτησης.

Η διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα μιας χώρας εξαρτάται ωστόσο και από την ικανότητα του παραγωγικού της συστήματος να αφομοιώσει το «νέο παραγωγικό υπόδειγμα» όπως αυτό διαμορφώνεται μέσα στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον, όπου οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν διαρκώς νέες προκλήσεις στην διαμόρφωση νέων παραγωγικών διαδικασιών, στην αύξηση της προσαρμοστικότητάς τους στις νέες συνθήκες ανταγωνισμού και στην εφαρμογή νέων πρακτικών, καθώς στις διεθνείς αγορές διεισδύουν νέες

ανταγωνίστριες χώρες που διαθέτουν χαμηλό κόστος εργασίας και κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες που εντείνουν τον ανταγωνισμό στις τιμές.

Ταυτόχρονα, οι αλλαγές της ζήτησης, υποχρεώνουν τις επιχειρήσεις να διαφοροποιούν τα προϊόντα τους και να βελτιώνουν την ποιότητά τους. Η αύξηση της ζήτησης για διαφοροποιημένα προϊόντα αποδίδεται στην διαφοροποίηση των κοινωνικών ομάδων, και στην ενίσχυση του ατομικισμού που συνεπάγονται την διαφοροποίηση των καταναλωτικών προτύπων, ενώ η ποιότητα, η οποία δεν αναφέρεται αποκλειστικά στις φυσικές ιδιότητες του προϊόντος, αλλά και στο καλύτερο μάρκετινγκ, την καλύτερη διανομή, την μεγαλύτερη πληροφόρηση για το προϊόν, τις υπηρεσίες μετά την πώληση κ.λ.π., αποκτά σημαίνοντα ρόλο στην ανταγωνιστικότητα των χωρών με υψηλό βιοτικό επίπεδο, όπως η Ελλάδα.

Όλες οι παραπάνω εξελίξεις που επηρεάζουν την διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα, οδηγούν στην αλλαγή της μορφής της προσφοράς, ώστε να παρατηρείται:

- Ανάπτυξη τεχνολογιών παραγωγής, βασισμένων στην πληροφορική και την μικροηλεκτρονική, που επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα της ζήτησης, υπερβαίνοντας τις δυσκολίες των παλαιών τεχνικών παραγωγής.
- Νέες μορφές συνεργασίας με την δημιουργία δικτύων μεταξύ επιχειρήσεων, αλλά και μεταξύ επιχειρήσεων και προμηθευτών.
- Διαφοροποίηση των μορφών οργάνωσης των επιχειρήσεων μέσω της δημιουργίας «οριζόντιου συντονισμού» που οδηγεί στην αποκέντρωση της λειτουργίας και στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας που απαιτούν ειδικευμένους εργαζόμενους έτσι ώστε να μπορούν να αντεπεξέρχονται σε πλήθος εργασιών και ευθυνών.
- Αύξηση των δαπανών για την έρευνα, το μάρκετινγκ και τη διαφήμιση, λόγω της έντασης του ανταγωνισμού.
- Αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού με την βοήθεια της συνεχούς επιμόρφωσης και εξειδίκευσης.

Έτσι, η παραγωγή οργανώνεται βάση της «αρχής της πολυδυναμίας», δηλαδή με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι εύκολη η μετατροπή του παραγωγικού συστήματος, είτε λόγω των δυνατοτήτων των νέων μηχανών, είτε λόγω του

προγραμματισμού των μηχανών με την χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, για την παραγωγή μεγάλης ποικιλίας προϊόντων.

Το εργατικό δυναμικό ταυτόχρονα γίνεται κι αυτό πολυδύναμο. Οι εργαζόμενοι, κυρίως λόγω των αυξημένων πρακτικών γνώσεων και των δεξιοτήτων τους, έχουν πλέον την ικανότητα να μην παραμένουν μόνιμα σε μία συγκεκριμένη θέση, αλλά να αντικαθιστούν άλλους εργαζόμενους σε μία ή περισσότερες θέσεις εργασίας, αναπτύσσοντας έτσι μια κινητικότητα στο εσωτερικό της μονάδας παραγωγής, η οποία όμως είναι αδύνατη χωρίς την επιπλέον εκπαίδευση των εργατών έξω από τη μονάδα, αφού ορισμένες θέσεις απαιτούν εξειδικευμένες όχι μόνο πρακτικές αλλά και θεωρητικές γνώσεις.

Η εισαγωγή νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία με την χρήση αυτοματοποιημένων μηχανών, επιφέρει σημαντικές αυξήσεις στην ένταση κεφαλαίου, στην παραγωγικότητα της εργασίας, ενώ παράλληλα επιτρέπει την παραγωγή μεγαλύτερης ποικιλίας προϊόντων και τον αυστηρότερο έλεγχο της ποιότητάς τους.

Η αύξηση της έντασης κεφαλαίου όμως επιδρά αρνητικά στην κερδοφορία των επιχειρήσεων και επιβάλλει την αδιάκοπη λειτουργίας των μηχανών, καθώς για να αντισταθμιστεί η μείωση της κερδοφορίας, θα πρέπει να οι βλάβες, οι καθυστερήσεις, τα ελαττώματα, τα αποθέματα πρώτων υλών και ετοίμων προϊόντων να είναι μηδενικά.

Η οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας όπως την περιγράψαμε παραπάνω, δεν αφορά μόνο την βιομηχανία, αλλά και τις υπηρεσίες. Σύμφωνα με τον Jean Gadrey η κυριότερη διαφορά μεταξύ της παραγωγής αγαθών και της παραγωγής υπηρεσιών, είναι η σχέση μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή, η οποία προϋποθέτει την παροχή των αναγκαίων για την παραγωγή πληροφοριών, την συμμετοχή τόσο του παραγωγού όσο και του καταναλωτή στην παραγωγή και ολοκληρώνεται στις εξής τρεις φάσεις:

1. Ακριβής προσδιορισμός της υπηρεσίας που πρόκειται να παραχθεί
2. Διαδικασία παραγωγής της υπηρεσίας
3. Έλεγχος της επίδοσης της υπηρεσίας

Το σύνολο των διαδικασιών που περιγράψαμε ορίζεται ως «από κοινού παραγωγή» και τα παραδείγματα που ακολουθούν σκοπό έχουν να καταστήσουν κατανοητή την έννοια αυτού του όρου.

Παράδειγμα 1°: Έστω λοιπόν ένας ασθενής ο οποίος χρήζει συγκεκριμένης ιατρικής αγωγής. Στην περίπτωση αυτή, η ίαση της ασθένειας εξαρτάται όχι μόνο από τον ιατρό και το νοσηλευτικό προσωπικό, αλλά και από την θέληση και τη συνεργασία του ασθενή και περισσότερο ίσως από τις σωστές πληροφορίες που διοχέτευσε στον ιατρό, ώστε αυτός να συμπεράνει από τα συμπτώματα το είδος της ασθένειας και να καταλήξει να προτείνει την εν λόγω αγωγή.

Παράδειγμα 2°: Στον τομέα της εκπαίδευσης, η ποιότητα των προσφερόμενων γνώσεων και το επιτυχές αποτέλεσμα ενός διδακτικού κύκλου, δεν εξαρτώνται μόνο από το επίπεδο της διδασκαλίας, την εξειδίκευση των διδασκόντων, την αρτιότητα των μέσων εκπαίδευσης, την ποιότητα των εγκαταστάσεων κ.λ.π. αλλά και από την θέληση και τις δυνατότητες των διδασκομένων.

Παράδειγμα 3°: Η επιτυχής έκβαση ενός ταξιδιού αναψυχής, προϋποθέτει όχι μόνο την ικανότητα και τον επαγγελματισμό του ταξιδιωτικού πράκτορα στον οποίον ανατέθηκε η οργάνωσή του, αλλά και την σωστή πληροφόρηση που μετέφερε σ' αυτόν ο υποψήφιος ταξιδιώτης, σχετικά με τον επιθυμητό προορισμό, την διάρκεια του ταξιδιού, το μέσο μεταφοράς, τον οικονομικό προγραμματισμό κ.λ.π.

Ο τομέας των υπηρεσιών χαρακτηρίζεται κυρίως από υψηλή αβεβαιότητα ως προς την ποιότητα του παρεχόμενου προϊόντος, καθώς εκλείπει η δυνατότητα επισκευής της υπηρεσίας, λόγω της μη υλικής της υπόστασης, ενώ ταυτόχρονα υπάρχουν πολλά και διαφορετικά μεταξύ τους κριτήρια για την επιβεβαίωση της ποιότητάς της. Συνεπώς, όπως και στην βιομηχανική παραγωγή, μία σύγχρονη μονάδα παραγωγής υπηρεσιών οφείλει να διαθέτει εσωτερική ευελιξία, πολυδύναμο εργατικό δυναμικό, με εργαζόμενους ικανούς να αντιλαμβάνονται τις ανάγκες του πελάτη και ταυτόχρονα να αντιλαμβάνονται τα κριτήρια με τα οποία αυτός θα αξιολογήσει την υπηρεσία που του παρέχεται.

Ενώ λοιπόν η βιομηχανική παραγωγή στηρίζεται στην εντατική και αποτελεσματική χρήση των παραγωγικών συντελεστών, η παραγωγή υπηρεσιών στηρίζεται στην διαρκή απόκτηση γνώσεων και στις ικανότητες των εργαζομένων να αντεπεξέρχονται στις ευμετάβλητες ανάγκες του ανταγωνιστικού τους περιβάλλοντος, γεγονός που σημαίνει ότι ο λεγόμενος «γνωστικός καταμερισμός» διαδέχεται τον «τεχνικό καταμερισμό» της εργασίας.

Η διείσδυση του νέου παραγωγικού υποδείγματος στην παγκόσμια οικονομία, επιδρά στην διεθνή γεωγραφική κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων. Δεδομένου, ότι πλέον η λογική του συγκριτικού κόστους υποχωρεί έναντι του γνωστικού καταμερισμού της εργασίας, οι κλάδοι έντασης εξειδικευμένης εργασίας θα αναπτύσσονται μόνο στις χώρες εκείνες που θα παρέχουν την δυνατότητα ανάπτυξης των ικανοτήτων και των γνώσεων που απαιτούνται από το νέο παραγωγικό υπόδειγμα.

Σύμφωνα με τον Oman (1996), *η αναδιοργάνωση της παγκόσμιας οικονομίας και οι συνακόλουθες αλλαγές στις εθνικές βιομηχανικές δομές, οφείλονται κατά κύριο λόγο στη διάχυση των νέων μορφών παραγωγής και στην σταδιακή περιθωριοποίηση της άκαμπτης μαζικής παραγωγής της δεκαετίας του '60 στην βιομηχανική δομή των οικονομικά ανεπτυγμένων χωρών.*

6. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: Το Νέο Αναπτυξιακό Υπόδειγμα

6.1. Γενικά[62]

Σε μία μεταβατική χρονική περίοδο, όπου ένας αιώνας τελείωσε και ένας νέος βρίσκεται στο ξεκίνημά του, ενώ ταυτόχρονα γίνονται έντονα τα αποτελέσματα της παγκοσμιοποίησης, εμφανίζονται νέες προκλήσεις και νέα χαρακτηριστικά στοιχεία στις διεθνείς και ευρωπαϊκές οικονομίες και κοινωνίες. Έτσι, το πρότυπο της κρατικής παρέμβασης στις αγορές χρήματος, αγαθών και εργασίας μεταμορφώνεται σ' ένα πρότυπο φιλελευθεροποίησης, διεθνοποίησης και αυτονόμησης των αγορών κεφαλαίου και χρήματος.

Στον τομέα της εργασίας όμως, αυτές οι νέες προκλήσεις και τα νέα χαρακτηριστικά, υπογραμμίζουν την ανάγκη δημιουργίας ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος και μίας νέας αναπτυξιακής στρατηγικής, με στόχο την βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας.

Προϋπόθεση της νέας αναπτυξιακής στρατηγικής, που ξεπερνά τα εθνικά μας σύνορα, καθώς μετά την οικονομική ενοποίηση στη ζώνη του Ευρώ και την διεύρυνση της Ε.Ε., οι κοινωνικοί και οικονομικοί φορείς των χωρών - μελών, προβάλουν ως κυρίαρχο αίτημά τους την βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας των ευρωπαίων πολιτών, είναι η ενεργοποίηση των κοινωνικών και παραγωγικών δυνάμεων της χώρας μας.

Η αποτελεσματικότητα της νέας αναπτυξιακής στρατηγικής, εξαρτάται από την βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και όχι της ανταγωνιστικότητας τιμής που αφορά μόνο τις επιχειρήσεις, οι οποίες επιδιώκουν να την ενισχύσουν απελευθερώνοντας την αγορά εργασίας και περιορίζοντας την προστασία της απασχόλησης.

Στην χώρα μας, ενώ το μοναδιαίο κόστος εργασίας κατά την χρονική περίοδο 1981 – 2004 μειώθηκε σε ποσοστό 25% περίπου, παρατηρήθηκε διαρκής επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας, δηλαδή η μείωση του κόστους εργασίας δεν μπόρεσε να μετατραπεί σε αύξηση της ανταγωνιστικότητας, όπως θα ήταν αναμενόμενο. Αντίθετα, η μείωση του κόστους οδήγησε στην άνοδο των κερδών των επιχειρήσεων, γεγονός που αύξησε το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου

[62] Χρήστος Πολυζωγόπουλος, Πρόεδρος ΙΝΕ/ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ

της χώρας κι αυτό θα πρέπει να προβληματίσει σοβαρά την οικονομική και αναπτυξιακή πολιτική της χώρας.

Ο μόνος τρόπος λοιπόν να αυξηθούν οι εξαγωγές της Ελλάδας και να διευρυνθεί το μερίδιό της στις διεθνείς αγορές, είναι να μειωθούν τα κέρδη των επιχειρήσεων, να βελτιωθεί η ποιότητα των προϊόντων τους και να ενισχυθεί η διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα. Στην περίπτωση που το επίπεδο των ελληνικών εξαγωγών συνεχίσει να παραμένει χαμηλό, το έλλειμμα του ισοζυγίου των τρεχουσών συναλλαγών θα πρέπει να καλυφθεί από πόρους, οι οποίοι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, έτσι ώστε να επιτευχθεί η πραγματική σύγκλιση της χώρας μας.

Το Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ στην έκθεσή του για την ανάλυση του ζητήματος της ανταγωνιστικότητας υποστηρίζει ότι: *είναι αναγκαία αλλά και δυνατή η διαμόρφωση ενός Νέου Αναπτυξιακού Υποδείγματος, το οποίο μπορεί να εξασφαλίσει την μετάβαση στην Οικονομία της Γνώσης, μέσω της υποστήριξης της καινοτόμου επιχειρηματικότητας, την αναβάθμιση των γνώσεων και των ευθυνών των εργαζομένων, καθώς και της αποτελεσματικότερης λειτουργίας του δημόσιου τομέα της οικονομίας.*

6.2 Συμπεράσματα για την πορεία της ανταγωνιστικότητας[63]

1. Παρά τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, η ανταγωνιστικότητα μειώνεται.

Παρόλο που κατά την περίοδο 1996 – 2004, οι ρυθμοί ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας υπήρξαν υψηλοί, λόγω της εισροής ευρωπαϊκών κεφαλαίων, της αύξησης του εσωτερικού δανεισμού και των επενδύσεων για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, η επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας ήταν συνεχής και απρόσκοπτη.

Έτσι, ενώ το 1984 οι ελληνικές εξαγωγές κάλυπταν το 50% των εισαγωγών, σήμερα καλύπτουν μόνο το 25%. Παράλληλα οι ελληνικές εξαγωγές προς τις χώρες της Ε.Ε. μειώθηκαν στο 3% του Α.Ε.Π. από το 8% το 1985 και το μερίδιο της Ελλάδας στην αγορά της Ε.Ε. σε σύγκριση με το αντίστοιχο μερίδιο της Ισπανίας που έχει τριπλασιαστεί και της Πορτογαλίας που έχει αυξηθεί 2,5 φορές

[63] «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» (Τετράδια του ΙΝΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006)

από το 1960, είναι πολύ μειωμένο, με συνέπεια το εμπορικό έλλειμμα ως ποσοστό του Α.Ε.Π. να κυμαίνεται περίπου στο -9%.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε μια βελτίωση της διεθνούς εικόνας της ελληνικής οικονομίας, η οποία οφείλεται στην μείωση των εισαγωγών κεφαλαιουχικού εξοπλισμού και διαρκών καταναλωτικών αγαθών. Αυτό το γεγονός όμως, υποδεικνύει όχι την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, αλλά την μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης διαρκών καταναλωτικών αγαθών, καθώς και την μείωση του ρυθμού αύξησης των επενδύσεων.

2. Η στασιμότητα στην απασχόληση οφείλεται στην μείωση της ανταγωνιστικότητας

Κατά την περίοδο 1996 – 2004, η διαρκής μείωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας είχε ως αποτέλεσμα την διατήρηση της ανεργίας σε υψηλά επίπεδα και την επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της απασχόλησης.

Καθώς η μεγέθυνση της οικονομίας οφείλεται κατά κύριο λόγο στην εισροή εξωτερικών πόρων, η συσχέτιση ρυθμού μεγέθυνσης και ρυθμού αύξησης της απασχόλησης περιορίζεται. Οι δυνατότητες που υπάρχουν για την ενίσχυση της παραγωγής και της ανταγωνιστικότητας παραμένουν αναξιοποίητες, διότι παρατηρείται αδυναμία αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας και ιδιαίτερα του ανθρώπινου δυναμικού που διαθέτει υψηλό μορφωτικό επίπεδο και ειδίκευση.

3. Η αύξηση των αμοιβών και του κόστους εργασίας δεν ευθύνονται για την επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας.

Ο στόχος της οικονομικής πολιτικής από το 1986 μέχρι σήμερα, είναι η πρωτογενής αναδιανομή του εισοδήματος, μέσω της βραδύτερης αύξησης του μέσου πραγματικού μισθού έναντι της αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας και η δευτερογενής αναδιανομή του εισοδήματος μέσω των δημόσιων οικονομικών.

Έτσι, κατά το διάστημα 1996 – 2004, ενώ η παραγωγικότητα της εργασίας αυξήθηκε κατά 30%, η αύξηση του μέσου πραγματικού μισθού δεν ξεπέρασε το 20%, ενώ παράλληλα το πραγματικό κόστος της εργασίας ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος για τις επιχειρήσεις, μειώθηκε κατά 11%.

4. Τα κέρδη των επιχειρήσεων πολλαπλασιάστηκαν, λόγω της ισχύουσας φορολογικής πολιτικής.

Η μειωμένη φορολόγηση των υψηλών εισοδημάτων, έχει ως αποτέλεσμα την εκτίναξη των κερδών των επιχειρήσεων.

Είναι ολοφάνερο το μέγεθος της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής, καθώς και η συνδρομή τους στην αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος της εργασίας και σε όφελος των υψηλών εισοδημάτων, αν λάβουμε υπ' όψη μας ότι σε σχετική έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το ΙΝΕ της ΓΣΕΕ το 2003, σε ένα σύνολο 5.000.000 δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος, μόνο 80.000 εμφάνιζαν εισόδημα μεγαλύτερο των πενήντα χιλιάδων Ευρώ (€ 50.000,00).

5. Η χαμηλή παραγωγικότητα του κεφαλαίου εντείνει το πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας.

Ενώ κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, στο σύνολο της οικονομίας η οριακή παραγωγικότητα του κεφαλαίου βελτιώνεται, σε σύγκριση με προηγούμενες δεκαετίες παραμένει σε χαμηλά επίπεδα. Ειδικότερα στον επιχειρηματικό τομέα, από την αρχή της δεκαετίας του '90 η παραγωγικότητα του κεφαλαίου παρουσιάζει μια σταθερή, αλλά με αργό ρυθμό, βελτίωση.

Η κύρια αιτία της χαμηλής παραγωγικότητας του κεφαλαίου της ελληνικής οικονομίας, εντοπίζεται στην ανεπαρκή οργάνωση του δημόσιου αλλά και του ιδιωτικού τομέα και στην περιορισμένη εφαρμογή του σύγχρονου μάνατζμεντ.

6. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στηρίζεται στις επιχειρήσεις εντάσεως γνώσης.

Από την μελέτη που πραγματοποίησε το ΙΝΕ της ΓΣΕΕ[64] για την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση, προκύπτει ότι οι χαμηλοί ρυθμοί της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, οφείλονται στην αδυναμία μετάβασής της προς μια οικονομία εντάσεως γνώσης.

Η ίδια μελέτη δείχνει ότι η αύξηση της παραγωγικότητας στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας οφείλεται κατά ποσοστό 40% στις εισροές γνώσεις, καθώς σε όλους του κλάδους που μελετήθηκαν έχουν αναπτυχθεί ανταγωνιστικές επιχειρήσεις που απασχολούν ανθρώπινο δυναμικό με υψηλό επίπεδο γνώσεων

[64] «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» (Τετράδια του ΙΝΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006)

και δεξιοτήτων και που διαθέτουν ιδιαίτερες ικανότητες στην καινοτομία και στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών που αφορούν στην πληροφορική και τις επικοινωνίες.

7. Το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης δεν μπόρεσε να περιορίσει την εξάρτηση των επιχειρήσεων από τις επιδοτήσεις.

Το Γ' ΚΠΣ[65] με τα επιχειρησιακά προγράμματα που προσέφερε, δεν κατάφερε να καταργήσει τον θεσμό των επιδοτήσεων των επιχειρήσεων, να φρενάρει την επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας και να επιταχύνει την μετάβαση στην οικονομία της γνώσης, παρά το γεγονός ότι οι χρηματοδοτήσεις αφορούσαν την χρήση νέων τεχνολογιών, την εξειδίκευση και κατάρτιση του εργατικού δυναμικού και την καινοτομία των προϊόντων.

8. Η στρατηγική για την ανάπτυξη της οικονομίας έχει δύο αντίθετες κατευθύνσεις.

Με στόχο την αντιμετώπιση της αδιέξοδης κατάστασης που δημιουργείται από την επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας, την ανεπαρκής αξιοποίηση του εργατικού δυναμικού και τον χαμηλό ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας, η αναπτυξιακή στρατηγική της οικονομίας έχει τη δυνατότητα να επιλέξει μεταξύ δύο αντίθετων κατευθύνσεων:

- Την κατεύθυνση της πολιτικής των διαρθρωτικών αλλαγών, δηλαδή της πολιτικής που επιδιώκει την προσαρμογή της οικονομίας στην χαμηλή ανταγωνιστικότητα και την υψηλή ανεργία, μέσω της μειωμένης φορολόγησης των υψηλών εισοδημάτων και της συγκράτησης των μισθών.
- Την κατεύθυνση της βελτίωσης της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας, μέσω της μετάβασης στην οικονομία της γνώσης και την διαμόρφωση ενός Νέου Αναπτυξιακού Υποδείγματος.

9. Το Νέο Αναπτυξιακό Υπόδειγμα. Οι στόχοι και οι επιλογές του.

Οι επιλογές που προσφέρει το Νέο Αναπτυξιακό Υπόδειγμα είναι:

[65] ΕΛΛΑΔΑ 2000-2006: Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, www.info3kps.gr

- **Η μετάβαση στην οικονομία της γνώσης,** με ανάπτυξη δραστηριοτήτων εντάσεως γνώσης, ταυτόχρονα με τη δημιουργία συνθηκών που ευνοούν την καινοτομία στην παραγωγική διαδικασία προϊόντων και υπηρεσιών.
- **Η εφαρμογή του σύγχρονου μάνατζμεντ**, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα, ώστε η παραγωγική διαδικασία να είναι αποτελεσματικότερη και παράλληλα να είναι δυνατή η προσαρμογή της οργάνωσης και της διοίκησης στις σύγχρονες ανάγκες.
- **Η αναβάθμιση των θέσεων εργασίας**, μέσω της άσκησης πολιτικών απασχόλησης, που σκοπό έχουν την προστασία των εργαζομένων από την ανεργία και την απαξίωση των γνώσεων, της εμπειρίας και των δεξιοτήτων τους.
- **Η δημιουργία ενός κοινωνικού κεφαλαίου συνεργασίας**, το οποίο θα καταρτίζει και θα υλοποιεί αναπτυξιακές στρατηγικές.

Το Νέο Αναπτυξιακό Υπόδειγμα επιπλέον, οφείλει να έχει τους εξής στόχους:

1. Την αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας της οικονομίας.

2. Την αύξηση της απασχόλησης, με ταυτόχρονη αξιοποίηση των γνώσεων των δεξιοτήτων και της εμπειρίας του εργατικού δυναμικού.

3. Την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Προτύπου, μέσω της προστασίας των δικαιωμάτων των εργαζομένων και της διασφάλισης της βιωσιμότητας των ασφαλιστικών οργανισμών.

4. Τον σεβασμό και την προστασία του περιβάλλοντος με την εφαρμογή κατάλληλων και αποτελεσματικών πολιτικών.

Τέλος, κάποιοι ειδικότεροι στόχοι του Νέου Αναπτυξιακού Υποδείγματος πρέπει να είναι:

- Η ενθάρρυνση της καινοτομικής επιχειρηματικότητας
- Η ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- Η αύξηση της αποτελεσματικότητας και της παραγωγικότητας του δημόσιου τομέα
- Η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και της αγοράς εργασίας
- Η ανάπτυξη περιφερειακών στρατηγικών

7. Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ[66]

7.1. Γενικά

Η οικονομία της γνώσης χαρακτηρίζεται από την συνεχή ανανέωση των γνώσεων που σχετίζονται με την διαδικασία παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών.

Ένα από τα κύρια γνωρίσματα της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης είναι οι αλλαγές που υφίστανται τα παραγωγικά συστήματα διεθνώς. Οι αλλαγές αυτές, που επηρεάζουν και την ελληνική οικονομία, οφείλονται κυρίως στην αναδιάρθρωση της δομής της οικονομίας λόγω των νέων παγκόσμιων συνθηκών, στην εισαγωγή της πληροφορίας και των επικοινωνιών στην παραγωγική διαδικασία των αγαθών και των υπηρεσιών και στην διαφοροποίηση των αναγκών και των απαιτήσεων των καταναλωτών, λόγων της διεύρυνσης των γνώσεών τους και της αύξησης της πληροφόρησής τους.

Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία αγαθών και υπηρεσιών, έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγικότητας, αλλά ταυτόχρονα και την ταχύτατη διάδοση νέων πληροφοριών και γνώσεων που αφορούν στα παραγωγικά συστήματα και στις σχέσεις παραγωγής και κατανάλωσης.

Ένα μέρος της διαδικασίας μετάβασης στην οικονομία της γνώσης είναι οι νέες σχέσεις που διαμορφώνονται ανάμεσα στα συστήματα παραγωγής και στον πολίτη ως εργαζόμενο και ως καταναλωτή, καθώς οι εργαζόμενοι στην παραγωγή, συμμετέχουν ενεργά στην προσπάθεια της ικανοποίησης των αναγκών των καταναλωτών και γενικότερα των κοινωνικών αναγκών, γεγονός που αναβαθμίζει τις γνώσεις και το αίσθημα της κοινωνικής τους ευθύνης. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται ένας κοινός τόπος συνάντησης των επιδιώξεων των καταναλωτών και των προσπαθειών των εργαζομένων και των παραγωγικών μονάδων.

Έχει αποδειχθεί ότι η εισαγωγή νέων τεχνολογιών και η ανάπτυξη δραστηριοτήτων εντάσεως γνώσης, έχουν ως αποτέλεσμα μία αξιοσημείωτη αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας. Συνεπώς, υπό την προϋπόθεση ότι ασκούνται οι κατάλληλες πολιτικές για την ενίσχυση των νέων συστημάτων

[66] «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» (Τετράδια του ΙΝΕ, Τεύχος 26 Απρίλιος 2006)

παραγωγής, για την βελτίωση των προσφερόμενων αγαθών και υπηρεσιών και για την προστασία του περιβάλλοντος, υπάρχουν σημαντικές πιθανότητες αποτελεσματικής ικανοποίησης των αναγκών του πληθυσμού, προστασίας του περιβάλλοντος και αποτελεσματικής λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών.

Ο χώρος που αξιοποιεί αποτελεσματικά τις δυνατότητες αύξησης της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, είναι ο χώρος των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Ωστόσο, η μετάβαση προς την οικονομία της γνώσης είναι μια διαδικασία εξαρτάται από την αλλαγή της μεθόδων παραγωγής σε όλους τους τομείς της οικονομίας και στηρίζεται κατά κύριο λόγο στην ανθρώπινη εργασία που παράγει νέες γνώσεις.

7.1. Η γνώση ως συντελεστής παραγωγής

Η σχέση που υφίσταται μεταξύ των εισροών τεχνολογίας και των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας, φανερώνει ότι υπάρχουν σοβαρότατα εμπόδια στην αναβάθμιση του τεχνολογικού της επιπέδου και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της.

Σχετική μελέτη που έγινε από ειδικό τμήμα του ΙΝΕ[67] για το συγκεκριμένο θέμα κατέληξε στα εξής συμπεράσματα:

- Οι συνιστώσες της παραγωγικής διαδικασίας ως γνωστό είναι το κεφάλαιο, η εργασία και ο τεχνολογικός εξοπλισμός, η εξέλιξη του οποίου είναι υπεύθυνη για τα 3/4 περίπου της συνολικής μεταβολής του προϊόντος. Δεδομένου ότι το επίπεδο της τεχνολογίας στο σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων κατά την περίοδο της μελέτης παραμένει σχεδόν στάσιμο, πρωταγωνιστικό ρόλο στην διαδικασία μεταβολής του προϊόντος κατέχουν οι λεγόμενες άϋλες επενδύσεις, δηλαδή η έρευνα, η καινοτομία, η εκπαίδευση κ.λ.π. Πρέπει βέβαια να τονίσουμε ότι οι παραγωγικές δραστηριότητες της οικονομίας, ανεξάρτητα από το επίπεδο τεχνολογίας τους, παρουσιάζουν υψηλή εξάρτηση από τις άϋλες επενδύσεις και κατά συνέπεια θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι η τεχνολογική στασιμότητα είναι αποτέλεσμα της αδυναμίας πραγματοποίηση άϋλων επενδύσεων.

[67] ΙΝΕ / ΓΣΕΕ, Μελέτη για την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση, Τεύχος V: Μπελεγρή – Ρομπόλη Α., Μιχαηλίδης Π., Τεχνολογικές Εισροές και Εκτίμηση της Τεχνογνωσίας στην Ελληνική Οικονομία, αδημοσίευτη μελέτη, 2005.

- Μεταξύ της τελικής ζήτησης και των δαπανών που πραγματοποιούνται για την έρευνα και την ανάπτυξη, υπάρχει αρνητική σχέση στο μεγαλύτερο τμήμα των οικονομικών δραστηριοτήτων. Δηλαδή, η αύξηση της ζήτησης δεν συνεπάγεται την αύξηση των εισροών σε τεχνολογία. Έτσι ερμηνεύεται η επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας κατά την τελευταία δεκαετία παρά τους υψηλούς ρυθμούς μεγέθυνσής της.
- Στους κλάδους της οικονομίας που δεν είναι υψηλής τεχνολογίας, παρατηρείται θετική σχέση μεταξύ δαπανών για την έρευνα και την ανάπτυξη και του προϊόντων και των εξαγωγών.
- Οι επιχειρήσεις στις οποίες ο ρυθμός συσσώρευσης παγίου κεφαλαίου είναι αρνητικός, παρουσιάζουν αύξηση της παραγωγικότητας του κεφαλαίου, ενώ στις επιχειρήσεις όπου ο ρυθμός συσσώρευσης παγίου κεφαλαίου αυξάνεται, η παραγωγικότητα του κεφαλαίου επιδεινώνεται.

Όσον αφορά στην οικονομία της χώρας μας, παρατηρείται το εξής παράδοξο. Ενώ οι άϋλες επενδύσεις και οι επενδύσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη αυξάνονται ακολουθώντας τη διεθνή τάση, το επίπεδο της τεχνολογίας δεν παρουσιάζει καμία βελτίωση, με αποτέλεσμα η παραγωγικότητα και η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μας να επιδεινώνονται.

Επίσης, ενώ κατά την τελευταία δεκαετία η μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας υπήρξε ταχύτατη, η παραγωγικότητα του κεφαλαίου εξακολουθεί να παραμένει σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα συγκρινόμενη με παλαιότερες περιόδους[68].

Οι αντιφάσεις αυτές που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία, δικαιολογούν την στασιμότητα που παρατηρείται στον χώρο των επιχειρήσεων, οι οποίες όντας εγκλωβισμένες σε ξεπερασμένα συστήματα οργάνωσης και λειτουργίας, δεν τολμούν να καινοτομήσουν κι έτσι παραμένουν προσκολλημένες στις πολιτικές επιδότησης παγίου κεφαλαίου, ώστε να καταφέρουν να επιβιώσουν.

7.3. Οικονομία της γνώσης και καινοτομία

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στην ελληνική οικονομία τα παραγωγικά συστήματα που εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται στο μεγαλύτερο μέρος της

[68] ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση, Ετήσια Έκθεση 2004

παραγωγικής διαδικασίας, είναι ξεπερασμένα και υπεύθυνα για την επιδείνωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Μέσα όμως σ' αυτή την καθόλου ευχάριστη κατάσταση ωστόσο, παρατηρείται η ανάπτυξη κάποιων δραστηριοτήτων που βασίζονται στην οικονομία της γνώσης, οι οποίες διεισδύουν και ενσωματώνονται στην διεθνή οικονομία με επιτυχία . Διαπιστώνεται λοιπόν ότι η ελληνική οικονομία παρουσιάζει ένα δυϊσμό, ο οποίος συντηρείται διαχρονικά, παρόλο που έχει γίνει γενικά παραδεκτό, ότι προκειμένου η οικονομία μας να ξεπεράσει αυτό το αντιφατικό στάδιο, θα πρέπει οι κρατικές πολιτικές να υποστηρίξουν και να ενισχύσουν τις καινοτομικές δραστηριότητες και πολύ περισσότερο την καινοτόμο επιχειρηματικότητα.

Κατά την αναζήτηση εκείνων των συνθηκών που ευνοούν την δημιουργία νέου τύπου παραγωγικών μονάδων, προέκυψε η διαπίστωση ότι η καινοτομία εξαρτάται από την εισροή διαφόρων κατηγοριών νέων γνώσεων[69]. Οι κυριότερες κατηγορίες νέων γνώσεων είναι οι εξής:

α) Νέες γνώσεις για την εξέλιξη των αγορών και την παραγωγή νέων προϊόντων

Η επιβίωση των επιχειρήσεων μέσα στο διεθνές περιβάλλον, εξαρτάται όχι μόνο από την επιτυχή άσκηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους, την ικανότητα παρακολούθησης και του συγχρονισμού τους με τις επιχειρηματικές συνθήκες που επικρατούν στον τομέα όπου δραστηριοποιούνται, αλλά σε μεγάλο βαθμό και από την ικανότητά τους να ενημερώνονται συνεχώς και να γνωρίζουν πώς εξελίσσονται οι διεθνείς αγορές. Η τελευταία αυτή ικανότητα των επιχειρήσεων, αποτελεί μια δαπανηρή και εξειδικευμένη δραστηριότητα αλλά και ένα ισχυρότατο κίνητρο προς την καινοτομία.

Πρέπει να τονιστεί ωστόσο, ότι για την γνώση των εξελίξεων των διεθνών αγορών, την ανάπτυξη καινοτόμων δραστηριοτήτων και την παραγωγή νέων γνώσεων για νέα προϊόντα, αποφασιστικό ρόλο διαδραματίζουν οι υπηρεσίες και οι φορείς του δημόσιου τομέα.

β) Νέες γνώσεις για την αξιοποίηση της πληροφορικής και των επικοινωνιών

Απαραίτητο στοιχείο της καινοτομικής δραστηριότητας στο σύνολο της οικονομίας, είναι οι δαπάνες για την αξιοποίηση της πληροφορικής και των

[69] William Lazonick, The theory of innovative enterprise, INSEAD working papers, 2001

επικοινωνιών. Η γνώση που απαιτείται για την αξιοποίηση αυτή, αφορά όχι μόνο στη χρήση των νέων συσκευών λογισμικού, αλλά και στις νέες τεχνολογίες παραγωγής και οργάνωσης και παράγεται μέσω διαδικασιών που απαιτούν την στενή συνεργασία φορέων άσκησης πολιτικής και επιστημονικών φορέων, έξω από τα περιορισμένα πλαίσια των επιχειρήσεων.

γ) Νέες γνώσεις για τις καινοτομίες στην οργάνωση και την δικτύωση των επιχειρήσεων

Οι πρωτοβουλίες των επιχειρήσεων αναζήτησης και εισαγωγής νέων, καινοτόμων μεθόδων στην οργάνωσή τους και διαχείρισης των συνεργασιών και των δικτυώσεών τους, απαιτούν εκτός από κόστος, δραστηριότητες εντάσεως γνώσης. Σύμφωνα με τις μελέτες από τις οποίες προκύπτουν οι παραπάνω διαπιστώσεις, ο κυριότερος ανασταλτικός παράγοντας της εφαρμογής καινοτομιών στην οργάνωση των επιχειρήσεων δεν είναι το κόστος, αλλά η δυσκολία εισαγωγής της απαραίτητης γνώσης στην επιχείρηση. Για το λόγο αυτό, παρατηρείται ότι τα αποτελέσματα των πολιτικών που προωθούν τις καινοτομίες με επιδοτήσεις, είναι πολύ περιορισμένα.

δ) Νέες γνώσεις για το ανθρώπινο δυναμικό και την αγορά εργασίας

Αναπόφευκτη συνέπεια της εισαγωγής νέων γνώσεων στις παραγωγικές μονάδες, είναι η ανάγκη για ανθρώπινο δυναμικό με ικανότητες απορρόφησης των γνώσεων αυτών, καθώς και των καινοτομιών που αυτές συνεπάγονται. Η εξέλιξη αυτή, προϋποθέτει την βελτίωση του επιπέδου των γνώσεων των εργαζομένων και υπογραμμίζει την σημασία της επαγγελματικής εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού, της δια βίου μάθησης και της δυνατότητας των επιχειρήσεων να ανανεώνουν και να συμπληρώνουν τις γνώσεις των εργαζομένων διαρκώς.

Επίσης πρέπει να τονίσουμε ότι μεγάλη σημασία έχει η σταθερότητα των σχέσεων εργασίας, αφού επιτρέπει στους εργαζόμενους να αποκτούν καλύτερο επίπεδο εμπειρίας ως προς την ειδικότητα και την επιχείρηση στην οποία απασχολούνται, γεγονός που προάγει την παραγωγικότητά τους.

8. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

8.1. Γενικά

Η έρευνα του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (WEF) έδειξε, ότι το 2005 η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας επιδεινώθηκε σε σχέση με το 2004, κατρακυλώντας εννέα θέσεις χαμηλότερα στον Δείκτη Ανταγωνιστικότητας για Ανάπτυξη, όπου την συναντάμε στην 46η θέση, την χαμηλότερη σε σύγκριση με όλες τις χώρες της Ε.Ε. των 25, εκτός από την Ιταλία που καταλαμβάνει την 47η θέση και την Πολωνία που βρίσκεται ακόμη χαμηλότερα, στην 51η θέση.

Παράλληλα, η οικονομία της χώρας μας εμφανίζει μια ελαφριά βελτίωση στους Δείκτες Επιχειρηματικής και Ολικής Ανταγωνιστικότητας, γεγονός που υποδηλώνει ότι υπάρχουν σοβαρές πιθανότητες η Ελλάδα να βελτιώσει πολύ περισσότερο τις επιδόσεις της, καθώς δεν αντιμετωπίζει ουσιώδη προβλήματα στις υποδομές, τους θεσμούς και το επίπεδο υγείας, στις βασικές δηλαδή απαιτήσεις.

Για να σταματήσει η πτωτική πορεία που ακολουθεί η Ελλάδα στην παγκόσμια κατάταξη των Δεικτών Ανταγωνιστικότητας και ιδιαίτερα στον Δείκτη Ανταγωνιστικότητας για Ανάπτυξη, είναι απαραίτητο να γίνουν οργανωμένες προσπάθειες σε τρεις τομείς:

- Στο μακροοικονομικό περιβάλλον
- Στο επιχειρηματικό περιβάλλον
- Στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης

8.2. Μακροοικονομικό περιβάλλον

Ως κυριότεροι λόγοι για την επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας σε τέτοιο βαθμό ώστε να κατατάσσεται στα χαμηλότερα επίπεδα της Ε.Ε. μπορούν να θεωρηθούν:

1. Η δραματική αύξηση των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού σε επίπεδα πάνω από το 6% και

2. Το κλίμα αβεβαιότητας που υπάρχει σε σχέση με την μελλοντική πορεία της οικονομίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα: «Έκθεση Ανταγωνιστικότητας 2005», 2005

- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα: «Στρατηγική της Λισσαβόνας: Στόχοι και Πορεία Επίτευξής τους», Αθήνα, Ιανουάριος 2005.

- WIM KOK: Έκθεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Επιτεύγματα και Προκλήσεις», Μάρτιος 2003.

- ΣΕΒ: «Η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας 2005-2006», Αθήνα, Οκτώβριος 2005.

- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ - Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα: «Διερεύνηση των Διεθνών Δεικτών Ανταγωνιστικότητας και Εκτίμηση του Κόστους από την Έλλειψη Ανταγωνιστικότητας στην Ελληνική Οικονομία» Μελέτη, Αθήνα Μάρτιος 2005.

- ΙΝΕ/ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ: «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση», Ετήσια Έκθεση 2005.

- ΙΝΕ/ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ: «Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση», Τετράδια του ΙΝΕ, Τεύχος 26, Απρίλιος 2006.

- «ΤΟ ΒΗΜΑ»: Κυριακή 09/06/2002 – Αρ. Φύλλου 13582, Σελ.D12 http://www.tovma.dolnet.gr

- ΙΝΕ ΓΣΕΕ: «Μελέτη για την Ανταγωνιστικότητα και την Απασχόληση, Τεύχος V: Μπελεγρή – Ρομπόλη Α., Μιχαηίδης Π., Τεχνολογικές Εισροές και Εκτίμηση της Τεχνογνωσίας στην Ελληνική Οικονομία, αδημοσίευτη μελέτη, 2005.
- U.S. Council on Competitiveness, (2001), http://www.compete.org

- Irish National Competitiveness Council (2001), http://www.forfas.ie/ncc
- World Economic Forum, http://www.wef.org (1996, p.19)
- International Institute for Management Development (2001) http://www02.imd.ch/ncc.
- Εθνικό Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης, http://www.esaa.gr
- Έκθεση για την Ευρωπαϊκή Ανταγωνιστικότητα (2001), http://www.europa.eu.int
- Έκθεση Wim Kok (Δεκέμβριος 2004):

1. Περίληψη της Έκθεσης, Τεύχος 1 των «Ευρωπαϊκών Εξελίξεων, http://www.eeep.pspa.uoa.gr.
2. ΠλήρηςΈκθεση: http://www.europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/intex_en.html.

- Η Ευρωπαϊκή Ένωση: Θεσμικά Όργανα της Ε.Ε. & διαδικασίες λήψης αποφάσεων, http://www.elyros.com/greek/3e/units/unit0/main0.htm
- Ο.Κ.Ε, http://www.oke.gr/gnomes/GNOMES-EKTHESI-KOK-TELIKO.doc
- Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, http://www.kepe.gr
- Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, http://www.iobe.gr
- ΕΛΛΑΔΑ 2000-2006: Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, http://www.info3kps.gr